

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEME YÖNELİK HAZIRLANAN ÇİZGİ FİLMLERDE
DEĞERLERİN SUNUMU: TRT ÇOCUK KANALIÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşegül AKINCI

Ankara
Eylül, 2013

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEME YÖNELİK HAZIRLANAN ÇİZGİ FİLMLERDE
DEĞERLERİN SUNUMU: TRT ÇOCUK KANALIÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşegül AKINCI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Gülhan GÜVEN

Ankara
Eylül, 2013

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Ayşegül AKINCI'nın “Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Değerlerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği” başlıklı tezi .../... /2013 tarihinde, jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Adı Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd. Doç. Dr. Gülhan GÜVEN	
Üye (Başkan)	: Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU	
Üye	: Doç. Dr. Arzu ÖZYÜREK	

ÖN SÖZ

Yaptığım araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen, deneyim ve bilgilerini paylaşan, araştırma sürecinde bana yol gösteren ve beni yüreklendiren danışmanım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Gülhan GÜVEN’e teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde maddi manevi yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU, Doç. Dr. Arzu ÖZYÜREK, Doç. Dr. Elif DAĞLIOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Yunus GÜNİNDİ, Öğr. Gör. Dr. Saide ÖZBEY, Uzm. Betül TOKGÖZ ve değerli mesai arkadaşlarım Arş. Gör. Elif Büşra UZUN, Arş. Gör. Rabia DİRİCAN, Arş. Gör. Zeynep Nur AYDIN KILIÇ, Arş. Gör. Subhan EKŞİOĞLU, Arş. Gör. Didem TÜRKOĞLU, Arş. Gör. Yakup YILDIRIM ve Arş. Gör. Şeyma Büşra GÜLEN’ e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca varlıklarını ve desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, çok sevdiğim aileme en içten dileklerimle teşekkür ederim...

Ayşegül AKINCI

Ankara-2013

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEME YÖNELİK HAZIRLANAN ÇİZGİ FİLMLERDE DEĞERLERİN SUNUMU: TRT ÇOCUK KANALI ÖRNEĞİ

AKINCI, Ayşegül

Yüksek Lisans, İlköğretim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gülhan GÜVEN

Eylül 2013, xiv +168 sayfa

Bu araştırmada TRT Çocuk Kanalı’nda, Okul Öncesi kategorisinde yayınlanmakta olan çizgi filmlerde yer alan değerler; bu değerlerin davranışsal ifade açısından ve sözel ifade açısından sunulma biçimleri ile değerlerin bulunma sıklığını tespit etmek amaçlanmıştır.

Birinci bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlara yer verilirken, ikinci bölümde bir kitle iletişim aracı olan televizyon ve değerlere ilişkin bilgiler sunulmuştur. Araştırmada içerik analizi türlerinden frekans analizi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplandığı örneklemin seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini TRT Çocuk Kanalı’nda “01.01.2013 ve 30.01.2013” tarihleri arasında, hafta içi 09: 40 – 20: 55 ile hafta sonu 08:10 – 20:55 saatleri arasında Okul Öncesi kategorisinde yayınlanmakta olan dokuz adet çizgi filmin ikişer bölümü oluşturmaktadır (n=18). İncelenen dokümanlar TRT Çocuk Kanalından temin edildiği araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman inceleme” yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırmada güvenilirliği sağlamak amacıyla, çizgi filmler metine (senaryo) dönüştürülmüş, genel ve özel alt değer kategorilerine ilişkin tanımlar yedi farklı uzmana gönderilip uzman görüşü alınmıştır. Buna ek olarak araştırmacı tarafından iki farklı zamanda (ilki Nisan ayında, ikincisi Haziran ayında olmak üzere) ve iki farklı kodlayıcı tarafından aynı anda (Mayıs ayında) çizgi filmler izlenerek yeniden kodlama yapılarak metine (senaryo) dönüştürülen çizgi filmlerdeki değer belirten “sözel ifadeler” ve “davranışsal ifadeler” genel ve özel alt değer kategorileri oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda incelenen çizgi filmlerde sözel ifade boyutunda

“nezaket, mutluluk, sevgi, arkadaşlık, özgüven, sabır, saygı, cesaret, temizlik, yardımlaşma, paylaşma, sorumluluk, empati, doğruluk (dürüstlük) ve işbirliği” değerlerine(% 79,70 oranla), davranışsal ifade boyutunda “nezaket, mutluluk, sevgi, arkadaşlık, sabır, cesaret, temizlik, yardımlaşma, sorumluluk, doğruluk (dürüstlük) ve işbirliği” değerlerine (% 20,30 oranla) yer verildiği tespit edilmiştir.

İncelenen çizgi filmlerde yer alan değerlerin dağılımına bakıldığında, “sözel ifade boyutunda” en fazla yer alan değer “nezaket”, en az yer alan değerlerin ise “sabır ve saygı” değerleri olduğu görülmektedir. Davranışsal ifade boyutuna bakıldığında en fazla “mutluluk” değerinin, en az “sabır, cesaret ve doğruluk (dürüstlük)” değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Her iki boyutta da “sabır” değerine çok az yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra sözel ifade boyutunda yer alan “özgüven, empati, paylaşma ve saygı” değerlerine, davranışsal ifade boyutunda hiç yer verilmediği saptanmıştır.

Araştırmada incelenen çizgi filmlerde sunulan değerler ayrı değer kategorileri halinde ele alınıp çizgi filmler bazında değer kategorilerinin sıklıklarına ilişkin “frekans” ve “yüzde oranları” hesaplanmıştır. Hesaplanan değerler her bir çizgi film için frekans ve yüzde tablosu haline getirilmiştir. En son olarak da “sözel ifade boyutu” ve “davranışsal ifade boyutu” açısından değer kategorilerinin sıklıklarını ifade eden iki ayrı tabloya yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesinde Değerler, Medya ve Çocuk, Çizgi Filmler.

ABSTRACT

THE PRESENTATIONS OF VALUES IN CARTOONS PREPARED FOR PRESCHOOL TERM: TRT CHILD CHANNELSAMPLE

AKICI, Ayşegül

Master of Preschool Education

Advisor: Asst. Prof. Dr. Gülhan GÜVEN

September 2013, xiv+168 page

In this research, values in cartoon films which are broadcasted at the category of preschool on TRT Child Channel, are aimed to identify the ways of presentation of these values (about behavioral and verbal expression) and how frequent these values place. This content analysis is thought to set a base about ways of presentations of some certain values in cartoon films (verbal expression format/behavioral expression format) and identifying these values' existence in the presentations. And also this content analysis is thought to lead programme producers

While the first part includes goals, importance and limitedness of research, presumption and definitions at the second part, television as a mass media and some information about values are presented. In the research, frequency analysis which is one of content analysis was used. The research' study group included two chapters of 9 cartoons provided by TRT Child Channel. These cartoons were broadcasted between 09: 40 – 20: 55 on weekdays, 08: 10 – 20: 55 at weekends at the category of preschool. These cartoons were selected with criterion sampling which is a method of purposeful sampling. Primarily cartoons are converted into texts(scenario), then general and specific lower value categories were formed which were coded as verbal and behavioral expressions signifying values. In the research, document review, way of the qualitative research, was used. In the research, the form of text into which cartoons were converted, definitions about general and specific lower value categories were sent to three different experts and also codification was done by researcher at two different times.

At the result of the research, some values like kindness, happiness, love, friendship, self-confidence, patience, respect, courage, pureness, contribution, sharing, responsibility, empathy, honesty and cooperation were identified at the category of verbal expression in the analysed cartoons. At the category of behavioral expressions,

values like kindness, happiness, love, friendship, patience, courage, pureness, contribution, honesty, cooperations were seen 463 out of 581 expressions obtained about values appeared at the format verbal expression with the rank of %79,70.118 out of 581 expressions appeared at the format of behavioral expression with the rank of %20,30.

When we look at the distributions of values in the analysed cartoons, we see kindness most and values of patience and respect least in verbal expressions. At the behavioral expression format, the value of happiness were seen most but the values of patience, courage and honesty were seen least. It was seen that the value of patience was seen least. Besides the values of self-confidence, empathy, sharing and respect at the verbal expressions format didn't take place at behavioral expression format.

Besides values like kindness, happiness, friendship and contribution often took place at the format of verbal and behavioral expressions, presenting behavior patterns like self confidence, empathy, sharing and respect which didn't take place at the format of behavioral expressions is thought to contribute to children's personality development.

Key words: Values in preschool, Media and Child, Cartoons.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2.Araştırmacının Amacı	4
1.3.Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5.Araştırmanın Varsayımları	6
1.6.Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	7
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1.Değerler	7
2.1.1.Değerlerin İşlev ve Özellikleri.....	9
2.1.2.Değerlerin Sınıflandırılması	11
2.1.3.Okul Öncesi Dönemde Değerler	17
2.1.4.Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi	19
2.2.Kitle İletişimi.....	22
2.3.Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyon	23
2.4.Televizyonun Yeni Davranış Biçimlerinin Öğrenilmesine Etkileri Üzerine Teorik Bakış Açıları.....	24
2.4.1.Sosyal Öğrenme Teorisi.....	24
2.4.2. Sosyal Bilişsel Teori.....	26
2.5. Çocuk ve Televizyon.....	27
2.6. Televizyonun Çocuk Üzerine Etkileri.....	29
2.6.1. Televizyonun Psiko Sosyal Gelişim Üzerine Etkisi.....	30
2.6.2. Televizyonun Ahlaki Gelişim Üzerine Etkisi.....	31

2.6.3. Televizyonun Değerlerin Kazanımına Etkisi.....	32
2.7. Çocuk Kanalları ve Çocuk Programları	33
2.7.1. Değerler ve Televizyon.....	34
2.8. İlgili Araştırmalar.....	35
BÖLÜM III.....	41
3.YÖNTEM.....	41
3.1.Araştırmanın Modeli.....	41
3.2. Örneklem.....	41
3.3. Verilerin Toplanması	42
3.4. Verilerin Analizi	55
BÖLÜM IV.....	57
4.BULGU VE YORUMLAR	57
4.1. Canım Kardeşim: Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi? Çizgi Filmine İlişkin Bulgular.....	57
4.2. Canım Kardeşim: Baba Bize Masal Anlatsana Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	66
4.3. Jibber Jabber: Akıl Güce Karşı Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	74
4.4. Jibber Jabber: Özel Hayat Korsanları Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	81
4.5. Trotro: Trotro Saklambaç Oynuyor Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	89
4.6. Trotro: Trotro’nun Güzel Sırt Çantası Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	93
4.7. Çatlak Yumurtalar: Arka Kapı” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	97
4.8. Çatlak Yumurtalar: Cım Tıs Tak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	102
4.9. Pepee: Hangisi Büyük Hangisi Küçük Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	105
4.10. Pepee: Önemli Olan Oyun Oynamak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	111
4.11. Laura’nın Yıldızı: Cüzdan Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	116
4.12. Laura’nın Yıldızı: Sihir Tozu Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	121

4.13.Tatonka: Boş Nehir Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	126
4.14.Tatonka: Bir Arkadaşı Kurtarmak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	129
4.15.Biz İkimiz:1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	132
4.16. Biz İkimiz: 2. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	136
4.17.Kuzucuk: 1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular.....	140
4.18. Kuzucuk: 2. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular	142
4.19. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Sözel İfadeler Ait” Bulgular.....	144
4.20. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Davranışsal İfadeler Ait” Bulgular	147
BÖLÜM V.....	150
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	150
5.1.Sonuç.....	150
5.2. Öneriler.....	154
KAYNAKLAR.....	156
EKLER.....	165
EK-1.....	165
EK-2.....	167

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Canım Kardeşim: Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi? Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	57
Tablo 2. Canım Kardeşim: Baba Bize Masal Anlatsana Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	66
Tablo 3. Jibber Jabber: Akıl Güce Karşı Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	74
Tablo 4. Jibber Jabber: Özel Hayat Korsanları” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	81
Tablo 5. Trotro: Trotro Saklambaç Oynuyor Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	89
Tablo 6. Trotro: Trotro’nun Güzel Sırt Çantası Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	93
Tablo 7. Çatlak Yumurtalar: Arka Kapı Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	97
Tablo 8. Çatlak Yumurtalar: Cım Tıs Tak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	102
Tablo 9. Pepee: Hangisi Büyük Hangisi Küçük Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	105
Tablo 10. Pepee: Önemli Olan Oyun Oynamak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	111
Tablo 11. Laura’nın Yıldızı: Cüzdan Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	116
Tablo 12. Laura’nın Yıldızı: Sihir Tozu Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	121
Tablo 13. Tatonka: Boş Nehir Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	126
Tablo 14. Tatonka: Bir Arkadaşı Kurtarmak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	129
Tablo 15. Biz ikimiz: 1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	132
Tablo 16. Biz ikimiz: 2. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	136

Tablo17. Kuzucuk: 1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	140
Tablo 18. Kuzucuk: 2. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.....	142
Tablo 19. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Sözel İfadelere Ait” Genel Frekans ve Yüzde Tablosu.....	144
Tablo 20. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Davranışlara Ait” Genel Frekans ve Yüzde Tablosu.....	147

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1	61
Resim 2. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değerin Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2	62
Resim 3. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne	63
Resim 4. Canım Kardeşim Çizgi Filmi İşbirliği Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2	65
Resim 5. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1	69
Resim 6. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2	69
Resim 7. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1	70
Resim 8. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2	70
Resim 9. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne	72
Resim 10. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1	76
Resim 11. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2	77
Resim 12. Jibber Jabber Çizgi Filmi Temizlik Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne	79
Resim 13. Jibber Jabber Çizgi Filmi Nezaket Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne	82
Resim 14. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne	83
Resim 15. Jibber Jabber Çizgi Filmi Cesaret Değerine Ait Olumsuz Davranışa Yer Verilen Sahne	84

Resim 16. Jibber Jabber Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	86
Resim 17. Jibber Jabber Çizgi Filmi Paylaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	87
Resim 18. Jibber Jabber Çizgi Filmi Empati Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	88
Resim 19. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1.....	90
Resim 20. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2.....	91
Resim 21. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	92
Resim 22. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 3.....	92
Resim 23. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1.....	94
Resim 24. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	95
Resim 25. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	96
Resim 26. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 3 ve Sahne 4.....	96
Resim 27. Trotro Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	97
Resim 28. Çatlak Yumurtalar Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	99
Resim 29. Çatlak Yumurtalar Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3.....	104
Resim 30. Pepee Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3.....	108
Resim 31. Pepee Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	109
Resim 32. Pepee Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	114

Resim 33. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	118
Resim 34. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Sorumluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	119
Resim 35. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	123
Resim 36. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	123
Resim 37. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Sorumluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	125
Resim 38. Tatonka Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	127
Resim 39. Tatonka Çizgi Filmi Cesaret Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	128
Resim 40. Tatonka Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	131
Resim 41. Biz İkimiz Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3.....	134
Resim 42. Biz İkimiz Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	138
Resim 43. Biz İkimiz Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne.....	140
Resim 44. Kuzucuk Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3.....	141
Resim 45. Kuzucuk Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal	
İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2.....	143

BÖLÜM I

GİRİŞ

İlk çağlardan itibaren çeşitli şekillerde iletişim halinde olan insanoğlu, daha sonraları gelişen sosyo-ekonomik koşullar gereği yalnızca yakın çevreleriyle değil, dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen olaylarla da ilgilenmeye başlamıştır. İnsanların haber alma ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkan kitle iletişim araçlarından radyo Birinci Dünya Savaşı sırasında; televizyon ise İkinci Dünya Savaşı sırasında aktif olarak kullanılmaya başlanmış, böylece “görsel” ve “işitsel” basın da yazılı basının yanında yer alarak kitle iletişim araçları arasına dâhil olmuştur (Ulusoy, 2002: 234).

Batuş (2003)’a göre televizyon, kullanılmaya başlandığı ilk günden itibaren “geniş kitlelere kısa sürede ulaşabilme” özelliği ile sınırları ortadan kaldırmış, birçok kültürün tanınmasında, dünyanın bir ekrana sığabilecek kadar küçülmesinde etkili olmuştur. Bu yönüyle televizyon, iletişim bilimciler tarafından en etkili kitle iletişim aracı olarak kabul edilmektedir (Ker Dinçer ve Yılmazkol, 2009:190).

Günümüzde en fazla zaman ayrılan bu kitle iletişim aracı, yaşamın hemen hemen tüm alanlarını etkilemekte ve sonuçta yaşam tarzlarının oluşmasında rol oynamaktadır (Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması, 2008).

Ertürk ve Akkor Gül (2006)’e göre, “kitle iletişim araçları, yaptıkları yayınlar aracılığıyla düşünceleri etkiyip, duyguları yönlendirmekte ve davranışlarda değişikliğe yol açmaktadırlar”. Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon da bireylerin yaşam şekillerinin oluşmasında etkili olmaktadır.

Oğuzkan (1981)’a göre, “kişinin farklı durumlarda sergilediği sürekli davranışlarını yönlendiren köklü inanışlar” olan değerlerin kaynağı, toplumsal olmasına rağmen zamanla sosyal yaşamda meydana gelen değişimler, bireylerin değer algılarında bir takım değişikliklere yol açmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2012: 2).

Gelişen teknoloji toplumsal hayatı etkilemekte ve sahip olunan kültürün hızlı ve önüne geçilemez şekilde değişmesine yol açmaktadır. Bu değişimden etkilenen

öğelerden biri, toplumsal hayatın şekillenmesinde önemli rol oynayan “değer” kavramıdır. Oruç (2010)’a göre küreselleşme, bilimsel gelişmeler ve iletişim gibi birçokalandaki değişim ve dönüşüm, hemen hemen her toplum ve bireyin değer anlayışını etkilemektedir.

Sosyal hayatın devamlılığının sağlanmasında bireylere öğretilmesi gerekli olduğu düşünülen değerler, toplum için değerlidir; değerlere uygun davranan insanlar da toplum gözünde değerli konuma gelmektedir (Dökmen, 2005: 60). Toplumun sahip olduğu değerlere uygun hareket eden bireyin sosyal yaşama kabulü ve uyumu kolaylaşmaktadır. Bu değerlerin bireylere ne zaman kazandırılması gerektiği konusunda birçok uzman, çoğu gelişim alanı açısından kritik bir dönem olan “okul öncesi dönemde” hemfikirdir.

Okul öncesi dönem, çocuklarda değerlere ilişkin bilgilerin temelini atıldığı ilk dönemdir. Çocuklarda değer algısının oluşumunda aile, okul, arkadaş çevresi ve medya gibi birçok faktörün etkisi bulunmaktadır. Medya içerisinde ise en büyük paya, temelini görselliğe dayandığı “televizyon” sahiptir. Çocuklar televizyonda sunulan duygu, davranış, tutum vb. kalıplarla hayatlarını anlamlandırmaya çalışmaktadırlar (Ker Dinçer ve Yılmazkol, 2009).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, tepkileri ve hareketleri güdülerle ve sonuçlarla bağdaştıramadıkları için, televizyonda gördükleri davranışları hemen taklit etme eğilimindedirler (Evra ve Kline, 1990’dan akt: Klinger, 2006: 3).

Gelişimsel özelliklerinden dolayı değişen toplumsal süreçlerde meydana gelen değişikliklerden yetişkinlere nazaran daha fazla etkilemekte olan çocuklar, televizyon yoluyla farklı değer yargılarını kolaylıkla benimseyebilmektedirler. Son yıllarda kablolu ve kablosuz yayın yapmakta olan çocuk kanallarının sayısının artmasıyla birlikte çocuklara yönelik hazırlanan eğitsel içerikli programlar ve çizgi filmlerin sayısında artış olmuştur. “Çocuklara yönelik” hazırlandığı söylenen programların içeriği hakkında bir takım incelemelerin yapılması; kazanılması beklenen değerlerin çocuklara verilip verilmediği, veriliyorsa ne sıklıkta ve ne şekilde verildiğinin ortaya konması gerekmektedir.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde annelerin çalışma hayatına daha fazladahil olmasıyla birlikte, evde çoğu zaman yalnız kalan çocuklar “elektronik bakıcı” olarak adlandırılan televizyonla

başbaşa kalmaktadırlar. Anne baba ile yeterli iletişimi kuramayan çocuk, televizyonda gördüğü mesajlardan olumsuz şekilde etkilenmekte, doğru ile yanlış ayırt etmekte zorlandığı için de zamanla farklı değerleri ve yanlış mesajları içselleştirebilmektedir. Çocuklar çoğu zaman tercih hakları olmaksızın, ebeveynleriyle birlikte yetişkinlere yönelik hazırlanan televizyon programlarını izlemekte, böylece anlamlandıramadıkları birçok mesaja maruz kalmaktadırlar.

Genç veya yaşlı herkes sadece birer izleyici olarak algılandığı için, ekran karşısında zamanla büyüklerin ve küçüklerin dünyası arasındaki ayrımın kalktığı görülmektedir. Postman (1995)'a göre bu durum “çocukluğun ve masumiyetin yitirilişini” de beraberinde getirmektedir. Zamanla, yetişkinlerle çocukların davranış, dil, tutum ve istekleri hatta fiziksel görünüşleri dahi benzerlik göstermekte, böylece insan hayatında gelişimsel aşamalara yer verilmeyen bir durum ortaya çıkmaktadır (Batuş, 2003:193; Hökelekli, 2011:166).

“Medya ve çocuk araştırmaları”çoğunlukla medyanın şiddet ve cinsellik gibi çocuk üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik olmakla birlikte, okul öncesi yıllarda en fazla izlenen program türü olan çizgi filmlerin olumlu ya da olumsuz etkilerineve bu programların içerik çözümlemesine ilişkin oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011: 306; Klinger, 2006: 3).

Klinger (2006)'e göre çizgi filmlerin içeriği hakkında yeterli sayıda güncel araştırmanın olmayışı, filmlerde verilen sosyal mesajlar hakkında sınırlı sayıda bilgi sahibi olunmasına neden olmaktadır. Bu durum, çocuklara yönelik hazırlanan çizgi filmlerin hangi kazanımları vermeyi amaçladığını ve çocuklarına kazandırılmak istenen nitelikleri ve değerleri karşılayıp karşılamadığınıtespit etmeyi güçleştirmektedir.

Çağlar (2003)'a göre insanın içinde bulunduğu toplumun bir ferdi haline gelip, onu anlamlı kılan, kişinin tutum ve davranışlarına yansıyan kültürel öğeler olarak adlandırılan değerlerin, okul öncesi yıllardan itibaren kazandırılmaya başlanması, bu değerlerin içselleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Çizgi filmlerinözellikle çocuk kanallarında yirmi dört saat yayınlanması, hiç şüphesiz gelişme çağındaki çocukların değer algıları üzerinde etkili olmaktadır (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011: 21).

Çocukta kendine özgü bir değer sistemi oluşurken, genelde televizyon özelde ise çocuk programlarının değerlere yönelik ne tür bir içeriğe sahip olduğunun ortaya konmasının, medya ve değer çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu

doğrultuda araştırmanın problem cümlesi “TRT Çocuk Kanalı’nda okul öncesi kategorisinde yayınlanmakta olan çizgi filmlerde değerler hangi boyutlarda ele alınmakta ve hangi sıklıkta sunulmaktadır?” şeklinde ifade edilebilir.

1.2. Araştırmacının Amacı

Kamu hizmeti yayımcılığının bir temsilcisi olarak, toplumsal sorumluluk ilkeleri çerçevesinde yayın yapma iddiasında bulunan TRT Kurumu’nun bir kanalı olan TRT Çocuk Kanalı araştırma kapsamına alınmıştır. Bu araştırmanın amacı, “TRT Çocuk Kanalı’nda okul öncesi kategorisinde yer alan, önceden tespit edilmiş belirli çizgi filmlerde sunulan değer kategorilerinin görülme biçimleri (sözel/davranışsal) ve sıklıklarını” saptamaktır. Bu doğrultuda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

- 1) İncelenen çizgi filmlerde hangi değerlere ne şekilde yer verilmiştir?
- 2) İncelenen çizgi filmlerde değerlere ilişkin sözel ifade boyutunda hangi değerlere yer verilmiştir?
- 3) İncelenen çizgi filmlerde sözel ifade boyutunda en fazla/ en az hangi değerlere yer verilmiştir?
- 4) İncelenen çizgi filmlerde değerlere ilişkin davranışsal ifade boyutunda hangi değerlere yer verilmiştir?
- 5) İncelenen çizgi filmlerde davranışsal ifade boyutunda en fazla/ en az hangi değerlere yer verilmiştir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde herkesin ulaşabileceği bir kitle iletişim aracı haline gelmesi ve özel kanalların yaygınlaşması gibi nedenlerle televizyonun bireyler üzerindeki etkisini daha da artırdığı düşünülmektedir (Atay ve Çelebi Öncü, 2009).

Televizyonun izleyiciler üzerindeki etkilerini saptamak amacıyla yapılan çalışmalar ise çoğunlukla “ergenler” ve “çocuklar” üzerine odaklanmaktadır. Bunun nedeni, bu yaş grubundaki bireylerin temel bilgileri ve deneyimlerindeki eksikliklerinden dolayı ekranda gördüklerine, yetişkinlere oranla daha fazla

inanmalarıdır. Geniş bir izleyici grubuna hitap eden tematik çocuk kanallarındaki programlarda ise verilen mesajlar ve görsel modeller, toplumdaki değerleri ve davranış şekillerini yeniden üretmesi ve izleyici tarafından içselleştirilmesi açısından önemli olmaktadır (Strasburger, Wilson ve Jordan, 2009; Gerding, 2011; Günaydın, 2001).

Televizyon ve çocuk ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar genel olarak, televizyonun çocuk üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri üzerine odaklanmaktadır. Televizyonun çocuğun ahlaki muhakemesi ve değer gelişimi üzerine olan etkisini belirlemeye yönelik ise çok az çalışmanın olduğu görülmekle birlikte bu çalışmaların birçoğunun bütünlüklü bakış açısından yoksun olarak yapılması, farklı çözüm önerileri geliştirilememesinde etkili olmaktadır (Kunkel ve Roberts, 1991'den akt. Gunter ve McAleer, 1997: 129).

Çocukların en çok tercih ettiği program türü olan çizgi filmlerin içeriği hakkında yeterli sayıda güncel araştırmanın olmayışı, filmlerde verilen sosyal mesajlar hakkında da sınırlı sayıda bilgi sahibi olunmasına yol açmaktadır (Klinger, 2006:3). Çizgi filmlerin büyük bir izleyici kitlesine hitap etmesine rağmen, son yıllarda bu televizyon yayını türüne dair çok az içerik çözümlemesi yapılmıştır (Ogletree ve Matile, 2001'den akt. Klinger, 2006: 3). Bu açıdan öncelikle medyanın ürettiği yayınların içeriğinin analiz edilmesi, medyanın etkilerine yönelik araştırmaların daha sağlam olmasını sağlayacaktır (Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması, 2008).

Çizgi filmlerde değerler ve prososyal davranışlara yer verilme durumuna ilişkin yapılan benzer araştırmalarda değerlerin yer alma biçiminin “var veya yok” oluşuna göre incelendiği görülmektedir. Ancak çizgi filmlerde sunulan değerlerin ayrı değer kategorileri halinde ve bu değerlerin sunulma biçimlerinin “sözel ifade boyutu” ve “davranışsal boyutu” ele alınarak değerlerin “ne sıklıkta” verildiğinin karşılaştırılmasının, mevcut değerlerin varlığını belirlemeye yönelik bir temel sağlaması ve program yapımcılarına rehber olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada incelenen çizgi filmlerde sunulan değerler “ayrı değer kategorileri” halinde ele alınıp, çizgi filmler bazında değer kategorilerinin “sözel ifade” ile “davranışsal ifade” açısından sıklıkları (frekansları) incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan içerik analizinin çizgi filmlerde değerlerin varlığını tespit etmeye yönelik temel sağlayacağı ve program yapımcılara yol göstereceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırma, çocuklara yönelik yayın yapan birçok çocuk kanalı bulunmasına rağmen, hedef kitlesinin çocuk olması ve ulaşılabilirliği yüksek bir “ulusal kanal” olması nedeniyle TRT Çocuk Kanalı ile sınırlandırılmıştır.

Yapılan araştırma TRT Çocuk Kanalı’nda 01.01.2013 - 30.01.2013 tarihleri ile hafta içi 09: 40 – 20: 55 ile hafta sonu 08:10 – 20:55 saatleri arasında yayınlanan ve “Okul Öncesi” kategorisinde yer alan çizgi filmlerden amaçlı örneklem yoluyla seçilmiş olan dokuz çizgi filmin ikişer bölümü olmak üzere toplam on sekiz çizgi filmle sınırlandırılmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada, TRT Çocuk Kanalı tarafından yapılan yaş grubu kategorisinin ilgili yaş grubunu (okul öncesi kategorisi, 6-12 yaş kategorisi vb.) kastettiği varsayılmaktadır.

Okul öncesi kategorisinde yer alan çizgi filmlerin, bu yaş grubunun gelişimsel özelliklerine uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Değer: İnsanların davranışlarını yönlendiren; kişilerin kendilerini, insanları ve olayları değerlendirmede kullandıkları ölçütler, ideal ve arzu edilen davranış ve yaşam biçimlerini ifade eden, belirli somut koşul ve nesneleri aşan üst seviyede kavramlar ve doğru kararlara varılmasında bireylere yardımcı olan genel ilkeler bütünüdür (İmamoğlu, Karakitapoğlu ve Aygün, 1992 den akt. Aydın ve Akyol Gürler, 2012:3).

Çocuk Programı: “Okul çağına girmemiş çocuklarla ilköğretimde bulunan çocuk kesiminin ilgi, ihtiyaç ve zevklerine yönelik, belirlenen hedef ve ilkelere uygun olarak hazırlanan programlar” (TRT Yayın Planı, 2006).

Çizgi Film: Hareket ve çizgi biçimleri kullanılarak tek kare çekimleriyle varlıklara hareket kazandıran çoğunlukla çocuk seyircilere mesaj aktarmak için faydalanılan film türüdür (TRT Yayın Planı, 2006).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Değerler

Değerler varoluşlarından itibaren, sosyal bilimlerin merkezinde bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Değer kelimesi, Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türemiştir (Aydın, 2011: 39).

Durkheim (1897, 1964) ve Weber (1905, 1958)’e göre değerler, sosyal ve kişisel organizasyon ve değişimleri açıklamada hayati bir öneme sahiptir. Değerler sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve ilgili diğer disiplinlerde önemli rol oynamaktadır. Değerler kültürel grup, topluluk ve kişileri, zaman içindeki değişimi nitelendirmede, tutum ve davranışların motivasyonel temellerini açıklamada kullanılmaktadırlar (Schwartz, 2012:3).

Başlangıçta sosyal bilimciler ve felsefeciler tarafından ele alınan değerler, zamanla eğitim bilimciler tarafından da incelenen bir konu haline gelmiştir. Felsefe, Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji, İktisat ve Eğitim Bilimleri gibi birçok sosyal disiplinin ilgi alanı içerisine giren değer kavramını, ele alındığı alana bağlı olarak farklı şekillerde tanımlamak mümkündür (Aydın, 2011: 39).

Felsefenin üç ilgi alanından biri olan ve kişinin birçok seçenek arasından doğru olanı tercih etmesine yardım eden karar mekanizmaları olarak tanımlanabilen değer kavramı, “kişinin isteyen, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şeydir” (Aydın ve Akyol Gürler, 2012: 1).

İlkçağlardan günümüze kadar felsefenin temel sorularından olan “değer kavramı” sahip olunan değerlerin kaynağı, nesnel ve öznel değer anlayışlarına dayanmaktadır (Keskin, 2008: 4).

Nesnelci değer anlayışına göre değerlerin öznenen bağımsız, kendi başlarına bir varlığı ve gerçekliği vardır. Değerlerin bu gerçekliği mutlak, ideal veya ilahi birgerçeklik olabilirken; öznelci değer anlayışlarına göre ise değerler, onu kuran bir özne sayesinde vardır. Bu özne bir birey olabileceği gibi bir toplum da olabilir.

Dolayısıyla tek bir değer tanımlı yapmak imkânsızlaşmakta ve çok çeşitli değer tanımları ortaya çıkmaktadır (Gündoğan, 2007'den akt: Keskin, 2008: 15).

İnsan davranışlarının temelinde bir şekilde değer olgusu bulunduğı için, değer kavramı sosyolojinin de inceleme alanı içerisinde yer almaktadır. Fichter (1990)'e göre sosyolojik anlamda değer kavramı, kişi ve gruba yararlı, kişi ve grup için istenilen, kişi veya grup tarafından beğenilen her şey olarak tanımlanmaktadır. Yani bir kavramın kendisinden çok, o kavrama verilen anlamdır (Aydın, 2011: 39).

Psikolojik açıdan bakıldığında değer kavramı, felsefî ve sosyolojik açıdan yapılan değer tanımından farklılık göstermektedir. Psikolojide değer, insan davranışlarına yol göstermede oynadığı rol ile ele alınır. Ahlakî davranış açısından ise değer, kişinin çeşitli davranışlarını, kendine ait özelliklerini, isteklerini ve davranışlarını değerlendirirken kullandığı ölçüt anlamına gelmektedir (Güngör,2000'den akt. Aydın ve Akyol Gürler, 2012:1). Bir başka deyişle, insanların tutum ve davranışlarını etkileyen değerler, bunları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynamaktadırlar. Bireyleri, sahip oldukları değerler dikkate almaksızın değerlendirmek ve yorumlamak yanlış bir tavidir. Bireylerin, grupların ve çeşitli kültürlerin değerleri hakkında bilgi edinerek, onların tutum ve davranışlarını büyük ölçüde tahmin etmek mümkün olmaktadır (Başaran, 1992den akt. Dilmaç, 2002: 2).

Günlük hayatta herhangi bir şey için biçilen paha olarak ifade edilebilen değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçüttür (Demir ve Acar, 1992: 82' den akt. Aydın ve Akyol Gürler, 2012: 1). Değer kavramına ilişkin alanyazında birçok tanım bulunmakla birlikte bu tanımların başlıcalarına aşağıda yer verilmektedir;

Schwartz (2006)'a göre değerler, içinde bulunulan durumdan ve koşullardan bağımsız şekilde davranışlarımızı yönlendiren üst düzey yapılardır (Akt: Demirutku ve Sümer, 2010: 18).

Değer bir şeyin kendisiyle aynı cinsten olan şeyler içindeki yerini, genelde istenilen, beğenilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgular veya özel davranış biçimlerini ya da bir duruma karşılık gelen kişisel ya da sosyal tercihleri gösteren inanç olarak tanımlanabilir (Oktay, 2007'den akt. Aslan, 2011: 3)

Aydın ve Akyol Gürler (2012)'e göre “değer” kavramını şu şekilde tanımlamak mümkündür:

- Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı

- Yüksek ve yararlı nitelik
- Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse
- Bir değişken ya da bilinmeyen sayı ile ifadesi

Doğanay (2006)'a göre değerler, yaşamı etkileyen, yaşamda önem verilen düşüncelerdir. Güngör (1993)'e göre değer, “Bir inanç olması dolayısıyla, içinde yaşanılan dünyanın belli bir bölümüne ilişkin duygu ve düşüncelerin bir birleşimidir. Ancak değer, inancın özel bir şekli olmanın yanı sıra, ondan daha üst bir zihinsel organizasyondur. Diğer bir ifadeyle değer, tek bir inançtan değil, birlikte organize olmuş birçok inançtan oluşmaktadır (Dilmaç, 2002: 2).

Arzu edilen, ilgi duyulan, ihtiyaç duyulan şey olarak tanımlanabilen değer kavramı, “olması gerekeni ifade ettiği için bilimin konusu olan “olmuş olan”dan farklıdır. Yani değer kavramının teorikten çok, pratik bir anlamı olduğu” söylenebilir (Bolay, 2007: 60).

Değer kavramının genel, felsefi, psikolojik, sosyolojik açıdan tanımlarına bakıldığında ortak unsurun “insan” olduğu görülmektedir. İnsan hayatında ve toplumsal yaşamda önemli bir kavram olan değer'in işlev ve özelliklerinin bilinmesinin, değer kavramının anlaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu işlev ve özelliklere aşağıda yer verilmektedir.

2.1.1. Değerlerin İşlev ve Özellikleri

Bireyin davranışlarının şekillenmesinde ve kendini değerlendirmesinde kullanılan değerlendirme standartları olarak değerler, kişinin toplumsal yaşama uyum sağlamasına yardımcı olan ve ona toplumda yer kazandıran standartlardır (Rohan ve Zanna, 1998; Rokeach, 1973'den akt. Demirutku ve Sümer, 2010: 18).

Değerler, temel olarak değişmeyen birtakım özelliklere sahip olmalarına rağmen, yaşanılan çevre, kültürel özellikler, eğitim ve deneyim gibi birtakım faktörlerden dolayı bireysel anlamda bazı farklılıklar göstermektedirler (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 9).

Alanyazında değerlerin özellikleri konusunda farklı görüşler olmasına karşın, bunlar birbirinden uzak olmayan ve her biri değer farklı bir yönüne işaret eden özelliklerdir.

Fichter, (1990)'a göre değerlerin özellikleri şu şekildedir;

- Herhangi bir olay, durum ya da nesnenin yargılanmasında birer araç olarak kullanılan değerler, kişiye ideal davranış ve düşünme yollarını göstermektedirler.
- Kişilerin dikkatini istenen, yaralı ve önemli kabul edilen kültür nesneleri üzerine çekerler.
- Sosyal kontrol mekanizmaları olan değerler, duruma göre dayanışma aracı olarak işlev görmektedirler.
- Değerler kişilerin sosyal rollerini benimseyip, bu rollerin gereğini sergilemelerinde rehberlik görevini üstlenirler (Aydın, 2011: 41- 42).

Gökçe (1994)'ye göre değerlerin genel özellikleri şu şekildedir;

- Sahip olunan değerler, bilinçli ve amaçlı davranışlar için “ölçüt” görevi görmektedir.
- Değerler, hem kültür tarafından şekillendirilmekte hem de kültür üzerinde yönlendirici rol oynamaktadırlar. Bir başka ifadeyle değerler, belirli bir kültürün gelişme sürecinde şekillenmektedirler. Böylece estetik normlar ve davranış şekilleri oluşmaktadır. Bu bakımdan değerler, kültürün temelini oluşturmaktadır.
- Değerler, sosyalleşme süreci içerisinde öğrenilmekte ve benimsenmektedirler. Bu da benimsenen değer, kişiliğin bir parçası olmasını sağlamaktadır.
- Değerler, hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissi-duygusal boyutu olan kavramlardır (Özensel, 2003: 230- 231).

Değer kavramına ait bu özelliklerin ardından, işlevlerinin bilinmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Fichter (1990)'a göre bu işlevler şu şekilde sıralanmaktadır;

- Değerler, bireylerin diğer insanların gözünde nerede olduğuna ilişkin bilgi sahibi olmalarını sağlarlar.
- Bireylerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olan maddi kültür nesneleri üzerine çekmekte, diğerlerinin davranışlarının tahmin edilmesinde kullanılır. Bunun sonucunda da bireylere amaç ve yön verirler.

- Toplumda sosyal olarak kabul edilebilir davranışların şemasını gösteren değerler, toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarını gösterirler. Bu da bireylere davranış ve düşüncelerini en iyi nasıl gösterebileceklerine ilişkin bir fikir sunmaktadır.

- Değerler kişilerin hangi sosyal rolleri seçmeleri ve gerçekleştirmeleri gerektiği konusunda onlara rehberlik ederler.

- Sosyal kontrol ve baskı aracı olarak görev yapmaktadırlar. Bu da bireyleri, gelenek, görenek, töre ve adetlere uygun davranmaya yöneltmekte; doğru şeyleri yapmaya, onaylanmayan davranışları yapmaktan kaçınmaya sevk etmektedir. Yasaklanmış olan davranışları belirtir. Bu yasakların ihlal edilmesinden doğan utanma, suçluluk gibi duyguların kolayca aşılmasında yardımcı olurlar.

- Değerler, aynı değerlere sahip kişiler arasında dayanışma aracı olarak işlev yapmakta; grupların toplu eylemlerde bulunmalarını sağlamaktadırlar. Bu anlamda değerler, toplumun bütünleşmesine katkıda bulunurlar (Özensel, 2003: 231- 232).

2.1.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler zaman, kültür ve mekân gibi toplumsal birtakım unsurlara göre farklılık oluşturmakla birlikte genel olarak değerlerin, “dürüstlük, şefkat, başkalarının farkında olma, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, özdenetim, bağımsızlık, kendine güven duyma, sevmek, neşeli olma, nezaket, yaratıcılık, azim, tutarlılık ve cesaret” olarak evrensel- kültürlerarası ortak ve temel değerler olarak adlandırılması mümkündür (Uyanık Balat, 2004: 18; Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2007:8; Uyanık Balat, 2007: 199’den akt. Alisinanoğlu ve Özbey, 2011: 21).

Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011)’a göre temel değerler, “ahlaki bilgi”, “ahlaki hisler” ve “ahlaki davranışlar” olarak üç bölümden oluşmaktadır. Ahlaki bilgi; bireyin sahip olduğu değerlerin kendisi ve başkaları için ne ifade ettiğini bilme, ahlaki his; kişinin sahip olduğu değere uygun olarak davranıp bu değere aykırı bir davranış sergilendiğinde olası sonuçları bilme, ahlaki davranış ise, sahip olunan değerlerin davranışa yansıtılması şeklinde açıklanmaktadır.

Nietzsche ve arkadaşlarına göre evrensel, kültürlerarası, doğrudan bilgilendiren ve davranışları etkileyen değerler “temel değerlerdir”. Bu temel değerler “dürüstlük, şefkat, başkalarının farkında olma, merhamet, uyma- itaat, sorumluluk, saygı ve görev” olmak üzere sekiz temele dayanmaktadır. Bunlar aynı zamanda demokratik bir toplum

içinde sağlıklı ilişkiler kurmak için gerekli olan evrensel değerlerdir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 11).

Değerlere ilişkin alanyazında farklı değer sınıflamaları mevcuttur. Bunlardan en çok kabul görenler; Schwartz, Rokeach, Nelson, Spranger, Allport, Vernon ve Lindzey ve Graves' e ait olan sınıflamalardır. Bu sınıflamalar aşağıda açıklanmıştır.

Schwartz (1992) değer kavramını, “insanların davranışlarını düzenlemek ve biyolojik ihtiyaçları ile sosyal etkileşim ya da sosyal kurumlarla ilgili ihtiyaçlarını düzenlemek için kullanılan bilişsel temsilciler” olarak tanımlamaktadır (Demirhan Işcan ve Senemoğlu, 2009:2). Schwartz değerleri kişinin “biyolojik ihtiyaçları, sosyal etkileşimlerini düzenlemeye ilişkin ihtiyaçları ve grup ile toplumsal gereklilikleri yapmaya ilişkin ihtiyaçları” olmak üzere üç evrensel ihtiyacın bilişsel temsilleri şeklinde kavramsallaştırmıştır. Bireyler bu bilişsel temsilleri (değerleri) kullanma yoluyla davranışlarını açıklamakta ve gerekçelendirmektedirler.

Schwartz (2006) bu ihtiyaçlardan yola çıkarak, “dikey” ve “yatay” olmak üzere iki ana boyuttan oluşan, dinamik bir yapı içinde birbiriyle ilişkili on değer tipi kurgulamıştır. Yatay boyutta güvenlik, uyma ve geleneksellik değer tipleri “muhafazacı yaklaşım” olarak, öz yönelim ve uyarılım ise “yeniliğe açıklık” olarak isimlendirilmiştir. Dikey boyutta ise evrensellik ve iyilikseverlik değer tipleri “özaşkınlık”, güç ve başarı ise “özgenişletim” olarak isimlendirilmiştir (Aslan, 2011: 7).

Schwartz (2012)'a göre değerler altı temel özelliğe sahiptir. Bu özellikler şunlardır;

1) Değerler İnançlardır: Bireyin sahip olduğu değerler, duygularından etkilenmektedir. Örneğin bağımsızlık değerine sahip olan bir birey, bağımsızlığı tehlike altına girdiğinde ümitsizliğe kapılmakta, bağımsızlığını kazandığında ise mutluluk duymaktadır.

2) Değerler Arzu Edilen Amaçlardır: Toplumsal düzenin, adaletin, yardımlaşmanın önemli olduğu bireyler, amaçlarını gerçekleştirmek için çabalarlar.

3) Değerler Belirli Davranış ve Durumlardan Bağımsızdırlar: Bireyin sahip olduğu değerler, çeşitli norm ve davranışlardan farklılık göstermektedir.

4) Değerler, Standart ya da Kriter Olarak Hizmet Ederler: Değerler olayların, durumların, politikaların, kişilerin seçilmesi ve değerlendirilmesinde rehberdirler.

5) Değerler Önemine Göre Sıralanmaktadırlar: İnsanların değerleri, önceliklerin belirlenmesinde bireyseldir. Bu hiyerarşik özellik norm ve tutumları değerlerden ayırmaktadır.

6) Çoklu Değerlerin Önem Derecelerinin Değişmesi Davranışlara Rehberlik Eder: Ortaya konulan herhangi bir tutum ve davranış, belirli bir değerden daha fazlasını ima edebilir.

Schwartz (2006)'a göre değerler şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

Değer Tipi	Değer Tanımı
Güç	Sosyal statü, insanlar ve kaynaklar üzerinde baskınlık kurma.
Başarı	Sosyal standartlarca belirlenen kişisel başarı yönelimi.
Hazcılık	Bedensel haz ve duyumsal doyum arayışı.
Uyarılım	Heyecan ve yenilik arayışı.
Özyönelim	Bağımsız düşünme ve davranma eğilimi.
Evrenselcilik	Bütün insanlar için anlayış, hoşgörü; insanların ve doğanın esenliğini koruma.
İyilikseverlik	Bireyin yakın olduğu kişilerin esenliğini koruması ve güçlendirmesi.
Geleneksellik (Muhafazacılık)	Kültürel vedini uygulamalara ve anlayışlara saygı ve bağlılık.
Uyma	Başkalarına zarar verebilecek veya toplumsal beklentilere aykırı dürtülerin ve davranışların kısıtlanması.
Güvenlik	Benlik, toplum ve ilişkiler için güvenlik ve

istikrar arayışı (Demirutku ve Sümer, 2010: 18).

Rokeach (1973), değerlere yönelik yapmış olduğu sınıflamada “amaç (terminal) değerler” ve “araç (instrumental) değerler” kavramlarını kullanmıştır. Amaç değerler hayatın temel değerlerini nitelerken, “araç değerler” ise amaç değerlere ulaşmada başvurulan davranış biçimleridir. Rokeach’ın değer sınıflamasında her bir değer grubuna ait on sekiz değer, toplamda ise otuz altı değer yer almaktadır. Bu değerler şunlardır;

Amaç Değerler

Aile güvenliği
Barış içinde bir dünya
Başarılı olma
Bilgelik
Dini olgunluk
Eşitlik
Gerçek dostluk
Güzellikler dünyası
Heyecan verici bir hayat
İç huzur
Kendine saygı
Mutluluk
Gerçek dostluk
Özgürlük
Rahat bir hayat
Sosyal kabul
Ulusal güvenlik
Zevk

Araç Değerler

Bağımız olma
Bağışlayıcılık
Cesaret
Dürüstlük
Entelektüellik
Geniş görüşlülük
Hırslılık
İtaatkarlık
Kendini kontrol etme
Kibarlık
Kendine hakim olma
Mantıklılık
Neşelilik
Sevecenlik
Sorumluluk sahibi olma
Temizlik
Yardımseverlik
Yaratıcılık

(Aydın ve Akyol Gürler: 2012: 12).

Değerlere ilişkin sınıflama getiren bir diğer isim Nelson’dır. Nelson değerleri yaşayan insan, yaratan insan ve insan grupları özelliklerini ön plana çıkarmış; değerleri,

bireyden topluma doğru genişleyen bir yelpaze biçiminde açıklamıştır. Bu değerlere ait sınıflama aşağıda verilmektedir;

Değer Tipi	Değerin Açıklaması
Bireysel Değerler	Seçim yapma ve satın alınan ürünlerde hobilerde, olduğu gibi, kişinin kendine ait tercihleriyle ilgilidir (Michaelis,198’den akt. Akbaş, 2004:19).
Grup Değerleri	Belirli bir gruba (aile, dini, politik vb.) ait olan üyelerin sahip oldukları ortak değerlerdir(Naylor ve Diem, 1987; den akt. Akbaş, 2004:19).
Sosyal Değerler	Bireyin sosyal yaşamda varlığını devam ettirmesini sağlayan adalet, saygı, eşitlik, farklılık gibi değerlerdir (Michaelis, 1988’den akt. Akbaş, 2004:19).

Spranger (1928), değerlerin “sosyal, politik, ekonomik, dini, teorik ve estetik” olmak üzere bazı özel kategoriler şeklinde sınıflandırılabilirliğini öne sürmüştür. Bu değerlerin tanımı 1981 yılında Hergenhahn tarafından yapılmıştır. Bu tanımlar şu şekildedir;

Değer	Değerin Tanımı
Sosyal	Kişilerarası ilişkiler
Politik	Güç ve kontrol
Ekonomik	Bilginin pratik uygulaması
Dini	Birlik ve uyum
Teorik	Doğru olanı araştırmak
Estetik	Artistik eğilimler

(Puente, Awkard, Tesh ve Southard, 1986: 880).

Allport, Vernon ve Lindzey (1960)'e göre değerlerin “estetik, teorik, ekonomik, siyasal, sosyal ve dini” olmak üzere altı boyutu vardır. Birey bu değerlere farklı düzeylerde önem vermekte ve bu da onun yaşam tarzını oluşturmaktadır. Bu değerleri şu şekilde açıklamak mümkündür (Öztürk Samur, 2011: 28):

- **Estetik Değerler;** Bireyin bir nesne ya da olaya yüklediği estetik özelliklerden oluşmaktadır. Estetik değeri yüksek olan bireyler tarafından “güzellik, zarafet, uyum ve simetri kavramları benimsenmektedir
- **Teorik Değerler;** Bireylerin gözlem, analiz gibi bir takım rasyonel teknikler kullanarak edindiği bilgiler sonucu kendine ait bir değerler sistemi oluşturması; “muhakeme, eleştiri ve rasyonel düşüncenin” önemli olduğu bir değer boyutudur.
- **Ekonomik Değerler;** Bu değer boyutunu benimseyen bireylerin önceliği, “servet edinmek ve diğerlerini geçmektir”. Faydacılık ve pratik tavırlar ön plandadır. Bir başka deyişle maddi anlamda çıkar sağlamak anlamındadır.
- **Siyasal Değerler;** Elde ettiği gücü diğerlerinin üzerinde kullanma duygularının ağır bastığı bireyler tarafından benimsenen değer boyutudur.
- **Sosyal Değerler;** Nazik, sempatik ve özveri değeri yüksek olan kişilerce benimsenen değerlerdir. Sevgi, en çok önem verilen ve hayatı şekillendiren bir kavram olarak tanımlanmakta, gerçek sevgiye ulaşma ve yakın dostluklar kurmanın amaçlandığı değer alanıdır.
- **Dini Değerler;** Evreni anlamak amacıyla benimsenmiş olan, kutsal ve ahlaki kavramlardan oluşan inançlar sistemidir. Bu değer alanının önemli bir bölümünü, evrenin bütünlüğünü anlamak ve betimlemek oluşturmaktadır.

Graves (1965,1970) insanın sahip olduğu değerleri ve yaşam biçimini “varoluşçu” bir yaklaşımlar ele almakta ve hiyerarşik bir biçimde açıklamaktadır. Graves (1965,1970)'e göre hiyerarşik her sistemde her bir başarı durumu bir denge durumudur. Denge durumuna ulaşan birey, hiyerarşinin bir üst basamağına geçmektedir. Bir denge durumuna ait, duygulanım, güdü, değerler, düşünce ve tercihler vardır. Bir üst basamağa geçtikçe bireyin karşılaştığı yeni düzeye uyum sağlama aşaması, bireyin yeni durumlara uyumunu ve yeni değerleri edinmesini sağlamaktadır. Graves (1965, 1970)'in belirlediği var olma düzeyleri şu şekildedir;

1. Düzey: Tepkisel Var Olma. İnsanların temel fizyolojik ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıkları düzeydir. Bu düzeyde değerler tepkilerle belirlenmektedir.

2. Düzey: Geleneksel Var Olma. Bu düzey insanların sadece var olma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Daha öncekilerin yaşam biçimlerine ayak uydurmak, nesillerini devam ettirmek amaçtır. Bu düzeyde değer olarak “göreceli bir güvenlik gereksinimi” ortaya çıkmaktadır.

3. Düzey: Ben Merkezli Olma. Bu düzeyi insan olma olgusu belirlemektedir. Birey, kendi benliğinin farkına varmaktadır. Diğerlerinin üzerinde baskı kurma ve birey olma güdüsü çok yüksek olduğundan, değerler de bu amaca hizmet edecek biçimde çevreyi kullanmaktır. Böylece bu düzeye ait değerler oluşmaktadır.

4. Düzey: Özverili Var Olma. Allah’ın koyduğu değerlere yönelme söz konusu olup;acı ve ölümden sonraki yaşam için var olma ağırlıklı duygudur.

5. Düzey: Materyalist Var Olma. Materyalist bir yaşam ve değerlerin öne çıkmasını sağlayan, dünyanın sınırlarını keşfetme ve dünyayı yönetme duygusunun egemen olduğu bir düzeydir.

6. Düzey: Toplumsal Var Olma. Rasyonel değerlerden çok insani değerlerin öne çıktığı bu düzeyde, diğer insanlar önemli hale gelmekte ve toplum bir bütün olarak değerli kabul edilmektedir. “Esneklik, haz, saygınlık ve kişilik” önemsenen değerlerdir. Bu düzeyde toplum bir bütün olarak başlı başına bir değerdir.

7. Düzey: Varoluş. Değer sisteminin temeli bilgi ve evrenle ilgili gerçekliğe dayanmaktadır. Bu düzeyde insan, kendine güvenmekte; hayata, bağımsızlığa ve toplum çıkarlarına değer vermektedir. Farklı değerlere “hoşgörü” duyulmakta, esnek olmayan sistemlere ve gereksiz otorite kullanımına karşı çıkılmaktadır (Öztürk Samur, 2011: 27).

2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Değerler

Okul öncesi dönem insan hayatında birçok gelişim alanının temelini atıldığı kritik bir dönemdir. Çocuğun ahlaki gelişiminin bir parçası olan değerlere ilişkin temel bilgiler, bu yıllarda edinilmeye başlanmakta ve sonraki yıllarda bireyin toplumsallaşmasında rol oynamaktadır. Çocuklarda değer gelişimi de bu dönemde, öncelikle aile ortamında kazanılmaya başlanıp; medya, arkadaş, öğretmen, toplum ve buna benzer unsurların etkisiyle devam etmektedir (Halstead ve Taylor, 2000:169). Sahip olunan değerler gelecekte kişiliği, olaylara bakış açısını, davranışlarını, hatta

yaşamını belirleyecek etkenler olduğu için (Yaman, 2012: 18), kişinin erken yaşlarda belirli değerleri benimsemesi önemlidir.

Güler (2003)'e göre “Okul Öncesi Eğitim Programı, çocukların, çevreye ve kendisine karşı duyarlı, yaratıcılığını kullanan, düşünen ve araştıran, sorgulayan ve katılımcı bireyler olarak, sosyal hayatı yaşamalarına ve sonraki öğrenmelerine hazırlık yapmalarına olanak tanınmalıdır” (Öztürk Samur, 2011: 46). Erken yaşlardan itibaren kazanılmaya başlanılan değerler “bireyin tercihlerini, tutumlarını ve davranışlarını seçerken kılavuz olarak kullandığı, önem sırasına göre hiyerarşik olarak yapılanmış, hangi davranışların veya hedeflerin bireysel veya toplumsal olarak istenir olduğunu ifade eden ve görece istikrarlı inançlardır” (Demirutku ve Sümer, 2010: 18).

Ekşi (2003)'ye göre temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aile, toplum ve okulun temel görevleri arasındadır. Bu bağlamda okulların “akademik açıdan başarılı ve temel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi” olmak üzere iki amacından bahsedilebilmektedir. Nitekim Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011)'a göre de “kaliteli bir okul öncesi eğitim programında akademik becerilerin yanı sıra toplumsal değerlere” de yer verilerek gerekmektedir.

Değer eğitiminde temel noktalardan biri, çocuğun kendisine karşı hissettiği “güven” duygusudur. Çocuklara yaşlarına uygun ve başarabilecekleri sorumluluklar verilip, güven duygularının gelişimi sağlanmalıdır. Okul öncesi dönemde kendine güven duygusu, sorumluluk becerisiyle yakından ilişkilidir. Çocuk verilen görevi yerine getirdikçe, güven duygusu artmaktadır (Bennett, Finn ve Cribb, 1999'dan akt. Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 17).

Marianne Neifert'e göre çocuklarda değerlerin gelişimi kişisel farklılıklar olmakla birlikte genel anlamda aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- **11- 18 ay:** Diğer kişilere nezaket gösterme, hayvanlara zarar vermeme, aile bireylerini ısırmama.
- **18 ay- 2 yaş:** “Lütfen”, “Teşekkür ederim” gibi nezaket sözcüklerini kullanma, kendi duygularını ifade edebilme, diğer kişilerle empati gösterme, paylaşma.
- **3-4 yaş:** Takım çalışması ve kurallara uygun davranmayı öğrenme.
- **4-6 yaş:** Makul olmayı anlama, ahlaki konuşmalarla meşgul olma, yalan söylemenin yanlışlığını bilme.

- **6-8 yaş:** Kişinin kendi davranışlarından sorumlu olduğunu bilme (Slater, 2003'den akt. Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 18).

2.1.4. Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi

Değerlerin temellerinin atıldığı okul öncesi dönem, çocuğun belirli değerleri olumlu modeller yoluyla gözlemleyip benimsemesi bakımından oldukça önemlidir. Toplumsal yaşamın ayrılmaz parçası olan değerlere ilişkin ilk bilgilerin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde, akademik beceri eğitiminin yanı sıra toplumsal değerlerin öğretimine de vurgu yapılmalıdır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 16).

Cüceloğlu (2006)'na göre okul öncesi dönem çocuğunun temel gereksinimleri şunlardır:

- Değerli olma duygusu
- Güven ortamı
- Yakınlık ve dayanışma duygusu
- Sorumluluk duygusu
- Zorluklarla mücadele ederek bunların üstesinden gelmeyi öğrenme
- Mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamı
- Sağlıklı manevi yaşamın temellerini oluşturma ortamı

Çağlar (2003)'e göre okul öncesi dönem çocuğunun “varsayılmak, saygı duyulmak, öğrenmek, araştırmak, özgür olmak, mutlu olmak ve güven duymak” gibi sosyal hayattan bazı beklentileri vardır.

Okul öncesi dönem çocuğu, gelişimsel özelliklerinden gereği bu beklentilerini “yaşantısal anlamlarıyla” yani “yaparak- yaşayarak” öğrenip, kendi kişiliğinin bir parçası haline getirebilmektedir. Dolayısıyla çocuğa belirli değerleri öğretirken, o değerleri uygulamada aktif olabileceği ortamlar oluşturulup, olumlu rol modeller sunulmalıdır. Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi ilişkin bazı eğitim programları geliştirilmiştir. Bunların en çok kabul görenlerinden “İnsani Değerler Eğitim Programı” ve “Yaşayan Değerler Eğitim Programı'na” aşağıda yer verilmektedir.

“İnsani Değerler Eğitimi Programı”, İngiltere’de John Auton tarafından hazırlanıp, İstanbul’da Karşılıksız Hizmet Vakfı tarafından Türkçe’ye çevrilen aynı

isimdeki programdan yararlanılarak hazırlanmıştır. Programa 10-14 yaş grubundaki çocuklara yönelik yeni oyunlar, etkinlikler, öykü ve şarkılar eklenmiştir (Dilmaç, 2002: 7).

İnsani Değerler Eğitimi Programı, çocukların doğuştan sahip oldukları özellikleri, insani mükemmelliğe erişip insanın varoluşunun amacını tamamlamak amacıyla hazırlanmıştır. Program “sevgi, hakikat, iç huzur, doğru davranış ve şiddetten kaçınma” gibi beş temel değerden oluşmakla birlikte bu değerlerin daha somut hale getirilmesini sağlamak amacıyla “dürüstlük, paylaşma, umursama, mutluluk, sabır, cesaret, saygı, merhamet ve düşünceli davranma” gibi “ilgili değerler”, “temel değerlerle” ilişkilendirilmektedir. (Dilmaç, 2002: 7-8).

Tillman ve Hsu (2000) “Yaşayan Değerler Eğitim Programı’nda” yer alan değerlerin, kişisel ve sosyal değerlerin gelişiminde temel olan on iki değerden (işbirliği, özgürlük, mutluluk, dürüstlük, alçakgönüllülük, sevgi, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, birlik) oluştuğunu belirtmektedirler. Ayrıca bu eğitim programında, çocuklar ve gençlerde değerleri keşfedip geliştirmeye yardım etmek isteyen eğitimcilere, çeşitli etkinlikler sunulmaktadır (Uyanık Balat, 2012: 11).

Yaşayan Değerler Eğitim Programı’na göre küçük yaştaki çocuklara yönelik olan değerler eğitimi genel olarak aşağıdaki konular üzerine odaklanmaktadır:

- Kendine ve diğerlerine saygı, işbirliğini ve yardımlaşmayı geliştirme, anlaşmazlık çözme becerileri,
- Çocuk Hakları Evrensel Bildirgesi’nin çocukların potansiyellerini ortaya çıkarabilmesi için gerekli olan evrensel değerler bütününe pratiğe dökülmesi,
- Oyuncaklar aracılığıyla filmlerde ve televizyon ekranlarında özendirilen yaygın kültürel şiddetin rolü,
- Doğa sevgisi ve çevreye saygı,
- Yaratıcılık yoluyla çocuğun hayal dünyasının harekete geçirilmesi,
- Çocuğun seküler öğrenme ile ruhi (spiritüel) öğrenmeyi entegre etmesine, çok dilli ya da çok kültürlü grupların sıklıkla yaşadığı sorunlarla bağlantı kurmasına yardımcı olacak çok kültürlü programların oluşturulması (UNESCO and Living Values: An Educational Program, 2000).

Okul öncesi dönem, çocuğun toplum tarafından benimsenen ve benimsenmeyen davranışları öğrenmeye başladığı kritik bir dönemdir. Başlangıçta bu davranışları

gözlemleyen çocuk, zamanla davranışı içselleştirip yaşantıları aracılığıyla da kendine ait bazı değer yargıları oluşturmaktadır. Özellikle küçük çocuklarda olumlu davranışlara ilişkin deneyimlerin çeşitliliği, kişilik gelişimi ve değerlerin çocukta yerleşmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Balat, 2005’ den akt. Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 9).

Çocuğun kendine ait bir değer mekanizması oluşturmasında ailesi, arkadaş çevresi, okul, televizyon, internet, bilgisayar oyunları gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerden ailenin, ilk sosyal çevresi olması bakımından çocukta değerlerin oluşmasında temel kurum olduğu söylenebilir. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte okul faktörü de değerlerin kazanımında etkili olmaktadır. Televizyon, internet gibi faktörlerle çocuğa sunulan değerlerin, aile ve okul ortamında edinilen değerlerle çakışması, çocuğun kendine ait değer sistemi oluşturmasında sorunlara yol açmaktadır (Bilgi Bülteni, 2007- 2008:3’den akt. Alisinanoğlu ve Özbey, 2011: 23).

Kıroğlu (2006)’a göre ülkemizde eğitim programlarında yer alan ortak değerler; “adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik ve aile birliğine önem vermedir” (Doğanay, 2009: 23).

1739 Sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanunu ve ders programlarının amaçları incelendiğinde temel birtakım değerleri çocuklara kazandırmanın hedeflendiği görülmektedir. Türk Milli Eğitim Temel Kanunun başlangıcında Millî Eğitimin amaçları; “ahlaki, manevî değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmek” olarak açıklanmaktadır.

2006 ve 2012 Okul Öncesi Eğitim Programı’nda değerlere ilişkin ayrı bir bölüm olmamakla birlikte birtakım değerler, kazanım ve göstergelerle birlikte verilip programın tamamında bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Program, çocukların eleştirel bir şekilde doğrular ve yanlışlar hakkında düşünmelerini ve düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmelerini desteklemektedir. Çocukların yaşadıkları toplumun değerlerini tanımaları, evrensel ve toplumsal değerleri benimsemeleri, sorumluluk bilincine sahip bireyler olarak yetişmeleri açısından önemlidir. Bu açıdan 2002, 2006 ve 2012 Okul Öncesi Eğitim Programları’na bakıldığında bir takım evrensel değerleri çocuklara

kazandırmaya yönelik amaç- kazanım ile kazanım ve göstergelere yer verildiği görülmektedir. 2002 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda sosyal duygusal gelişim alanında amaç kazanımlar yoluyla; "saygı, nezaket, özgüven, yardımlaşma, empati, sorumluluk ile adalet"; özbakım alanındaise "temizlik" değerlerine yer verildiği, 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaamaç kazanımlar yoluyla; sosyal duygusal gelişim alanında "paylaşma, özdenetim, sorumluluk, saygı, nezaket, hoşgörü, paylaşma ile estetik"ve özbakım becerilerinde "özdenetim ile temizlik" değerlerine yer verildiği görülmektedir. 2012 Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaise kazanım ve göstergeler yoluyla; sosyal duygusal gelişim alanında"adalet, özdenetim, hoşgörü, arkadaşlık, sorumluluk, sevgi, saygı, nezaket, estetik ile özgüven" değerlerine ve özbakım becerilerinde "özdenetim ile temizlik" değerlerine yer verildiği görülmektedir.

2.2. Kitle İletişimi

İnsanlar arası iletişimde geçmişte olmadığı kadar büyük dönüşümlerin yaşandığı geçtiğimiz yüzyılda dünya düzenine ilişkin maddi manevi birçok değişiklik meydana gelmiştir. Bu değişimin başrol oyuncularından biri de kitle iletişim araçlarıdır (Günaydın, 2011: 15).

Bir ülkenin kültürel, ekonomik, siyasal ve sosyal özelliklerinin diğer ülkelere aktarılmasını sağlayan iletişim araçlarının fonksiyonları "haber ve bilgi verme, eğitim ve eğlendirme, mal ve hizmet tanıtımı yapma, denetim ve eleştiri, inandırma ve harekete geçirme, siyasi işlevler" şeklinde ifade edilebilir (Erdoğan ve Alemdar, 2001' den akt. Erdem, Akbaba, Işık, ve Güllüoğlu, 2007: 92).

"Günlük hayatta olguları ve toplumu tanımlayan, o toplumun belirli zaman dilimindeki hayat tarzını öğreten, o tarzın yeniden üretimi için gereken değerlendirme biçimlerini aşıl原因an ve toplumsal sistemin kendini yeniden üretmesinde temel unsur olan iletişim, bir birey ya da gruptan diğerine sözle ya da modern çağlardaki kitle iletişim araçları yoluyla bilgi aktarımı olarak da tanımlanmaktadır" (Günaydın, 2011: 1).

Kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden olan televizyonun, aynı anda çok fazla kişiye ulaşması ve kitleleri etkilemesi açısından, özellikle çocuklar üzerine etkilerinin bilinmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıda bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun özellikleri, çocuklar tarafından yeni davranış kalıplarının televizyon aracılığıyla öğrenilmesine ilişkin teorik bakış açıları, çocuklara

yönelik hazırlanan programların özellikleri, televizyonun çocuk üzerine olası etkileri ve çocukta değer kavramının gelişimine yönelik televizyonun etkilerine ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.3. Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyon

İletişim araçları genel olarak “yazılı, işitsel- sözel ve işitsel- görsel” iletişim araçları olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Günümüzde en etkili kitle iletişim araçlarından biri şüphesiz ki eğlendirici ve öğretici özelliği ön planda olan, görsel- işitsel gruba giren televizyondur. Bir kitle iletişim aracı olan televizyonun “eğlendirici” ve “öğretici” olması en önemli özellikleridir.

Televizyonun geniş kitlelere hızlı şekilde ulaşabilmesi, düşünmeden çok eğlenmeye öncelik vermesi gibi özellikleri, sınırların ortadan kalkmasına ve dünyanın neredeyse bir ekrana sığabilecek derecede küçülmesine olanak tanımıştır. Geniş kitlelere kolaylıkla ulaşip onları etkileyebilmesi ve zihinsel etkinlik gerektirmeden kullanılabilir olması gibi niteliklerinden dolayı televizyon, en çok tercih edilen kitle iletişim aracı haline gelmiştir. Televizyonun başlıca işlevlerini “belirli amaçlar çerçevesinde bilgi toplayıp yayma, haberde gündem ve içeriği etkileme, eğlence ve dinlenme aracı olma” şeklinde sıralamak mümkündür (Erdoğan ve Alemdar, 2001:1’den akt. Erdem vd., 2007: 92).

Bir başka görüşe göre televizyon, “günlük hayatın sıkıntı ve olumsuzluklarından kendini kurtarmak isteyenler için yapay bir mutluluk kaynağıdır.” Televizyonda sunulan görsel ve sözel iletiler, eleştirilmediği ve duygusallıkla sunulduğu için çocuklar ile gençlerin tutum ve davranışlarını kolaylıkla etkilemektedir. Televizyonda sunulan ancak kültürümüze ait olmayan farklı norm ve değerler, gelişim aşamalarını henüz tamamlamamış olan çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkileyebilmekte; anlamlandıramadıkları birçok olumsuz mesaj bombardımanına maruz bırakmaktadır. Çocukların henüz sormadığı soruların cevabının ya da deneyimlemedikleri yaşam şekillerinin televizyon aracılığıyla sunulması, gelişimsel aşamalara uymayan bir durumdur. Çelişkili değerler ve anlamlandırılmayan sahneler çocuklar tarafından taklit yoluyla davranışa dönüştürülmektedir (Hökelekli, 2011: 165-166).

Geçmişte televizyonun çocuklar üzerine olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin yapılan birçok çalışma yapılmıştır. Bandura, Ross and Ross (1961) ile Oruç, Tecim ve

Özyürek (2011) televizyonda şiddet davranışının model olarak sunulmasıyla, saldırganlık davranışının kazanımı arasındaki ilişkiyi ele alırken; Forge ve Phemister (1987) ile Dumova (2007) eğitsel programlar aracılığıyla çocukların prososyal davranışlar gibi birtakım olumlu becerileri kazanabileceklerine değinmiştir. Televizyonun çocuklar üzerine etkilerinin anlaşılır bir zemine oturması bakımından; etkilerine ilişkin teorik bakış açılarının bilinmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla, aşağıda televizyonun etkileri üzerine en çok kabul gören yaklaşımlardan “Sosyal Öğrenme Teorisi” ve “Sosyal Bilişsel Öğrenme” Teorilerine yer verilecektir;

2.4. Televizyonun Yeni Davranış Biçimlerinin Öğrenilmesine Etkileri Üzerine Teorik Bakış Açıları

Televizyonun çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal tepkileri üzerindeki etkisine ilişkin birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların temelinde televizyonun olası etkilerini açıklayan belirli teorik bakış açıları yer almaktadır (Hearold, 1986; Mares ve Woodard, 2001; Paik ve Comstock, 1994; Villani, 2001’ den akt. Klinger, 2006:1).

Bu bölümde söz konusu teorik bakış açılarına yer verilmiş olup; değer kavramının oluşumuna ilişkin etkilerine değinilecektir.

2.4.1. Sosyal Öğrenme Teorisi

Öğrenmede sosyal çevreye vurgu yapmakta olan Sosyal Öğrenme Kuramı, davranışların kazanılmasını bilişsel bir takım süreçlerle açıklamaktadır. Sosyal Öğrenme Kuramı’na göre öğrenme, yaşanılan olaylar ile insanların bu olaylara verdikleri tepkiler sonucunda oluşan düşünce ve zihinsel süreçler yoluyla meydana gelmektedir (Koç, 2006: 210).

Bununla birlikte Sosyal Öğrenme Teorisi, şiddet davranışını öğrenme ve modeli taklit etmenin “televizyon aracılığıyla” nasıl oluştuğunu kuramsal bir şekilde açıklayan ve en çok kabul gören yaklaşımlardan biridir (Özer, 2007’den akt. Yalçın, 2012: 31).

Rigel (1995)’de benzer şekilde çocukların televizyonda şiddete başvuran modelleri izleyerek saldırgan davranışları öğrenebildiklerini savunmaktadır (Yalçın, 2012: 32).

Gelişimsel özellikleri dolayısıyla “gerçek ile hayal arasında ayrım yapamayan” küçük çocuklar, televizyonda sunulan şiddet içerikli sahnelerden olumsuz şekilde etkilenmekte; bu davranış kalıbını öğrenmekte, dünyanın güvensiz bir yer olduğuna ilişkin yanlış bir izlenim edinmektedirler. Ayrıca çocukların en fazla tercih ettikleri program türü olan çizgi filmlerde karakterlerin sorunlarını şiddet kullanma yoluyla çözmeleri, kötülerin cezalandırılmasında şiddetin gerekli olduğuna ilişkin yanlış bir algı oluşturmaktadır (RTÜK, 1997’ den akt. Ayıracı, Köşgeroğlu ve Günay, 2004: 135).

Buna ek olarak şiddet içerikli programları izleyen çocuk, şiddet ve saldırganlığı günlük yaşamın bir parçası olarak kabul etmekte, bu tür davranışlar sergileyebilmekte ve ailesinin toplumsal yaşamında olumsuzluklar yaşamasına yol açmaktadır. Bandura (1973)’ya göre televizyon, davranışların bir çeşitliliğini öğrenmede çocuklar için önemli bir rehberdir. Gözlenen davranışın ödüllendirilmesi, o davranışın model alınma olasılığını artırırken, davranışın cezalandırılması da gözlenen davranışın model alınma olasılığını azaltmaktadır (Klinger, 2006: 16).

1960’lı yıllarda Bandura, Berkowitz ve Eron tarafından temelleri atılan Sosyal Öğrenme Teorisine göre insanlar, “gözlem yoluyla” televizyonda gördükleri davranış kalıpları ve rolleri taklit etmektedirler (Bandura, 2009’dan akt. Gerding, 2011: 8). Gözlenen davranışın öğrenilmesinde modelin; yaşı, cinsiyeti, statüsü gibi özellikleri ile modelle gözlemci arasındaki benzerlik etkili olmaktadır (McCown, Driscoll ve Roop, 1996’dan akt. Koç, 2006: 210).

Thomas (2005)’a göre izlenilen karakterin gerçekçi olması, yaş ya da cinsiyet gibi özellikler açısından çocukla benzerlik göstermesi, çocuk tarafından taklit edilebilir bir eylemi sunması gibi özellikler, çocukların ekranda gördükleri davranışları tekrar etme olasılığını artırmaktadır (Strasburger, Wilson ve Jordan, 2009: 118- 119). Medyada şiddet uygulayan karakterlerin sempatik, bitmeyen güce sahip kahramanlar olarak gösterilmeleri, çocukların bu kahramanlara özenmesini, dolayısıyla yanlış davranış kalıplarını benimsemelerine yol açmaktadır (Kaskun ve Öztunç, 1999’dan akt: Öztürk ve Karayağız, 2007: 84). Sosyal Öğrenme Kuramı’ na göre televizyonda şiddete başvuran karakterleri izleyen çocuklar, tıpkı yakın çevrelerinden bilişsel becerileri öğrendikleri gibi, saldırgan davranışları da öğrenebilmektedirler (Mutlu, 1999’dan akt. Yazıcı, 2011: 23).

Bandura gözlem yoluyla öğrenmenin temellerini, 1960’lı yılların başında yaptığı deneysel çalışmalarla atmıştır. Bunlardan ilki ve en çok bilineni 1961 yılında Stanford

Üniversitesi’nde yapılan “Bobo Doll” isimli deneydir. 1961 yılında Bandura ve arkadaşları tarafından yapılan “Bobo Doll” isimli deney, televizyonda sunulan şiddet davranışının model alınması yoluyla öğrenilebileceğini açıklayan ilk deneysel çalışmalardan biridir. Çalışma Stanford University Nursery School’a devam etmekte olan 37- 69 aylık çocuklar arasında yapılmıştır. Bu çocukların bir kısmına Bobo Doll isimli şişme bebeğe saldırgan davranışlar sergileyen bir yetişkinin, diğer kısmına ise bu tür davranışlarda bulunmayan bir yetişkinin olduğu filmler izletilmiştir. Daha sonra çocuklar, şişme bebeğin bulunduğu bir odaya alınmışlar ve saldırgan görüntülere maruz kalan çocukların, bu görüntülere maruz kalmayan çocuklara göre daha çok saldırgan davranışta bulundukları gözlenmiştir (Bandura, Ross ve Ross, 1961). Laboratuar çalışmalarındaki ampirik dokümanlar çocukların filmlerdeki agresif modelleri gözlemleyerek şiddet davranışını öğrenebileceğini belirtmektedir (Klinger, 2006: 17). Televizyondan yeni davranış kalıplarının öğrenilmesinde etkili olan bir diğer yaklaşım “Sosyal Bilişsel Teori” dir. Bu teoriye aşağıda yer verilmektedir.

2.4.2. Sosyal Bilişsel Teori

Sosyal Bilişsel Teori, Bandura’nın Sosyal Öğrenme Teorisi’nin zaman içerisinde değişikliğe uğraması ile ortaya çıkmıştır. Bireylerin aile, arkadaşlar, okul, din, televizyon ve medyanın diğer formlarını içeren çevresel etmenlerden elde ettikleri bilgilerin organize edildiği bilişsel yapıları açıklayan bu teori, kitle iletişim uzmanları tarafından medyanın etkilerini açıklamak amacıyla da kullanılmıştır.

Kitle iletişiminde, izleyiciler tarafından televizyon mesajlarının nasıl algılandığı ve anlamlandırıldığını açıklamada temel yapı taşı olan bu teoriye göre çocuklar filmlerden modelleme yoluyla “yeni davranış kalıpları ve “duygusal tepkileri” öğrenmektedirler (Ker Dinçer ve Yılmazkol, 2009).

Elektronik medya prososyal ve antisosyal modellerin etkisini sunmaktadır. Bandura’ ya göre semboller sayesinde insanlar tecrübelerine anlam, form ve devamlılık sağlarlar. Çocuklar sosyal beceriler ve davranışları bilinçli ya da bilinçsiz şekilde, onlara model olan ebeveynlerini, akranlarını, öğretmenlerini gözlemleyerek öğrenebilirler. Bunun yanı sıra yakın akrabalarının ve okul çevrelerinin dışında bulunan sosyal çevrelerinden de öğrenmektedirler. Sembolik model, telekomünikasyonu da kapsayan modern iletişim tarafından yaratılan geniş bir topluluk içinde görülür.

Bandura'ya göre televizyonun etkisi en iyi şekilde içeriğinin tanımlanmasıyla açıklanabilir. Televizyondan öğrenmeyi etkileyen diğer faktörler arasında izleyenin kişisel özelliği, sosyal durumu ve modelin özel durumu sayılabilir (Dumova, 2007: 132). Bandura (2009)'ya göre insanlar televizyondaki hayran oldukları ve çekici buldukları bir modelin davranışlarını gözlemleyip taklit ettikleri zaman öğrenilen davranış daha güçlü olmaktadır (Gerding, 2011:9-10).

Aşağıda öncelikle televizyon ve çocuk ilişkisine ardından, değerlerle ilişkili olması bakımından televizyonun “psiko sosyal gelişim, ahlaki gelişim ile değerlerin kazanımına” ilişkin etkileri üzerine durulacaktır. Son olarak değerler ve televizyon arasındaki ilişkiye değinilecektir.

2.5. Çocuk ve Televizyon

Günümüzde önemli bir boş vakit değerlendirme şekli olan televizyon izleme, yetişkinler ve çocuklar tarafından farklı nedenlerle tercih edilmektedir. Yetişkinler televizyonu genellikle eğlenmek için izlemekte, çocuklar ise eğlendirici buldukları televizyonu dünyayı tanımak ve anlamlandırmak için izlemektedirler (Öztürk ve Karayağız, 2007: 81).

Günümüzün gelişen teknolojisiyle birlikte çocuklar, zamanlarını aile bireyleriyle konuşmak, arkadaşlarıyla oynamak, okula devam etmek ya da kitap okumak yerine bilgisayar oyunlarına ve televizyon seyretmeye ayırmaktadırlar. Televizyon “kısa anlatılı, hızlı aksiyon, hızlı planlar, flaşlar” gibi ifade teknikleriyle insan beynini “anlık, kısa metrajlı alımlara” alıştırmakta böylece düşünce devamlılığını engellemektedir. Anlık olarak açılıp kapanan algı, çocukların anlamlandıramadıkları birçok mesajla da boğuşmalarına neden olmaktadır (Akbulut, 2012: 365).

Televizyon karşısında çoğu zaman “pasif birer izleyici” olan çocuklar izledikleri sahnelerde kendi yaş gruplarına uygun olan ya da çoğunlukla uygun olmayan birçok sahneye tanıklık etmektedirler. Bu sahneler aracılığıyla kültürel birtakım değerleri, cinsiyet rollerini, farklı kültürlerle ait yaşam biçimlerini, toplumsal rolleri öğrenmekte ve reklamlar aracılığıyla da kendilerine ait bir tüketim kültürü oluşturmaktadırlar.

Yapılan araştırmalar çocukların çok küçük yaşlardan itibaren televizyon izlemeye başladıklarını göstermektedir. Yalçın, Tuğrul, Naçar, Tuncer, ve Yurdakök (2002)'e göre televizyon izlemeye başlama yaşı ortalama 1.6 ile 2.7 arasında değişiklik

göstermektedir. Ayrancı, Köşgeroğlu ve Günay (2004)' ın yaptıkları çalışmada çocukların 3- 4 yaşından itibaren televizyon izlemeye başladıkları ve 12-13 yaşına kadar günde en az 1-2 saatlerini televizyon başında geçirdikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla televizyon izlemek için ayrılan zaman kadar, seyredilen programın içeriğinin verilen mesajları anlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Akarcılı (1996) ve RTÜK (1997) verilerine göre televizyonların en yıkıcı etkisi, çevreden etkilenmeye en açık halde bulunan “çocuk ve gençler üzerine” olmaktadır. Televizyonda izlenen sahneler çocuk ve gençlerin davranışlarına, sözlerine ve oyunlarına yansımaktadır (Ayrancı, Köşgeroğlu ve Günay, 2004: 134). Kuruoğlu (2001)' na göre gördüklerini algılama biçimleri ve algıladıklarını hayata geçirme istekleri bakımından yetişkinlerden ayrılan çocuklar, televizyonun olumsuz etkilerine daha sık maruz kalmaktadırlar (Öztürk ve Karayağız, 2007: 116).

Yaş grubunun gelişimsel özelliklerine, yaşa ve cinsiyete bağlı olarak televizyon izlemeye ayrılan süre ve tercih edilen program türünde farklılık gözlenmektedir. Işık (2007)'a göre son zamanlarda sayılarının hızla arttığı çocuk kanallarında sadece çocuklara yönelik 24 saat çizgi filmlerin yayınlanması, program içeriklerinin renkli, animasyonlu ve çekici olması çocukların televizyonla olan bağıını daha da artırmış durumdadır (Doğan ve Göker, 2012: 10).

Hollenbeck ve Slaby (1979)'e göre, altı aydan küçük bebekler, televizyonun varlığının farkında ve televizyon izlemekten hoşlanmaktadırlar. Ayrıca Meltzoff (1988)'e göre, 18- 24 ay arası bebekler, televizyondaki uyaranları aradan 24 saat geçse bile taklit edebilmektedirler. Comstock (1991)'a göre 3 ile 5 yaşları arasındaki çocukların yüzde elliden fazlası favori programlarının “çizgi filmler” olduğunu belirtmektedir (Klinger 2006: 27).

Bir buçuk yaşından iki yaşına kadar olan çocuklar çizgi filmleri diğer televizyon programlarına tercih etmektedirler (Forge and Phemister, 1987: 1). Özellikle altı yaş altındaki çocuklar için çizgi filmler, favori televizyon programlardır. Ayrıca, çocukların çizgi filmlerde kendilerine benzeyen karakterleri daha çok tercih ettikleri ve benzer ırk ya da benzer etnik kökenden gelen karakterlerle kendilerini daha çok bağdaştırdıklarını görülmektedir (Klinger, 2006: 2).

Vasquez (2004)'e göre yaşları 2 ile 11 arasında değişen çocuklar tarafından en çok izlenen 30 programın yüzde 90'ından fazlası çizgi filmlerdir (Klinger, 2006: 27).

Ülkemizde yapılan araştırmalara göre, çocukların seyretmekten en çok hoşlandıkları program türü çizgi filmlerdir (Cesur ve Paker, 2007; Ünalp ve Durualp, 2012).

Cesur ve Paker (2007) tarafından yapılan bir çalışmada erkeklerin kızlara oranla daha fazla çizgi film seyrettikleri, kız çocukların ise daha çok dizi filmleri tercih ettikleri görülmüştür. Çocukların en sevdiği program türü açısından bakıldığında on yaşına kadar en çok tercih edilen program türü “çizgi film” olmakla birlikte bu oran yaşa bağlı olarak azalmakta; dizi filmleri seyretme oranı ise yaşa bağlı olarak artış göstermektedir.

Gelişimsel açıdan kritik bir önem taşıyan özellikle okul öncesi dönemde, görsel bir uyarıcı olması nedeniyle çocukların ilgisini çeken televizyon, sesli ve görüntülü mesajlar aracılığıyla çocuğa normal hayatta deneyimleme fırsatlarının olmadığı farklı kültürlerle ait yaşam şekillerini sunmaktadır. Ayrıca televizyondan gözleme dayalı olarak yeni davranış kalıpları öğrenilmektedir (Atay ve Çelebi Öncü, 2009). Dolayısıyla televizyon çocuğun psikososyal ve ahlaki gelişimini etkilemekte; toplumsal ve evrensel bir takım değerlerin kazanılmasında rol oynamaktadır. Televizyonun bu etkilerine ilişkin kuramsal bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

2.6. Televizyonun Çocuk Üzerine Etkileri

Zaman içerisinde biyolojik ve çevresel etkilere bağlı olarak meydana gelen yapı ve düşüncedeki değişimler ve süreklilik olarak tanımlanan gelişim, biyolojik ve çevresel birçok faktörden etkilenmektedir (San Bayhan ve Artan, 2011: 9).

Birden fazla duyuya hitap etmesi, farklı anlatı tekniklerini kullanması gibi nedenlerle, çocukların en çok ilgilerini çeken ve çocuklar tarafından en çok tercih edilen kitle iletişim araçlarındantelevizyon, hiç şüphesiz çocuğun birçok gelişim alanını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bronfenbrenner (1979)’in Ekolojik Sistem Teorisi’ ne göre, televizyon bir ekosistem ögesi olarak büyük bir çevrenin bir parçasını oluşturmakta ve çocuğun sosyalleşme kanallarından biri olarak gelişiminde çevresel bir etki yaratmaktadır (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 20).

Çocuk zihinsel süreçlerindeki özelliklerinden dolayı izlediklerini yetişkinler gibi algılayamamakta ve yetişkinlerden daha farklı şekilde izlediklerinden etkilenmektedirler. Birçok açıdan televizyon karşısında yetişkinlere oranla daha

korunmasız durumda olan çocuklar, “hayal ile gerçek” arasındaki farkı yetişkinler kadar kolay biçimde görememektedirler (Öztürk ve Karayağız, 2007: 84).

Okul öncesi yıllarda fazla televizyon izleme, ilerleyen yıllarda okul başarısının düşmesine ve sosyal ilişkilerde olumsuzluklara yol açabilmektedir. Bu doğrultuda New Orlean’s da yapılan bir araştırmada, okul öncesi yıllarda çok fazla televizyon izleyen çocukların daha az televizyon izleyen çocuklara oranla ilkokul birinci sınıftaki notlarının daha düşük olduğu görülmüştür (Eskandari, 2007: 49).

Büyükbaykal (2007)’a göre televizyonun çocuk üzerindeki etkilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Tüketim toplumunun bir bireyi olmaları üzerine etkisi
- Cinsel kimlik gelişimi ve karşı cinsle olan ilişkiler üzerine etkisi,
- Anne-baba ile olan ilişki üzerine etkisi,
- Şiddet eğilimlerine etkisi,
- Akademik gelişim ve başarı üzerine etkisi,
- Kültürel yabancılaşma ve dildeki yozlaşma üzerine etkisi,
- Kimlik gelişimi üzerine etkisi,
- Çocukluğun yok oluşu üzerine etkisi.

Kitle iletişim araçlarından televizyonun gelişim üzerindeki çevresel etkilerine ilişkin yapılan çalışmalardan bazıları; bireylerin sahip olduğu tutum, inanç ve değerlerin oluşumundaki etkisi üzerine eğilmektedir (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 20).Burada araştırmayla yakından ilişkili olması dolayısıyla; televizyonun çocuğun “psiko sosyal gelişimi üzerine etkisi”, “ahlaki gelişimi üzerine etkisi” ile“çocukta değerlerin kazanımına ilişkin etkisi” üzerinde durulmuştur.

2.6.1. Televizyonun Psiko Sosyal Gelişim Üzerine Etkisi

Televizyonun psiko sosyal gelişime etkisine ilişkin yapılan araştırmalar çoğunlukla “sosyalleşmeyle” kavramıyla ilgilidir. Bireylerin belirli bir grubun üyeleri haline gelip, o gruba ait değer, davranış kalıpları ve inançlarını kazandığı süreç olarak adlandırılan sosyalleşme, çocuk gelişimindeki önemli kavramlardan biridir (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 23).

İletişim kuramcılarına göre sosyalleşme araçlarından biri olan televizyon, okul öncesi dönemden itibaren dünyayı çocuklara açıklayıp, kültürel bir yayılma oluşturan ve çocuklara deneyimleme imkanı bulamadıkları şeyleri görme ve deneme imkanı sunan bir araçtır (Ertürk ve Akkor Gül, 2006: 23).

Ancak televizyon aracılığıyla çoğu zaman kendi kültürel kodlarımızla uyuşmayan; bazı durumlarda da sahip olunan değerlere yönelik algıları olumsuz yönde etkileyen bir takım iletilere maruz kalınmaktadır. Bu durumun çocuklarda sosyal hayata ilişkin yanlış ya da eksik algıların oluşmasına yol açtığı; dolayısıyla sosyal gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir. Nitekim çocukların akranlarıyla ilişkilerinde çizgi filmlerde gördükleri olumsuz davranış kalıpları ve sözel ifadeleri sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Tüm bunlar doğrultusunda televizyonun çocuğun ahlaki gelişimi üzerine etkili olduğu düşünülmektedir. Aşağıda televizyonun çocuğun ahlaki gelişimi üzerine olan etkisine ilişkin kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2.6.2. Televizyonun Ahlaki Gelişim Üzerine Etkisi

Televizyonun olumlu etkilerine ilişkin yapılan birçok çalışma, ekranda sunulan farklı sosyal davranışların kişiliğe olan etkisini göstermektedir. Bu görüşe göre televizyon izleyicilerin ahlaki muhakemeleri üzerine olumlu etkiler yapmaktadır. Bununla birlikte bir diğer görüşe göre televizyonda genellikle yasal ve ahlaki olmayan şeyler gösterilmektedir. Hatta ekrandaki kanun uygulayıcıların dahi kurallara uymadığına, ahlaki değerleri gözardı ettiğine ilişkin sahneler yer almaktadır (Gunter ve McAleer, 1997: 128).

Televizyon bilginin, değerlerin ve toplumsal kuralların kuşaktan kuşağa aktarılıp, bireylerin toplumsallaştırılmasını sağlamaktadır (Yılmaz, 2001'den akt. Şengün, 2007: 211). Çocukların ahlaki gelişimi, zihinsel ve sosyal gelişime paralel olarak ilerlemektedir. Çocuklar sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerine bağlı olarak kazandıkları deneyimler sonucu yaşlarına uygun, sağlıklı düşünceler geliştirebilirler. Televizyon aracılığıyla çocuklara henüz sormadıkları soruların cevaplarını, deneyimini kazanmadıkları yaşam biçimlerini sunmak bir başka ifadeyle gelişim seviyelerinin üzerinde metalar sunmak çocuğun ahlaki gelişimi açısından risk oluşturmaktadır. Şengün (2007)'e göre "kalıtım, çevre, aile, arkadaşlar ve akranlar, din, alınan eğitim, kitle iletişim araçları, kültür ve ekonomi" gibi pek çok faktör ahlak gelişimi üzerinde

etkili olmaktadır. Çok uzun bir süreç içerisinde oluşan değer yargıları, kitle iletişim araçları aracılığıyla değişikliğe uğramaktadır. Bu araçların etki durumunda ise toplumun inanç yapısı, kültür yapısı ve sosyal ilişkileri yönlendirici olmaktadır.

Televizyon yayınları toplumda estetik ve ahlaki değerlerin taşıyıcısı olarak bireylerin kendilerini ve toplumu algılama biçimleri üzerinde etkili olmaktadır (Ertunç, 2011: 60). Dolayısıyla televizyon programlarının içeriğinin, birçok açıdan kritik bir dönem olan bihassa okul öncesi yıllarda, ahlaki gelişim ve ahlaki muhakeme yeteneği üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu durum, televizyonda çocuklara yönelik hazırlanan programların içeriğinin titizlikle hazırlanmasını gerekli kılmaktadır.

2.6.3. Televizyonun Değerlerin Kazanımına Etkisi

Medya, özellikle televizyon, sosyal dünya hakkında gerçekleri, normları ve değerleri izleyicilere iletmektedir. Birçok insan için televizyon, sosyal çevrenin önemli yönleri hakkında bilgi kaynağıdır. Günümüzde televizyon, toplumsal değerlerin oluşmasında aileden ve okuldan daha etkili bir araç konumundadır (Kartal, 2007' Yılmaz ve Ersoyol, 2013: 761).

Akpınar (2004)'a göre televizyon, yanlış ve olumsuz kişilik modellerini izleyiciye sunabilmekte; milli değerler yerine, kültürel değerlerimizle uyuşmayan davranış kalıplarının benimsenmesine ve böylece kültürel sistemimizin çöküntüye uğrayıp, ana dilimizin bozulmasına yol açabilmektedir (Bulut Pedük 2012: 225).

Günümüzde televizyon, internet, bilgisayar gibi teknoloji araçlarının ve sanal ortamların çocukların sosyal çevresini oluşturduğu söylenebilir. Bu çevrede çocuğa sunulan değerlerle ailede kazanılan temel değerlerin farklılık göstermesi, çocukların değerlere ilişkin ikilemler yaşamalarına yol açabilmektedir. Medrano Samaniego ve Medrano ve Pascual (2007)'a göre insanlar televizyon karşısında paif birer izleyici değildirler. Televizyon, medya ve okul gibi unsurlar kültürün belirli özelliklerini yansıtarak; insanları etkilemektedir. Bronfenbrenner'a göre medya, kültür ve okul gibi unsurlar "kültürel araçlar" olarak adlandırılmaktadır.

2.7. Çocuk Kanalları ve Çocuk Programları

Türkiye'nin ilk çizgi film ve çocuk kanalı 1997 yılında kurulan Maxi TV'dir. Daha sonraları JoJo TV, D Çocuk, Yumurcak TV ve Cartoon Network (Türkiye), 24 Ekim 2008 tarihinde ise TRT Çocuk Kanalı yayın hayatına başlamıştır (Doğan ve Göker, 2012: 10).

Zamanla çocuk kanallarının dolayısıyla çocuklara yönelik hazırlanan televizyon programlarının sayısında meydana gelen artış kimilerine göre olumlu bir gelişme olsa da kimilerine göre de uzmanlık gerektiren bir konu olması dolayısıyla dikkatle üzerinde durmayı gerektirmektedir.

Yetişkinlerden farklı gelişimsel özelliklere sahip olan çocuklar için hazırlanan televizyon programları, hiç şüphesiz çocukları olumlu etkileyebilecek bir takım özelliklere sahip olmalıdır. Günaydın (2011: 29)'a göre çocuk programları, "çocukların gelişim seviyelerine uygun, çocukların bakış açılarını temsil eden, çocukların hayal güçlerini geliştirebilecek nitelikte, kendi kültürlerini tanımaya ve sevmeye teşvik edecek, duygusal benliklerini geliştirecek, değişik kültürleri tanımalarını sağlayacak, kültür ve sanata ilişkin becerilerini fark ettirecek ve geliştirecek, çocukları eğlendirecek, kendi kültürel geçmişlerine ve bilgilerine dayanarak büyüklerin dünyasını ve günlük hayatı tanıttacak, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve endişelerini anlayıp bunları karşılayacak, kendi fikirlerini belirtebilecekleri, söz sahibi olacakları ve kendi hayalleri ile hikayelerini yaşitlarıyla paylaşabilecekleri" özelliklere sahip olmalıdır.

Erdem ve arkadaşları (2007) çocuk programlarının özelliklerini şu şekilde vermektedir:

- Çocuklara yönelik televizyon programları, konu ve işleyiş açısından çocukların gelişim seviyelerine, algılarına uygun olmalıdır.
- Programların yayın saati ve süresi, çocukların rahatlıkla izleyebilecekleri zaman dilimi içerisinde yer almalıdır.
- Programlar, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamalı, kültürel ve toplumsal kişiliklerini geliştirmeye yönelik olmalı, çocuğun çevreyle olumlu ilişkiler kurmasına yardımcı olacak mesajlara yer vermelidir.
- Çocuklar televizyon programlarındaki zararlı mesajlara yetişkinlere oranla daha fazla maruz kaldıkları için, programlar, çocuğa düşsel, duygusal ve düşünsel açıdan zarar verebilecek unsurlar içermemelidir.

- Çocuklara yönelik hazırlanan programlardaki kahramanlar, çocuklara olumlu rol modeller oluşturmaktadır. Çocuk ilk olarak anne babasının davranışlarını model olarak alırken, zamanla içerisinde bulunduğu sosyal çevre ve televizyon programlarındaki kahramanları model olarak almaktadır. Bu yüzden programdaki kahramanların olumlu değerlere sahip olması, çocuğun da olumlu değerleri benimsemesine yardımcı olacaktır.

Götz (2007)'e göre okul öncesi dönem için hazırlanmış iyi bir televizyon programı aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır:

- Yaş grupları için özel olarak oluşturulur.
- Çocukların bilişsel beceri ve tercihlerine uygun olmalı.
- Çocukları duygusal olarak zorlamamalı.
- Çocuğun gelişimini zenginleştirici ve destekleyici olmalıdır. Kaliteli bir televizyon programı, çocukların günlük yaşantılarından konuları içermeli, onları cesaretlendirip, çevrelerine aktif olarak katılımlarını sağlamalıdır.
- Çocukların kişiliğini pozitif yönde geliştirici olmalı.
- Eğlendirici özelliklere sahip olmalı ve çocukların iyi hissetmelerini sağlamalıdır.

İçerik açısından çocuğun gelişimine uygun hazırlanan programlar aracılığıyla, olumlu davranış kalıpları ve sosyal hayatta önemli rol oynayan değerler ile bir takım becerilerin öğretilebileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşağıda değerler ve televizyon arasındaki ilişkiye değinilecektir.

2.7.1. Değerler ve Televizyon

Toplumdaki bireyler neyi ya da neleri değer olarak kabul edip, davranışına yansıtırsa, çocuklar da o şeyleri değer olarak benimserler. Bu durumun günümüzdeki yansıması kitle iletişim araçları özellikle de “televizyondur” denilebilir. Çocuklar televizyonda davranış olarak sunulan değerleri benimseme eğilimdedirler (Bacanlı, 2011:21). Çocuklar için önemli eğitim araçlarından birisi olan çizgi filmler, kültürlenme sürecinde ebeveynler, arkadaşlar ve öğretmenler gibi çocuğun davranışlarını etkilemekte, çocuğa model olan davranışlar sunmaktadırlar (Yorulmaz, 2013: 438).

Bazı televizyon programları çocukta istenen sosyal davranışları geliştirip; paylaşma, yardımlaşma duygusunu aşılama, bilinmeyen dünyaları keşfettirmelerine

olanak sağlamakta, başka insanlarla ortak duyguları paylaşabilmelerine zemin oluşturabilmekte; ayrıca eğitsel içerikli programlar çocuğu aktif bir biçimde fiziksel ve zihinsel bir çabaya yönlendirebilmektedir (Büyükbaykal, 2007: 36). Bunun yanında televizyon aracılığıyla verilen birçok yanlış mesaj, normal durumlar gibi özendirici bir şekilde sunulmaktadır. Yayınlarda yer verilen birçok değer ve kavramın henüz gelişim aşamalarını tamamlamamış olan çocuk ve gençlere yabancı olması bakımından, eğitsel olarak bazı sakıncalar içerdiği söylenebilir (Hökelekli, 2011: 166).

Medyanın çocuklarda prososyal davranışlar ve ahlaki değerlerin kazanımına etkilerini inceleyen araştırmacılar, ekranda sunulan “nazik, sorumlu, işbirlikçi, yardımsever” davranışlar sergileyen karakterlerin davranışlarının çocuklar tarafından öğrenildiği ve taklit edildiği sonucuna ulaşmışlardır (Sprafkin, Lieber ve Wicks Poulos 1975; Forge ve Phemister, 1987; Dumova, 2007; Yorulmaz, 2013; Şeker ve Balcı, 2013).

2.8. İlgili Araştırmalar

Televizyonun çocukta prososyal (toplum yanlısı) davranış geliştirmesine ilişkin yapılan öncü araştırmalardan biri, 1972 yılında Stein ve Friedrich tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde Surgeon General’s (Sağlık Bakanlığı) için geliştirilen bir projedir. Bu proje kapsamında dört hafta boyunca okul öncesi dönemdeki doksan yedi çocuğa antisosyal (toplum karşıtı), prososyal (toplum yanlısı) ve nötr televizyon programları izletilmiştir. Antisosyal programın izletildiği gruba “Batman” ve “Superman” çizgi filmleri, prososyal program izleyen gruba ise “paylaşma” ve “işbirliği” gibi temaları barındıran “Mister Rogers’ Neighborhood” çizgi filmi ve nötr program izleyen gruba ise içeriğinde şiddet gibi olumsuz ya da prososyal iletiler bulunmayan programlar izletilmiştir. Araştırma kapsamında çocuklar, programları izlemeden önce, izleme sırasında ve izledikten sonraki okul aktiviteleri sırasında gözlenmişlerdir. Ortaya çıkan bulgular “Batman” ve “Superman” çizgi gibi antisosyal içerikli programları izleyen çocukların diğerlerine oranla daha fazla saldırgan davranış gerçekleştirdikleri, “Mister Rogers’ Neighborhood” gibi prososyal programı izleyen çocukların ise “paylaşma” ve “yardımlaşma” davranışlarını gerçekleştirmeye daha istekli oldukları ve daha az saldırgan davranışlara yöneldiklerini göstermiştir (Çamlıbel İrkin, 2012: 60-61).

Paulson (1974) tarafından yapılan çalışmada “Sesame Street” (Susam Sokağı) isimli çizgi filmde sunulan “işbirliği” davranışının çocuklar tarafından model alınmasının “sosyal davranış” üzerine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini dezavantajlı olan ve şehir merkezlerindeki yoksul bölgelerde yaşayan üç ile dört yaşları arasındaki yetmiş sekiz çocuk oluşturmaktadır. Çalışmada öntest sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. İzleme süreci öncesi ve sonrasında “işbirliği” davranışı farklı şekillerde ölçülmüştür. Bunlardan ilki, çocuklara bir dizi resmin gösterilmesi ve onlardan “işbirlikçi” olan karakteri seçmelerinin istenmesi, en iyi çözümü tasvir eden ve eğlenmek için en etkili yolu gösteren resimleri seçmelerinin istenmesi; diğeri çocuk çiftlerine kontrol edilen durumlarda yapmaları için görevler verilmesi, ardından araştırmacıların çocukların iletişimini “işbirlikçi” ya da “işbirlikçi olmayan” şeklinde puanlamalarıdır. Bir diğeri ise serbest oyun süresince araştırmacıların çocukların doğal davranışlarının gözlenmesi şeklindedir. Araştırma sonucunda prososyal davranışları içeren “Sesame Street” çizgi filmini izleyen çocukların, izlemeyen çocuklara oranla çok daha fazla “işbirlikçi” oldukları gözlenmiştir.

Sprafkin, Liebert ve Wicks Poulos (1975) tarafından yapılan çalışmada, düzenli şekilde televizyon eğlence programlarını izlemenin, çocuklarda prososyal davranışların kazanımına etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini on beşi kız ve on beşi erkek olmak üzere otuz ilköğretim birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çocuklara bir aile komedi serisi olan “Brady Bunch” ile bir köpeğin çocuğa yardımını konu alan “Lassie” serisinden dramatik bir bölüm ve yine bu seriden farklı bir bölüm olmak üzere üç program yarım saatlik dilimler halinde izletilmiştir. Ardından her çocuğa istediği bir oyuna devam etmesi ya da zor durumda kalmış bir köpeğe yardım etmesi şeklinde iki tercih sunulurken, programların etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda “Lassie” programını izleyen çocukların diğer programları izleyenlere oranla daha fazla “yardım etme davranışını” sergiledikleri görülmüştür.

Ahammer ve Murray (1979) yaptıkları çalışmada, yardımlaşma davranışını teşvik etmek amacıyla dört programın etkililiğini incelenmişlerdir. Bu amaçla yaşları dört ile beş arasında değişmekte olan doksan yedi çocukla çalışmışlardır. Araştırmada, yardımlaşma davranışı için rol alma becerilerinin gerekli ve etkili olduğu varsayılmıştır. Bu doğrultuda “bilişsel ve aktif rol alma merkezli (empati)” programlar ile televizyonda pro sosyal davranışları izleyen ya da taklit eden çocukların “yardımlaşma davranışları” karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda geliştirilen üç rol oynama programının, pro

sosyal içerikli davranışların yer aldığı televizyon programlarına göre “yardımlaşma” davranışı üzerinde daha etkili olduğu saptanmıştır.

Forge ve Phemister (1987) yaptıkları çalışmada prososyal içerikli çizgi filmlerin okul öncesi çocuklar üzerindeki etkileri araştırmışlardır. Bu amaç doğrultusunda bir özel okulun dört ayrı sınıfında eğitim görmekte olan ve orta gelir seviyesindeki ailelerden gelen yaşları 3 ile 5 arasında değişen 21’i erkek 19’u kız toplam 40 çocuk rastgele örneklem yoluyla seçilmiştir. Bu çocuklara dört ayrı kategoride çizgi film izletilmiştir. Bunlardan ilki, “prososyal içerikli” bir animasyon olan ve konusu, yeni gelen komşularla kurulan “arkadaşlık” ilişkilerinden oluşan “The Get- Along Gang”, bir diğeri nötr bir animasyon olan “Alvin and The Chipmunks” bir diğeri, prososyal içerikli olan ancak animasyon olmayan; “Mr. Rogers Neighborhood”; ve sonuncusu da nötr ve animasyon olmayan bir çizgi film olan “ Animal Express”tir.” Dört ayrı sınıftaki her bir öğretmen sınıfındaki çocuklardan oturmalarını ve çizgi filmi sessizce izlemelerini istemiştir. Yukarıda ifade edilen dört programdan bir tanesi çocuklara izletilmiştir. Ardından sınıflarına gelen gözlemciyi çocuklara bir ziyaretçi olarak tanıtılmıştır. Daha sonra çocuklara serbest oyun zamanında olduklarını söyleyip sınıftan ayrılmıştır. Sınıfta hangi çizgi filmin izlendiğini bilmeyen gözlemci, her bir çocuğu 3’er dakika gözlemlemiştir. Gözlenen her prososyal davranış için puanlama yapılmıştır. Soaraştırma sonucunda prososyal içerikli programların nötr içerikli programlara oranla daha çok prososyal davranış kazandırdığı saptanmıştır.

Klinger (2006), aile karakterlerinden oluşan çizgi filmleri ebeveyn çocuk ilişkilerini tanımlanmak amacıyla kullanılan gözlemsel bir kodlama sistemi olan “The DPICS-II”ı kullanarak, ebeveyn- çocuk etkileşimi üzerine bir içerik analizi yapmayı amaçlamıştır. Toplam yirmi üç kanaldan yirmi sekiz tane ebeveyn- çocuktan oluşan çift incelenmiş ve 2.5 dakikalık bölümlerden oluşan ebeveyn çocuk ilişkisi “Cartoon Dpics” kullanılarak kodlanmıştır. Ebeveyn çizgi film karakterlerinin, çocuk çizgi film karakterlerine göre daha fazla prososyal davranış gösterdiği saptanmıştır. Ebeveyn çizgi film karakterlerinin uygun olmayan davranış sergileme sıklığı bakımından çocuk çizgi film karakterlerinden çok da farklı olmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte baba çizgi film karakterlerinin anne çizgi film karakterlerine nazaran daha fazla sıklıkta “prososyal” ve “uygun olmayan davranış” sergilediği görülmüştür.

Dumova (2007) yaptığı çalışmada, WBGU-TV, Bowling Green, Ohio. Tarafından üretilen ve çocuk televizyon dizilerinden olan “News Six’in” prososyal içeriğini tanımlamayı ve değerlendirmeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, tabakalı örneklem yoluyla, 1972-2002 yılları arasındaki 114 program; tema, prososyal mesaj, hikaye ve verdiği birincil mesajın özellikleri olmak üzere kodlanmıştır. Sıklığa dayalı olmayan içerik analizi sonuçlarına göre “yardımlaşma, paylaşma, bakım ve işbirliği” gibi özgecil davranışların tasviri, hikaye temaları içinde en yaygın grubu oluşturduğu saptanmıştır.

Song ve Zhang (2008), çocuklar için hazırlanmış olan 52 bölümlük bir animasyon dizisi olan “The Legend of Nezha” isimli programı içeriğinde bulunan baskın kültürel temalar açısından incelemeyi amaçlamıştır. Deneysel bir yöntem kullandığı çalışmasında, dokuz yüz altmış üç sahnede yer alan değerleri destekleyen iki içeriksel faktör olan imaj ve cinsiyet incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre hiyerarşi, arkadaşlık, akıl, aile, doğa, sebat, işbirliği ve yardımseverlik geleneksel değerlerin, eşitlik, güzellik/ gençlik, bencillik ve romantizm gibi geleneksel olmayan değerlere göre daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte geleneksel değerlerin (hiyerarşi hariç), olumsuz karakterlere nazaran olumlu karakterlerle daha çok ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Geleneksel olmayan değerlerin (eşitlik hariç) ise, pozitif karakterlere nazaran negatif karakterlerle daha çok ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca hiyerarşi, eşitlik, sebat, işbirliği gibi bazı değerlerin kadın karakterlere göre erkek karakterler tarafından daha çok temsil edildiği görülmüştür. Aile, güzellik/ gençlik ve bencillik gibi bazı değerlerin de erkek karakterlere göre kadın karakterler tarafından daha çok temsil edildiği görülmüştür.

Oruç, Tecim ve Özyürek (2011) okul öncesi çocuğunun model alma sürecinde önemli rolü olan çizgi filmlerin, çocukta davranış değişikliğine yol açtığı kabulünden yola çıkarak çocukların izledikleri çizgi filmlerde model olarak benimsenen kahramanlara ve model alma biçimlerini belirleme amacıyla bir alan araştırması yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini, Muş il merkezinde bulunan tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş iki okuldan beş ve altı yaş grubundan altmışaltı çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çocuklardan yeterli cevap alınamadığı durumlarda ebeveyn ya da öğretmene başvurularak doğru bilgi alınmaya çalışılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular alanyazından farklı olarak, çocukların izledikleri çizgi film kahramanlarının olumlu özelliklerini daha fazla model aldıkları

görülmüştür. Ayrıca çocukların kendi cinsiyetinden olan karakterleri daha fazla benimsedikleri ve olumlu anlamla yükledikleri tespit edilmiştir. Yine ilgili alanyazından farklı olarak şiddet içerikli programların, şiddet ve saldırganlık davranışına büyük oranda yol açmadığı, bu programlardaki kahramanların saldırganlık ve zarar verme davranışlarını, korunma ve kahramanlık olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum daha çok erkek çocuklar tarafından benimsenen çizgi kahramanlarda gözlenmiştir. Araştırmanın bir diğer bulgusu da, çocukların çizgi filmlerde model alma davranışlarında, çizgi karakterler ile kendileri arasında ortak özellikler aramalarıdır.

Türkmen (2012) çizgi filmlerin birer kültür aktarım aracı olması kabulünden yola çıkarak, nasıl kullanıldıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda yerli bir yapım olan Pepee çizgi filmi incelenmiştir. Araştırma sonucunda Pepee çizgi filminde “aile, dil, kıyafet ve aksesuarlar, yemekleri halk oyunları, çocuk oyunları, inanç, müzik ve milli hassasiyetlere” ilişkin birtakım kültürel kodlara yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca soyut olmayan kültürel mirasın korunması ve aktarımında Pepee karakterinden faydalanılabileceğine değinilmiştir.

Yorulmaz (2013) yaptığı araştırmada, TRT Çocuk Kanalı’nda yayımlanan ve yerli bir yapım olan “Pepee” çizgi filmini “din ve değerler eğitimi” açısından incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Pepee çizgi filminin bölümleri arasından rastgele örneklem yoluyla seçilmiş kırk bölüm incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden Kuram Oluşturma (Grounded Theory) kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kuram Oluşturma Yaklaşımında en çok kullanılan araçlardan olan “doküman inceleme” tercih edilmiştir. Bu amaçla “Pepee çizgi filmi için “içerik değerlendirme formu” geliştirilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi şekillerinden tümevarımcı analiz tekniği kullanılmıştır. Buna ek olarak araştırma bulgularının değerlendirilmesi aşamasında içerik analizi türlerinden frekans analizi de kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Pepee çizgi filminde yer alan “değerleri geliştirici sözel iletiler” ve “değerleri geliştirici model almaya yönelik görsel iletiler” sayısal olarak frekans tablosunda gösterilmiştir. Pepee çizgi filminde “sorumluluk, adalet, özgüven ve paylaşma vb.” değerlerine yönelik iletilere yer verildiği saptanmıştır. Ayrıca Pepee çizgi filminde İslam dinine ilişkin herhangi bir dini sembol ve davranışta rastlanılmamış olup; filmde İslam dininden soyutlanmış bir Türk kültürüne yer verildiği saptanmıştır. Bununla birlikte fiziksel, sözel ve psikolojik şiddet kullanıldığı, filmin kahramanı Pepee’ nin “küsmeye, huysuzluk ve geçimsizlik” gibi bir takım olumsuz karakter

özelliklerine sahip olduğu ve izleyiciler için olumsuz örnek teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

Şeker ve Balcı (2013) tarafından yapılan çalışmada, Pepee çizgi filminin ebeveyn ve çocuklar tarafından nasıl algılandığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda farklı sosyo-demografik özelliklere sahip on bir çocuk ve ebeveynleri ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Araştırma sonucunda çizgi film izleyicilerinin sahnelerde sunulan iletilere karşı hassas oldukları görülmüştür. Bununla birlikte çoğu ebeveyn, Pepee çizgi filminde yer alan sahnelerin “Türk kültürüne has öğelere yer verdiğini ve eğitici-öğretici nitelikte bir yapım olduğu” görüşünü paylaşmıştır. Çocuklardan gelen cevaplar sonucunda Pepee çizgi filminin “arkadaşlık, kardeşlik, sabır, cesaret, paylaşma, tuvalet eğitimi, matematik” gibi birçok konuda olumlu model olduğu saptanmıştır.

Yapılan araştırmalar, çizgi filmler aracılığıyla sunulan birtakım değerlerin ve prososyal davranış modellerinin çocukların davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın alanyazına, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanmış olan çizgi filmlerde hangi değerlerin var olduğu; bu değerlerin yer alma sıklıkları ile çizgi filmlerde bu değerlere ne şekilde yer verilmesi gerektiği konusunda fikir oluşturacağı ve program yapımcılarına yol göstereceği düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada TRT Çocuk Kanalı'nda, Okul Öncesi kategorisinde yayınlanmakta olan çizgi filmlerde yer alan olumlu değer ifadeleri, bu değerlerin davranışsal ifade açısından ve sözel ifade açısından sunulma biçimleri ve bu değerlerin bulunma sıklığını tespit etmek amacıyla Nitel Araştırma Desenleri'nden, "Temellendirilmiş Kuram Araştırması (Gömülü ya da Gizli Kuram Araştırması)" kullanılmıştır.

Temellendirilmiş Kuram Araştırması'nın Nitel Araştırma Paradigması kapsamında değerlendirilme nedeni, nitel araştırmalarda olduğu gibi araştırılan durumlar içerisinde incelenmesidir. Temellendirilmiş Kuram Araştırması, Glaser ve Strauss (1967) tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemin amacı, araştırılan durumla ilgili olarak kuram keşfetmek ya da üretmektir. Gömülü Kuram, toplanan veriden gelir ve sonrasında verilerin özelliklerini yansıtan örneklerle gösterilir. Gömülü Kuram, günümüzde doğrudan kuram elde etmek amacıyla değil, araştırılan konuyu önyargısız ve bütün gerçekliğiyle incelemek, ortaya koymak için sadece veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır (Ekiz, 2009: 50-51). Yapılan çalışmada Gömülü Kuram bir veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini TRT Çocuk Kanalı tarafından temin edilen ve TRT Çocuk Kanalı tarafından Okul Öncesi Kategorisinde (TRT Çocuk Kanalı tarafından isimlendirilmiştir) yer alan, 01/01/2013 ve 30/ 01/ 2013 tarihleri ile hafta içi saat 09:40-20:55 ve hafta sonu saat 08:10-20:55 saatleri arasında yayınlanmış olan dokuz adet çizgi filmin ikişer bölümü olmak üzere toplam on sekiz çizgi film oluşturmaktadır.

Çizgi filmlerin seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden “ölçüt örnekleme” kullanılmıştır. Temel amacı önceden belirlenen ve bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılmasını amaçlayan ölçüt örnekleme, tam olarak nitel araştırma geleneği içerisinde ortaya çıkan ve Patton (1987)’a göre “zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkan tanıyan yöntemdir.” Bu ölçütler araştırmacı tarafından konulabileceği gibi, önceden hazırlanmış bir ölçüt listesinin kullanımı da mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 107-112).

Ulusal ve yalnızca çocuklara yönelik programlar yapan tematik bir kanal olması, geniş bir izleyici kitlesine hitap etmesi ve TRT’nin Anayasa’nın 133. Maddesi ve 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu uyarınca bir kamu tüzel kişiliğe sahip Türkiye’nin tek kamu yayın kuruluşu olması gibi nedenlerle, TRT’nin bir kanalı olan TRT Çocuk Kanalı araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmaya “Okul Öncesi” kategorisinde bulunan ve okul öncesi çağıdaki çocukların ekran başında en fazla bulundukları düşünülen zaman diliminde (hafta içi 09:40- 20:55 ve hafta sonu 08:10 ve 20:55 saatleri) yayınlanan çizgi filmler dahil edilmiştir. İlgili zaman aralığında yayınlanan programların listesine TRT’nin resmi sayfasından ulaşılmıştır. Bu liste Ek-1’de verilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman inceleme” yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılan bir yöntem olmakla birlikte tek başına bir yöntem olarak kullanılabileceği gibi, görüşme ve gözlem gibi yöntemlerle de bir arada kullanılarak verinin çeşitlendirilmesini (data triangulation) sağlayabilmektedir. Bazı durumlarda da araştırmacı dokümanlar yoluyla gözlem ya da görüşmeye başvurmadan ihtiyacı olan veriyi elde edebilmektedir. Bu da araştırmacıya zaman açısından ve parasal açıdan tasarruf sağlamaktadır. Araştırmaya konu olan olgu ve olgulara ilişkin yazılı materyallerin analizini kapsayan “doküman incelemesi”, gerekli durumlarda yazılı kaynakların yanı sıra film, video ya da fotoğraf gibi görsel malzemeleri de kapsamaktadır. Film, video ve fotoğraflar gibi görsel malzemeler araştırmacıya, “yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve mimikler” gibi sözel olmayan davranışları, orijinal biçimde ve belirli bir süreklilik içinde sunması ya da

araştırmacıya birden fazla ve değişik aralıklarla aynı davranışı izleme olanağı tanımak gibi bazı avantajlar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 188-189).

Doküman inceleme, “analize konu olan veriden örneklem seçme, kategoriler geliştirme, analiz birimini saptama ve sayısallaştırma” olmak üzere dört aşamada gerçekleşmektedir (Bailey, 1982’den akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 197). Bu aşamalar doğrultusunda, çalışma kapsamında yapılanlara aşağıda yer verilmektedir:

Örneklem Seçme

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla TRT Çocuk Kanalı’ndan çizgi filmler seçilmiştir. Örneklem seçiminde ölçüt olarak, yalnızca “Okul Öncesi” kategorisinde yayınlanan çizgi filmlerin incelenmesi konulmuştur. Ardından “01.01.2013 ve 30.01.2013” tarihleri arasında hafta içi saat 09:40- 20:55 ve hafta sonu 08:10- 20:55 saatleri arasında yayınlanmış olan dokuz adet çizgi filmin TRT Çocuk Kanalı aracılığıyla ulaşılan ikişer bölümü araştırma kapsamına alınmıştır (n=18).

Kategoriler Geliştirme

Araştırmacı, araştırmaya başlamadan önce, ilgili kuramlardan yola çıkarak ya da kendi geliştirdiği kategorilerden işe başlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:198). Bu durumda kategoriler, araştırmanın amacı doğrultusunda önceden oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmada çizgi filmler izlenmeden önce alanyazına dayanarak değerlere ilişkin bir takım kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler, alandan yedi farklı uzmana gönderilmiştir. Oluşturulan değer ifadeleri uzman görüşü ile paralellik gösterdiği için bir değişiklik yapılmamış ancak; kategori tablosunda yer alan “İşbirliği, Sabır, Yardımlaşma, Arkadaşlık ve Empati” değerlerine ait sözel/davranışsal ifadelere verilen örneklerin sayıları artırılmıştır. Değerleri temsil ettiği düşünülen farklı davranış kalıpları ve sözel ifadeler (Örneğin; sorumluluk değeri kapsamında; farklı canlıların sorumluluğu üzerine alma ya da nezaket değeri kapsamında; yapılan doğru bir davranış sonucu karakterin takdir edilmesi) kategori tablosuna yerleştirilmiştir. Çizgi filmlerde yer alan değerlerin sunulma biçimleri (davranışsal ifade açısından ve sözel ifade açısından) ve bunların sıklığını tespit etmek amacıyla öncelikle araştırmacı tarafından çizgi filmlerde geçen sözel ve davranışsal ifadeler “yazılı bir metin (senaryo)” haline getirilmiş, senaryoda geçen tüm sözel ifadeler ve davranışlar numaralandırılmıştır. Sonuçta değerlere ilişkin birtakım genel kategoriler ve bu kategorilere ait özel alt

kategoriler oluşturulmuştur. İlgili sözel ifade ve davranışlar bu kategorilere yerleştirilmiştir. Kategorilere ait tanımlar ve özel alt alanlara aşağıda yer verilmiştir;

Çizgi Filmlerde Ele Alınan Değerlere İlişkin Değer Kategorilerinin Tanımları

Sevgi: İnsanı başka bir insana, kendine ya da bir şeye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye sevk eden duygudur (TDK, 2013). Çizgi filmdeki karakterlerin, birbirleriyle ilişkilerinde sevgiyi vurgulayan davranışları ve kullandıkları sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Yardımlaşma: Yardım “kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma” (TDK, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda çizgi filmdeki karakterlerin herhangi bir konuda ya da maddi- manevi anlamda yardım etme davranışı gösterme ile ilgili tüm davranış ve sözel ifadeleri bu kategoride ele alınmıştır.

Arkadaşlık: “Arkadaş olma durumu, arkadaşla yakışır şekilde davranma, yakınlık” (TDK, 2013). Çizgi filmdeki karakterlerin diğer karakterlere yönelik dostluk ve arkadaşlık duyguları beslediğine ve bireyler arasındaki dostluk ve arkadaşlık ilişkilerine yönelik olan davranışlar ile sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Sorumluluk: “Kişinin kendi yetki alanına giren herhangi bir durumun, olayın veya davranışın sonuçlarını üstlenmesidir” (Dirican, 2013). Çizgi filmlerdeki karakterlerin herhangi bir şeyin sorumluluğunu üzerine alma/ kendine görev edinmeye ilişkin ve sorumlulukları yerine getirmeye yönelik olan davranışsal ifadeler ve sözel ifadeler bu kategoride değerlendirilmiştir.

Doğruluk (Dürüstlük): “Doğru olana yakışır davranış” (TDK, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Çizgi filmdeki karakterlerin, senaryo gereği yaratılan tüm durumlarda, doğruyu söyleme ya da dürüst davranmalarına ilişkin olarak sunulan davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Saygı: “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmdeki karakterlerin birbirleriyle ilişkilerinde saygı çerçevesi içerisinde davranmaları; kendisinin ve başkalarının sahip olduğu hakları bilmeye, başkalarının haklarına saygı göstermeye ilişkin olarak sunulan davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Nezaket: “Başkalarına karşı saygılı ve nazik davranma durumu, kibarlık” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmdeki karakterlerin nezaket kurallarına uygun

olacak şekilde gerçekleştirdikleri davranışlar ve kullandıkları sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Temizlik: “Temiz olma veya temiz tutma durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmlerdeki karakterlerin temizlik kavramı ve öz bakım becerilerine ilişkin kullandıkları davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

İşbirliği: “Ortak bir hedefte diğer kişilerle birlikte çalışmak için enerjilerin birleştirilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Schiller ve Bryant, 1998’den akt. Balat ve Dağal, 2006: 22). Çizgi filmlerdeki karakterlerin birlikte ya da işbölümüne dayalı olarak gerçekleştirdikleri davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Sabır: “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmlerdeki karakterlerin, senaryo gereği oluşturulan belirli durumlar karşısında sebat göstermeye ilişkin sergiledikleri davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır. Örneğin; yapmak istediği bir şeyi başarmak için çaba harcamak, gayret etmek.

Mutluluk: “Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşmaktan duyulan kıvanç durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmlerdeki karakterlerin mutluluk kavramına ilişkin olarak yaptıkları davranış ve sözel ifadeler bu kategoride değerlendirilmiştir.

Paylaşma: “Aralarında bölüşme, pay etme durumu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmlerdeki karakterlerin bir nesne ya da materyali, ortak bir yaşam alanı ya da yaşam şeklini paylaşmaya yönelik kullandıkları/yaptıkları davranışlar ve sözel ifadeler bu kategoride değerlendirilmiştir.

Empati: “Duygudaşlık” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmdeki karakterlerin başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya, karşısındakinin bakış açısıyla olayları değerlendirmesine yönelik olarak yapılan davranışlar ve kullanılan sözel ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Cesaret: “Güç veya tehlikeli bir işe girerken kişinin kendinde bulduğu güven” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Cesaret değeri kapsamında, çizgi filmlerdeki karakterlerde gözlenen cesareti vurgulayıcı ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Özgüven: “Bir görüşmede görüşmecinin araştırmayı sunarken ve sürdürürken kendine duyması gereken güven” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). Çizgi filmlerdeki

karakterlerin bir işi yapmaya başlamadan önce ya da süreç içerisinde, o işi başaracaklarına dair taşıdıkları inancı betimleyen sözel ifadeler ve davranışsal ifadeler bu kategoride ele alınmıştır.

Çizgi Filmlerde Ele Alınan Değerlere Ait Genel Kategorileri ve Özel Alt Kategoriler

Genel Kategoriler

Özel Kategoriler (Özel Alt Alanlar)

Sevgi

Sözel İfade Boyutu (Sevgiyi İfade Eden

Sözcükler): Sevgi değerini betimleyen sözel ifadeler. “Canım, hayatım, seni seviyorum, bir tanem, sevimli, sevgili.”

Davranışsal İfade Boyutu (Sevgiyi İfade

Eden Davranışlar): Okşama, sarılma, gülümseme, göz kırpması, el ele tutuşma.

Nezaket

Sözel İfade Boyutu (Nezaket Değerine

İlişkin Sözel İfadeler): “Teşekkür ederim”, “sağol”, “rica ederim”, “özür dilerim”, “lütfen”, “günaydın”, “affedersiniz”, “pardon”, “isteyerek yapmadım”, “önemli değil”, **Hal Hatır Sormak;** “nasılsın”, “nasıl yardımcı olabilirim?”, “sen de oyun oynamak ister misin?” “özür dilerim”, “buyurun”

Selamlaşmak; “Merhaba”, “hoş geldin”, “hoş bulduk”, “güle güle”, “iyi geceler”, “günaydın”, “iyi uykular”, **İltifat etmek;** “Harikasin, Çok şekersin, ellerine sağlık, tebrik etmek, aferin/takdire değer bir davranış, alkış alkış, tebrikler, gurur

duymak, bu güzel bir davranış” İzin İstemek; “Bir kere deneyebilir miyim anne?”ve “rica etme” amacıyla söylenmiş kelimeler.

Davranışsal İfade Boyutu (Nezaket Kurallarına Uygun Davranışlar):

Yemeğini ses çıkarmadan/ ağzını şapırdatmadan yemek, esnerken ağzını kapatmak, el sallamak, elini sıkamak, kaba kuvvetin aksini savunmak. Kibar olmaya ilişkin davranışlar. Başkalarını rahatsız edecek davranışlar yapmaktan kaçınmak. El sallayarak selamlaşmak.

Saygı

Sözel İfade Boyutu: Karşıdakine karşı saygıyı belirten ifadeler. Örneğin:“Çatlak Yumurtalar çizgi filminin Arka Kapı” isimli bölümünde Proto karakteri tarafından söylenen “Dur biraz, sıradaki geçsin öne.” ifadesi ya da “Biz İkimiz” çizgi filminde geçen “Sayın seyirci...” ifadesi.

Temizlik

Sözel İfade Boyutu: Öz bakım becerilerini ve temizlik kurallarını belirten sözel ifadeler. Örneğin: “Kibar ol kızım. Yavaş yavaş ye yemeğini.” “Yemekten sonra dişlerinizi fırçalayıp hemen yatıyorsunuz.”

Davranışsal İfade Boyutu: Özbakım becerilerine ilişkin davranışsal ifadeler. “Ellerini yıkamak, banyo yapmak, dişlerini fırçalamak.” gibi somut davranışlar. Örneğin: “Tüylerini kesmek” (bir hayvan için).

İşbirliği

Sözel İfade Boyutu: Birlikte bir şeyler yapma ve işbirliği yapma, iş bölümü yapmaya ilişkin sözel ifadeler.

Davranışsal İfade Boyutu: Birlikte bir şeyler yapma ve işbirliği yapma, iş bölümü yapmaya ilişkin davranışsal ifadeler. Örneğin: Canım kardeşim çizgi filminde geçen “Onu da kardeşinle birlikte boya artık” ifadesinin ardından Müge karakterinin çubuk makarnayı tutması ve Mine karakterinin boyaması gibi somut davranışlar.

Sabır

Sözel İfade Boyutu: Belirli bir durum karşısında sebat göstermeye ilişkin kullanılan sözel ifadeler. Örneğin: Çatlak Yumurtalar çizgi filminde geçen sahnede konser salonuna girebilmek için sıranın gelmesini beklerken kullanılan “Off! biraz sıra var ama bize de sıra gelecek sonunda” ifadesi.

Davranışsal İfadeler: Belirli bir durum karşısında sebat göstermeye ilişkin davranışlar. Örneğin: Kuzucuk çizgi filminde kuzucuk karakterinin, elinden kaçan rüzgâr gülü yakalayabilmek için gösterdiği çaba.

Mutluluk

Sözel İfade Boyutu (Mutluluğa İlişkin Sözel İfadeler): “Yaşasın!, Oley, Bir durum/söz karşısında sevinmek, eğlendiğini söylemek, sabırsızlanmak” gibi sözel ifadeler.

Davranışsal İfade Boyutu (Mutluluğa İlişkin Davranışlar): “Sevinç çılgılığı atmak, sevinçle el çırpma, neşe içinde gülmek, sevinçle zıplamak, neşeyle şarkı söylemek, neşe içinde dans etmek” gibi davranışlar.

Paylaşma

Sözel İfade Boyutu: Ortak bir yaşam alanını /yaşam şeklini paylaşmaya ilişkin sözel ifadeler. Bir nesneyi /materyali/düşünceyi paylaşmaya ilişkin sözel ifadeler. Örneğin: Canım Kardeşim çizgi filminin “Baba Bize Masal Anlatsa” isimli bölümünde geçen “Hayvanlar ülkesinde aynı ağacı paylaşan iki hayvan varmış” ifadesi.

Sorumluluk

Sözel İfade Boyutu: Herhangi bir şeyin sorumluluğunu üzerine almaya ilişkin sözel ifadeler. Örneğin: Canım Kardeşim çizgi filminin “Baba Bize Masal Anlatsana” isimli bölümünde geçen “Annem de güzel hikaye anlatır. Ama genelde bu görev babama düşer.” ifadesi ya da Laura’nın Yıldız çizgi filminin “Sihir Tozu” isimli bölümünde geçen “Evet ama benim sorumluluğumda olduğunu da söyledi.” ifadesi.

Davranışsal İfade Boyutu: Görevini yerine getirmeye ilişkin davranışsal ifadeler. Örneğin: Canım Kardeşim çizgi filminin Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi? isimli bölümünde “Müge karakterinin ödevini yapmak için babasından yardım istemesi ve sonuçta ödevini yapması” davranışı.

Yardımlaşma

Sözel İfade Boyutu: Herhangi bir kişiyle/ durumla/olayla/sorunla karşılaştığında yardımda bulunmaya ilişkin sözel ifadeler. Örneğin: Canım Kardeşim çizgi filminin “Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi” isimli bölümünde geçen “Baba öğretmenim bir ödev verdi yardım edermisin yapmama?” ifadesi.

Davranışsal İfade Boyutu: Herhangi bir kişiye/ duruma /olaya /soruna yardımda bulunmaya ilişkin davranışsal ifadeler. Örneğin: “Canım Kardeşim çizgi filminin “Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi?” isimli bölümünün 1.dk. 27.sn.de Galip Bey karakterinin salıncağı tutarak Mine karakterinin salıncaktan inmesine yardımcı olması”

Arkadaşlık

Sözel İfade Boyutu (Arkadaşlık Kavramını Vurgulayıcı Sözel İfadeler):

“Canım arkadaşım, en iyi arkadaşım, dostum, çok iyi bir arkadaşsın” gibi sözel ifadeler.

Davranışsal İfade Boyutu: Arkadaşlık değerine ilişkin davranışlar. Örneğin; Trotro çizgi filminde “Lily ve Totro karakterlerinin birlikte saklambaç oynamaları”

Empati

Sözel İfade Boyutu (Başkalarının Duygularının Farkına Varmaya İlişkin Sözel İfadeler): Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakma, o kişinin duygularını ve düşüncelerini anlama ve bu durumu ona iletme sürecine yönelik kullanılan sözel ifadeler. Örneğin: “Laura’nın Yıldızı Çizgi Filminin Cüzdan” isimli bölümünde Laura karakteri tarafından söylenen “Tommy bir şey bulduğumuzda onu birinin kaybettiğini ve her yerde aradığını da düşünmeliyiz” ifadesi.

Doğruluk (Dürüstlük)

Sözel İfade Boyutu (Dürüst Davranmayı Vurgulayıcı Sözel İfadeler): Söz vermek, hile yapmamak, sözünde durmak, doğru sözlü olmak.

Davranışsal İfade Boyutu: bulduğu eşyayı sahibine vermek, verdiği sözü yerine getirmek, sır tutmak

Özgüven

Sözel İfade Boyutu: Herhangi bir şeyi başaracağına dair duyulan inanç. Kendisine karşı güven duygusu beslemek.

Cesaret

Sözel İfade Boyutu (Cesaret Kavramını Belirten İfadeler): “Cesur”, “cesurca”, “cesur olmalısın”, “güçlü ol”, “korkma” gibi sözel ifadeler.

Davranışsal İfade Boyutu: Korkulacak bir durum karşısında cesur ve korkusuzca davranmak.

Analiz Birimini Saptama

Yıldırım ve Şimşek (2011)’e göre araştırmacı amacına bağlı olarak “sözcük, tema, karakter, cümle/paragraf ve madde/içerik” gibi farklı analiz birimlerini kullanabilmektedir. Araştırmacının sadece kendi amacına uygun olan verileri çözümleyerek diğer verileri ihmal etmesini önleyen, belli bir kategoriye girecek ya da girmeyecek olan birimlerin saptanmasında hep aynı ölçütün kullanılmasını sağlayan “sistemlilik” içerik analizinde önemli bir özelliktir.

Araştırmada değerlere ilişkin sözel ifadeler ve davranış kalıpları incelendiği için, analiz birimi olarak sözel ifade boyutunda “cümle/sözcük” ve davranışsal ifade boyutunda ise “davranış kalıpları” analiz birimi olarak kullanılmıştır.

Sayısallaştırma

Dokümanlardan elde edilen verinin mutlaka sayısallaştırılması gerekmebilir. Yapılan analiz sonrasında bulunan sonuçlar düzyazı şeklinde de rapor edilebilir. Bazı durumlarda ise kategori tekrarları yüzde anlamında sayılıp sunulmaktadır. Bu yolla araştırmacı iki dokümanı karşılaştırma konusunda daha net bir yargıya ulaşabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 200).

Bu çalışmada değer kategorilerinin ve boyutlarının çizgi filmlerde yer alma sıklıklarının kıyaslama amaçlandığı için, daha önceden numaralandırılmış olan metindeki değerlere ilişkin sözel ifadeler ve davranışsal ifadeler sayılmış; elde edilen bulgular frekans ve yüzde tablosu oluşturularak sayısallaştırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlilik

İçerik analizi tekniğinin güvenilirliği, kodlama işleminin güvenilirliğine bağlıdır. Bu amaçla öncelikli olarak yapılması gereken kategorilerin belirlenip, bu kategorilerin açık bir biçimde tanımlanmasıdır. Bu şekilde araştırmanın güvenilirliği ve nesnelliği artırılmış olacaktır. Bir başka değişle kategorilerin yorumları araştırmacıdan araştırmacıya ya da iki farklı zamanda değişmemekte, dolayısıyla nesnelliğin bir şartı olan güvenilirlik sağlanmaktadır. İçerik analizinde güvenilirliğin test edilmesini sağlayan birkaç yöntem vardır. Bunlardan ilki, belgelerin aynı zamanda farklı araştırmacılara verilip elde edilen sonuçlar arasındaki korelasyona (ilişkiye) bakmaktır. Bu, “araştırmacılar arasındaki güvenilirliktir”. Diğer bir güvenilirlik hesaplama şekli de, aynı araştırmacılara aynı belgeleri iki farklı zamanda verip aralarındaki korelasyonu hesaplamaktır. Bu da “zaman açısından” güvenilirliktir. Analiz edilen materyalin farklı araştırmacılara verilerek hesaplanan güvenilirlik katsayısı, aynı materyalin iki farklı zamanda aynı kişilere verilmesinden daha iyi sonuç vermektedir. Bunun sebebi ise, farklı araştırmacılar arasındaki güvenilirlik katsayısının yüksek olduğu durumlarda zaman açısından güvenilirlik katsayısının da yüksek olmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001, 80-81).

Bu çalışmada güvenilirliği sağlamak amacıyla çizgi filmlerde geçen sözel ifade ve davranışsal ifadelermetne (senaryo) dönüştürülmüş; her ifadeye numara verilerek kodlayıcılar arasında bir standart oluşturmak amaçlanmıştır. Genel Kategoriler ve Özel Alt Kategorilere ilişkin tanımlar, iki farklı uzmana farklı zamanlarda gönderilmiş, araştırmacı tarafından da iki farklı zamanda (ilki Nisan ayında, ikincisi Haziran ayında olmak üzere) kodlama yapılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirliği hesaplamada Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen aşağıdaki formül kullanılmış olup, kodlayıcılar arasındaki tutarlılığa bakılmıştır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu formül aşağıda verilmektedir:

$$(\text{Güvenilirlik} = \text{Uzlaşma Sayısı} / \text{Uzlaşma} + \text{Uzlaşmama Sayısı})$$

Huberman (1994)’a göre kodlayıcılar arasındaki tutarlılığın %70’den yüksek olması beklenmektedir. Bu çalışmada yapılan hesaplama sonucu kodlayıcılar arasında %80’in üzerinde paralellik bulunmuştur.

Geçerlilik: Geçerlilik için amaçlar ve araçlar arasında uygunluk olması gerekmektedir. İçerik analizinde de diğer araştırmalarda olduğu gibi görünüş, yordama,

yapı ve kriter geçerliliğinden söz edilebilmektedir. Araştırma sadece betimsel bir amaç doğrultusunda yapıyorsa görünüş geçerliliği yeterli olmaktadır. Ortada bir kanıt olmadan olayların tahmin edilmesine çalışılıyorsa yordama geçerliliği söz konusudur. Ya da bir ölçek materyallerin bilinen özelliklerini ayırabiliyorsa, ölçüt geçerliliğine sahip demektir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 81-82). Yapı geçerliliği ise yalnızca ölçmenin geçerliliği ile ilgili değil, ölçmenin temelindeki kuramla da ilgilidir (Öğülmüş, 1991).

İçerik analizinde sonuçlar sunulurken, analizde kullanılan kategorilerin tanımları verilmelidir. Çünkü elde edilen ölçümler yalnızca bu tanımlara bağlı olarak geçerlilik kazanmaktadırlar. Bu araştırmada, aracın ölçmeyi hedeflediği şeyi ölçüp ölçemeyeceğinin uzman görüşüyle değerlendirilmesi anlamına gelen görünüş geçerliliği, kategorilerin tanımları ve alt kategorilerin oluşturulmasının ardından uzman görüşünün alınmasıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Farklı uzmanlardan gelen dönütler sonucunda, çizgi filmlerde sunulan “jest, mimik ve duyguların yansıtılma şekillerinin” çocuklarda değer algısını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceği sonucuna varılmıştır. Daha sonra kategori tablosundaki değerlerin tanımları genişletilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada içeriği analiz edilen çizgi filmlerde sunulan “olumlu değer ifadelerinin” görülme sıklıklarını saptamak amaçlanmaktadır. Bu nedenle elde edilen veriler, içerik analizi türlerinden olan ve birimlerin nicel (yüzdesel ve oransal) olarak görülme sıklığını ortaya koyan “frekans analizi” ile analiz edilmiştir. Frekans analizinde, incelenen materyaldeki mesaj öğelerinin hangi sıklıkta sayılması amaçlanmışsa, sayılabilecek nitelikteki birimler; sözcükler, cümleler vb. saptanıp, analiz göstergeleri frekans (sıklık) olarak ifade edilir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 87).

Nitel verilerin nicel terimlere indirgendiği bir teknik olan içerik analizi eldeki verileri özetleyip, standart hale getirmeye yarayan, karşılaştırma ya da farklı bir biçime dönüştürmeye yarayan araçlarıdır (Sracey, 1970; Smith, 1975’den akt. Öğülmüş, 1991: 215). İçerik analizi televizyonun izleyiciler üzerindeki etkilerini belirlemede bir temel oluşturmakta ve çeşitli kurumsal güçlerin televizyonun içeriğini nasıl şekillendirdiğine dair bilgiler de vermektedir (Klinger, 2006: 4). Yıldırım (2011)’a göre içerik analizinde

asıl yapılmak istenen, benzer verilerin belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilip, düzenlenmesi ve yorumlanmasıdır

Bu çalışmada, öncelikle çizgi filmlerde yer alan sahneler transkript edilerek yazılı metne (senaryo) dönüştürülmüştür. Önceden belirlenen kategorilere ek olarak metin incelenirken ek kategoriler (çizgi filmde işlenen konular göz önüne alınarak) oluşturulmuştur. İlgili dokümanların incelenmesiyle veriler kodlanmış ve sonrasında kodlanan veriler anlamlı bir tema oluşturacak şekilde kavramsal bir grup içine yerleştirilmiştir.

Bir dokümandaki genellikle en küçük birim olan sözcüklerin analiz birimi olarak kullanılmaları “bağımsız ve sonlu olmaları, sınırlarının açık- seçik ve belirli olması ve tanınmalarının kolaylığı açısından analizde kolaylık sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 199). Araştırmada çözümleme birimi olarak “cümle/sözcük” ve “değerlere ilişkin davranışlar” kullanılmıştır. Her bir sahneye ilişkin deşifre edilen metinlerde yer alan cümleler/sözcükler ve davranışlar incelenerek “çizgi filmlere ait değer kategorilerinin tanımları” doğrultusunda genel kategorilere ve özel alt kategorilere (alanlara) yerleştirilmiştir. Araştırma hem sözel ifade hem de davranışsal ifade boyutunda yürütüldüğü için analiz birimi olarak “cümleler/sözcükler” ve “değerlere ilişkin davranış kalıpları” kullanılmıştır. Kodlama sırasında senaryodaki her bir cümle ve davranış için 1’den başlayarak numaralar verilmiş, ilgili numaralar da ait oldukları kategorilerin altına yerleştirilmiştir. Bu işlem, her bir çizgi filmin her bir bölümü için ayrı ayrı olarak yapılmıştır. Bunun amacı, karışıklığın giderilip kodlayıcılar arasında standart bir kodlama biçimi oluşturmaktır. Çalışmadakodlayıcılar arasındaki tutarlılığa bakılıp yeterli oranın sağlanmasından sonra elde edilen bulgular sayısallaştırılarak her bir çizgi film bölümü için değerlere ilişkin ayrı ayrı frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde çizgi filmlerdeki sahnelerde geçen değerlere ilişkin “sözel ifadeler” ve “davranışsal ifadeler” ait bulgulara yer verilmiştir.

4.1. “Canım Kardeşim: Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi? Çizgi Filmine İlişkin Bulgular”

İlgili çizgi filmde içerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. “Canım Kardeşim: Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi?” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	12	28,57	1	6,25	13	22,41
Mutluluk	6	14,28	7	43,75	13	22,41
Sevgi	2	4,76	2	12,5	4	6,89
Özgüven	2	4,76	-	-	2	3,44
Yardımlaşma	5	11,90	2	12,5	7	12,06
Sorumluluk	8	19,04	1	6,25	9	15,51
İşbirliği	7	16,66	3	18,75	10	17,24
Toplam	42	100,00	16	100,00	58	100,00

Tablo1’e bakıldığında ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”: “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Özgüven, Yardımlaşma, Sorumluluk ve İşbirliği” olmak üzere yedi tane değer kategorisi, “davranışsal ifade boyutunda”: “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Yardımlaşma, Sorumluluk ve İşbirliği” olmak üzere altı tane değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer almaktadır. Bununla birlikte çizgi filmde “Arkadaşlık, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Empati ve Doğruluk (Dürüstlük)” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde geçen Nezaket değerine ilişkin ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Müge: “Tebrikler. ” “Alkış. ”

Anne: “Aferin benim güzel kızıma.”

Müge: “Baba lütfen yardım et.”

Galip Bey: “Babanızla ne kadar gurur duysanız azdır.”

Galip Bey: “Hoş geldin.”

Anne: “Hoş geldin kızım.”

Mine: “Hoş geldin.”

Yukarıda karakterlerin “karşıdakini tebrik etme, karşıdakine iltifat etme ve selamlaşma” gibi nezaket ifadelerini kullanmaları izleyicilere “Nezaket” değerine ilişkin verilen olumlu bir mesaj olarak düşünülmektedir. Ancak çizgi filmin 1.30 – 2.24. saniyeleri arasında geçen diyalogda “Nezaket” değerinin tersi şeklinde, izleyiciler için olumsuz model olabilecek bazı davranış kalıplarına yer verildiği görülmüştür. İlgili sahnede Müge, Mine ve Galip Bey karakterleri koşu yarışı yapmaktadırlar ve aralarında şu diyalog geçmektedir:

Müge: Birinciyim, birinciyim.

Mine: Bana ne, bana ne! Ben birinci olacağım! (Dedikten sonra sinirle ayağını yere vuruyor ve elini beline koyuyor).

Galip Bey: Evet, şimdi filmi geri alıyoruz (Hep birlikte geri geri koşmaya başlıyorlar).

Anne: Ah, Galip ah!Baştan kendini fazla kaptırmayıp yavaş koşsana.

Müge: Hadi Mine.

Mine: Geldim.

Galip Bey: Üç, iki, bir (yarışı tekrarlıyorlar).

Mine: Birinci oldum!

Galip Bey: Küçük kızım birinci oldu.

Müge: “Tebrikler”. “Alkış”

Anne: “Aferin benim güzel kızıma”. Hadi bakalım.

Mıncır: Bu Mine var ya bu Mine, kendisi küçük etkisi büyük (gülüyor).

Bu sahnede, “Tebrikler”“Alkış” ve “Aferin benim güzel kızıma.” Cümleleri, “karşıdakini tebrik etme” anlamı taşıdığı için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler Alt Kategorisinde” değerlendirilmiştir. Ancak, sahne bir bütün olarak düşünüldüğünde bazı davranışlar “nezakete aykırı” bulunmuştur. Başlangıçta yarışı kazanan Müge karakteri başarısından dolayı tebrik edilmemiştir. Ayrıca Mine karakterinin “Bana ne, bana ne. Ben birinci olacağım” dedikten sonra sinirli bir şekilde ayağını yere vurduğu görülmektedir. Mine karakterinin başarı duygusunu tatması için yarışın tekrarlanıp, başlangıçta birinci olan kişinin tebrik edilmeyip, yalnızca Mine karakterinin tebrik edilmesi “nezaket değerine aykırı bir davranış” olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu davranışın, özellikle benmerkezci düşünce yapısında olan okul öncesi dönemdeki çocuklara, istenilen başarıya ulaşamadığı durumlarda, diğerlerini “tebrik etme nezaketini göstermeme”; dolayısıyla karşıdakinin başarısına saygı duymamaya yönelik olumsuz bir mesaj verdiği söylenebilir. Yine sahnede Mine karakterinin kazanabilmesi için Galip Bey karakterinin yarışı tekrarlayıp, bilerek Mine karakterine yenilmesi davranışı, “dürüstlük değerine aykırı” bir davranış olarak değerlendirilebilir. Müge ve Mine karakterlerinin her ikisinin de başarı duygusunu tadabilmesi amacıyla yarışmak yerine, onların bireysel becerilerini ön plana çıkarmaya yönelik davranış kalıplarının senaryoda yer almasının daha doğru olacağı düşünülmektedir.

Buna ek olarak filmin 2.dk 30. sn ve 2.dk.40.sn’de anne karakteri ile Mine karakterleri arasında şu diyalog geçmektedir:

- Mine karakteri ağzını şapırdatarak yemeğini yemektedir. Bunun üzerine anne karakteri: “Kibar ol kızım, yavaş yavaş ye yemeğini ” demektedir. Bu ifade “nezaket değerine ilişkin olumlu bir sözel ifade” olmasından dolayı “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Sahnede “kibar olmak” sözel bir biçimde ifade edilmiş ancak, görsel bir davranış modeliyle davranışın doğrusu izleyiciye sunulmamıştır. Verilen mesajın daha kalıcı olabilmesi ve izleyicide davranış

değişikliğini sağlayabilmesi açısından olumlu görsel davranış modeliyle birlikte sunulmasının daha doğru olduğu düşünülmektedir.

Benzer şekilde Yorulmaz (2013)' da Pepee çizgi filminin senaryosunda öncelikle olumsuz bir takım davranışın izleyiciye sunulması; ardından diğer karakterlerin Pepee'ye nasihat ederek onu ikna etmesi ve kötü davranıştan vazgeçirildiklerini belirtmektedir. Bu durumun, çocuk tarafından olumsuz davranışın model alma yoluyla öğrenildiği ve çocuklar üzerinde etkili olduğunu söylemektedir. Bir başka ifadeyle çocuklar, olumsuz davranışı öğrenmekte ya da çevresindeki kişilerin kendileri ile uzlaşmalarını beklemektedir. Bu şekilde, olumsuz üzerinden olumlu davranışa gitme anlayışının, çocukların gündemlerinde olmadığı halde olumsuz davranışları öğrenmelerine yol açtığı yorumunu yapmaktadır.

Bandura (1986)'ya göre birey başkalarını gözlemleyerek yeni bilişsel ve psiko-motor beceriler edinmektedir (Senemoğlu, 2013: 233). Kişiliğin gelişiminde kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde çocuğa olumlu rol model davranış kalıplarının sunulmasının, davranışın kazanılmasında önemli olduğu söylenebilir.

Çizgi filmin sonunda Mıncır karakteri “Baksanıza şunlara nasıl sevmem ki?” demekte ve ardından el sallamaktadır. Mıncır karakterinin kameraya “el sallaması”, ekran başındaki çocuklar için “selamlaşmaya” yönelik olumlu bir mesaj olarak değerlendirilmiş ve “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisine dahil edilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değeri “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Müge: “Birinciyim.” “Birinciyim.” (Mine karakteri sevinçle zıplıyor. Galip Bey karakteri ise neşe içinde gülüyor).

Anne: Ah Galip ah! Baştan kendini fazla kaptırmayıp yavaş koşsana (Anne karakteri neşe içinde gülüyor).

Mine: Ben yaparım sana. “Oley!!” (Ellerini çırpıyor. Neşe içinde gülüyor).

Mıncır: “Çok eğleneceğiz çok.” (Gülüyor).

Mine: “Birinci oldum.”

Galip Bey: “Küçük kızım birinci oldu.” (Neşeyle gülüyor).

Çizgi filmin jenerik kısmında tüm aile bireylerinin neşe içinde dans ettikleri görülmektedir. Bu davranış şekli, “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiş olup, ilgili görsel aşağıda verilmektedir:

Resim 1. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1

Yukarıda çizgi filmde “Mutluluk” değerine ilişkin olarak değerlendirilen sözel ifadelerin ardından görülen davranış kalıpları (parantez içinde belirtilmiştir) “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategoride değerlendirilmiştir.

Galip Bey: Ne oldu Müge? Beğendi mi öğretmenin saati? (Hep birlikte neşe içinde gülüyorlar).

Çizgi filmin 1.dk.24.sn de **anne** karakteri: “Hadi bakalım herkes masaya!” dedikten sonra sevinçle ellerini çırpılmaktadır. Bu davranış da “Mutluluk” değerine ait bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca çizgi filmin 6.dk.46.sn de **Galip Bey** karakteri: “Beğendi mi öğretmenin saati?” (Hep birlikte neşe içinde gülüyorlar) parantez içindeki ifade “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir.

Çizgi filmin 6.dk.56.sn.de geçen ve “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilen sahneye ilişkin görsel aşağıda verilmektedir:

Resim 2. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değerin Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Sevgi” değeri, “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Mıncır: “Ben bu aileyi seviyorum galiba.”

Mıncır: “Baksanıza şunlara nasıl sevmem ki?” (Bu ifadede, aileyi sevdiğine dair vurgu yapmaktadır.)

Çizgi filmin 6.dk.46.sn de aşağıdaki diyalog geçmektedir:

Galip Bey: Ne oldu Müge? Beğendi mi öğretmenin saati? (Hep birlikte neşe içinde gülüyorlar).

Yine benzer şekilde 3.dk.11.snde anne karakterinin Galip Bey karakterinin “omzuna sarılma”davranışı “Sevgi” değerine ilişki davranışsal ifadeler” alt kategoride değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait iki ifade yer almıştır ve bunlar“sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. İfadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Müge: “Her şey tamam sanırım.” Karton, çıtalar, düğme, renkli kalemlerim, kağıtlarım ve çubuk makarna.

Bu ifadede Müge karakteri yapacağı saat için gerekli olan tüm malzemeleri hazırlandığına dair bir inanç taşıdığı için, ilgili ifade “Özgüven” değeri kapsamında değerlendirilmiştir.

Galip Bey: Babanızla ne kadar gurur duysanız azdır. “Ne kadar da becerikliyim.”

Benzer şekilde yukarıdaki ifadede de Galip Bey karakteri Mine ve Müge karakterleriyle birlikte yapmakta oldukları saatin beğenilmeğe değer olduğuna inandığı için, bu ifade “Özgüven” değeri kapsamında değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Müge: Baba öğretmenim bir ödev verdi “Yardım eder misin yapmama?” Bir saat yapmam lazım. Üstelik kendi malzemelerimle

Mine: “Ben yaparım sana” Saat yapacağız saat Oley!! (ellerini çırpıyor, neşe içinde gülüyor).

Müge: Uff! Sen dur Mine.

Müge: “Baba yardım edersin dimi?” “Baba lütfen yardım et”

Galip Bey: Immm. Bakarız. (elini çenesine koyup düşünüyor)

Müge: Sakın kaytarmaya çalışma. “Öğretmen ailenizden yardım alabilirsiniz” dedi.

Yukarıdaki sözel ifadeler karşdakine “karşdakine yardım etme” amacıyla söylendiği için “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Çizgi filmin 1.dk.27.sn’de Galip Bey karakteri Mine karakterinin salıncaktan inmesinde, salıncağı tutarak yardımcı olmaktadır. Galip Bey karakterinin bu davranışı “Yardımlaşma” değerinin davranış boyutunda değerlendirilmiştir. Bu davranış görsel olarak aşağıda verilmektedir:

Resim 3. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

Çizgi film bir bütün olarak düşünüldüğünde Galip Bey karakteri ve Mine karakteri, Müge karakterinin ödevini yapmasında yardımcı olmaktadır. Bu davranış “Yardımlaşma” değerinin davranışsal ifade boyutunda değerlendirilmiştir.

Yardımlaşma değerine ait sahnelerin ve çizgi filmin genelinde verilen “Yardımlaşma” değerine ilişkin sözel ve davranışsal ifadelerin, çocuklarda “Yardımlaşma” değerinin benimsenmesi ve bu davranışın kazanılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Nitekim benzer şekilde Ahammer ve Murray (1979)’ın yaptıkları çalışmada, pro sosyal içerikli davranışların yer aldığı televizyon programlarının, nötr içerikli televizyon programlarına göre çocuklarda yardımlaşma davranışının kazanılması üzerinde daha etkili olduğunu görülmüştür.

İlgili çizgi filmde Sorumluluk değerine ait ifadeler aşağıda “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmektedir:

Müge: “Baba öğretmenim bir ödev verdi.” “Bir saat yapmam lazım.” “Üstelik kendi malzemelerimle.”

Galip Bey: Önce zemini hazırlayalım Müge. Saatinin hangi şekilde olmasını istiyorsun? “Karar ver”. “Kare mi? yuvarlak mı? Sonra da o şekli kartona çiz.” (Müge karakteri düşünüyor).

Müge: “Ha! Daire olsun”.

Galip Bey: “Müge sen iki tane küçük küçük üçgen yap şimdi”. “Ben çıtaları hallederim.” Bu sahnede Galip Bey karakterinin saat yapımında herkese bir görev vermekte olduğu (görev dağılımında bulunduğu) görülmektedir. Ayrıca Mine karakterinin saat yaparken saatin şekline karar vermesi de, “Sorumluluk” değeri kapsamında değerlendirilmiştir.

Çizgi film bir bütün olarak düşünüldüğünde Müge karakterinin ödevini yapmak için babasından yardım istemesi ve sonuçta “ödevini yapması”, “Sorumluluk” değerine ait bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “İşbirliği” değerine ait ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Galip Bey: “Önce zemini hazırlayalım Müge”. Saatinin hangi şekilde olmasını istiyorsun? Karar ver. Kare mi? yuvarlak mı? Sonra da o şekli kartona çiz. (Müge karakteri düşünüyor).

Müge: Mine bak burada kocaman bir düğme var. “Sen de bunu saatin ortasına yapıştır.” Hadi (kardeşine düğmeyi veriyor).

Müge: “Baba, akrep ve yelkovanı nasıl yapacağız?”

Galip Bey: “İşte bu çıtalarla yapacağız.” (Çıtaları gösteriyor).

Galip Bey: “Onu da kardeşinle birlikte boya artık”(Müge çubuk makarnayı tutuyor, kardeşi de boyuyor).

Mine: “Çubuk makarna saati mi yapıyoruz?”

Galip Bey: “Müge sen iki tane küçük küçük üçgen yap şimdi. Ben çıtaları hallederim.”

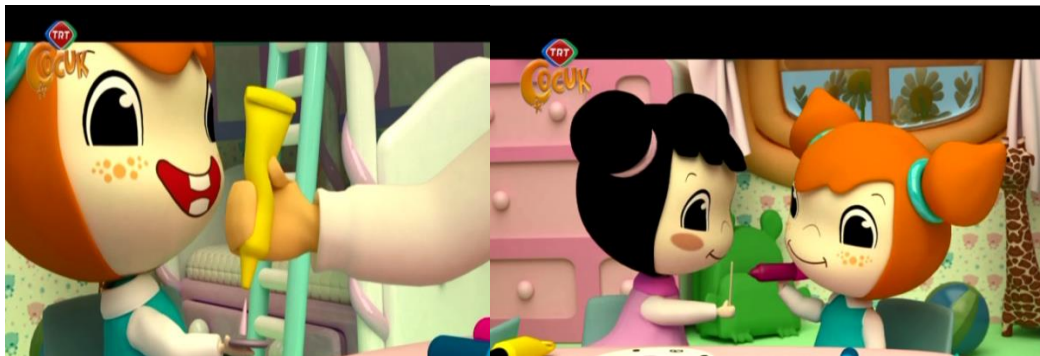
Yukarıdaki ifadelerde Galip Bey karakteri ile Müge karakteri, Mine karakterinin saat yapmasında ona yardımcı olmaktadır. Bu sahnede, “İşbirliği” değerinin yanı sıra “Yardımlaşma” değerine de yer verildiği düşünülmektedir.

Müge: Mine bak burada kocaman bir düğme var. (Sen de bunu saatin ortasına yapıştır) Hadi. (Kardeşine düğmeyi veriyor).

Galip Bey: Onu da kardeşinle birlikte boya artık (Müge çubuk makarnayı tutuyor kardeşi de boyuyor).

Yukarıdaki ifadelerle birlikte görülen davranış kalıpları (parantez için belirtilen davranışlar) “İşbirliği” değerine ilişkin “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

Ayrıca çizgi filmin 5.dk.5.sn.de “Galip Bey karakteri yapıştırıcıyı düğmeye sıkıyor. Mine karakteri de kâğıda yapıştırıyor” görülen bu davranış da, “İşbirliği” değeri kapsamında değerlendirilmiştir. “İşbirliği” değerine ilişkin tespit edilen bazı davranışlara ait sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 4. Canım Kardeşim Çizgi Filmi İşbirliği Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

4.2. “Canım Kardeşim: Baba Bize Masal Anlatsana Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. “Canım Kardeşim: Baba Bize Masal Anlatsana” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu.

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezakət	4	11,11	3	33,33	7	15,55
Mutluluk	6	16,66	3	33,33	9	20
Sevgi	2	5,55	2	22,22	4	8,88
Arkadaşlık	2	5,55	-	-	2	4,44
Özgüven	1	2,77	-	-	1	2,22
Sabır	2	5,55	-	-	2	4,44
Cesaret	1	2,77	-	-	1	2,22
Temizlik	2	5,55	-	-	2	4,44
Yardımlaşma	1	2,77	-	-	1	2,22
Paylaşma	2	5,55	-	-	2	4,44
Sorumluluk	6	16,66	1	11,11	7	15,55
Empati	7	19,44	-	-	7	15,55
Toplam	36	100,00	9	100,00	45	100,00

Tablo 2’ye bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezakət, Mutluluk, Sevgi, Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk ve Empati” olmak üzere on iki tane, davranışsal ifade boyutunda “Nezakət, Mutluluk, Sevgi ve Sorumluluk” olmak üzere dört tane değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bu durum, ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığını

göstermektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Saygı, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değeri “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Müge: “Hoş geldin.”

Galip Bey: “Hoş bulduk Mügecim.”

Mine: “Lütfen Babacım.” “Lütfen.”

Yukarıdaki ifadeler “selamlaşma ve rica etme” anlamları taşıdığı için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Nezaket değerine ait bazı olumsuz mesajların da izleyiciye sunulduğu görülmektedir:

Çizgi filmin 3.dk.17 sn.de Mıncır karakteri kendisine alınan oyuncak hediye için Galip Bey’e teşekkür etmemiş olup; ilgili sahnede şu cümleyi kurmaktadır:

- **Mıncır:** “Ben de değişik, işe yarar bir şeyler alacaklar sanmıştım. Ne şimdi bu? Bildiğin halat. İpi sarmışlar tahtaya.” Bu ifadenin ardından **Mine karakteri:**
-Mıncır oyuncağı sevmedi babacım demektedir.

Burada küçük izleyicilere, verilen hediyenin beğenilmediği takdirde “teşekkür edilmeye değer olmadığı” mesajı verilmektedir. Bu durum “nezaketdeğerine aykırı” bir ifade olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca benmerkezci düşünce yapısında olan okul öncesi çağıdaki çocuklar için olumsuz bir davranış modeli olarak değerlendirilmiştir.

Çizgi filmin 7.dk.25.sn. ve 8.dk.12.sn.lerinde Mine karakterinin “esnerken ağzının kapatma” davranışı, “Nezaket” değerine uygun bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

Buna ek olarak aşağıdaki diyalogda (9.dk.20.sn de) Mıncır ve Galip Bey karakterleri arasında geçen “” işareti arasındaki ifadede “başkalarını rahatsız etmemek için hassas davranma” söz konusu olduğu için nezakete ilişkin bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

Galip Bey: Sabaha karşı oyunun sonuna gelmişler. Oyunun sonuna gelmeden ikisi de uyuyakalmış. Siz de olmasanız hikâye çıkmayacaktı Mincir. “Hadi çıkalım da uyusunlar.” tırnak içinde belirtilen ifadede, Galip Bey karakterinin uykuya dalan kızlarını uyandırmamak için sessizce odadan çıkmaları konusunda Mincir karakterini uyarması “Nezakete uygun bir davranış” olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011: 45)’ a göre Nezaket: “Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu aynı zaman da bir saygı davranışı” şeklide tanımlanmaktadır.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değeri “ Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Mine: “Yaşasın.”

Müge: “Boşuna sevinme canım kardeşim.” (Kardeşinin mutlu olduğuna dair bir ifade olarak değerlendirilmiştir)

Müge - Mine: “Yaşasın!”

Müge - Mine: “Yaşasın!”

Mincir: Ee hiç fena sayılmazmış. (Tırnaklarını oyuncağa sürtüyor).

Çizgi filmin 2.18. snde geçen :

Mine ve Müge: “Yaşasın! Babam bize hikâye anlatacak.” “Yaşasın!” ifadeleri de “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisine dâhil edilmiştir.

Çizgi filmin jenerik kısmında tüm aile bireylerinin neşe içinde dans ettikleri görülmektedir. Bu davranış, “Mutluluk” kategorisine ait bir davranış olarak değerlendirilmiş olup, ilgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 5. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1

Çizgi filmin 4.dk.50.sn. ve 1.dk.23.sn. de Müge ve Mine karakterlerinin “sevinçle zıplama” davranışları da “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu sahneye ilişkin görsele aşağıda yer verilmektedir:

Resim 6. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Sevgi” değeri “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Müge: “Mıncırım, güzel kedim. Gel seveyim seni.” (Mıncır’ın başını okşuyor).

Galip Bey: “Aldım aldım da, umarım sever Mıncır.”

Çizgi filmin 52.sn de Müge karakterinin Mıncır karakterinin “başını okşaması” ve 5.dk.15sn.de Mine karakterinin oyuncak Bubo’ nun “başını okşaması” davranışları “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal” İfadeler alt kategorisinde değerlendirilmiş olup, ilgili sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 7. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1

Resim 8. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait iki ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Aşağıdaki “ ” ile belirtilen ve Galip Bey karakterinin anlattığı hikâyede geçen bu ifadeler “Arkadaşlık” kategorisinde değerlendirilmiştir:

Galip Bey: Geceleri uymadıkları zamanlarda bazen “birlikte satranç oynarlarmış.”

Galip Bey: Anlaşamaları da.

Müge: Satranç mı? (gülüyor) “Bir baykuşla bir kedi satranç mı oynuyor?”

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Galip Bey: “Evet bir kediyle bir baykuşun hikâyesini anlatabilirim.” Bu cümlede Galip Bey karakteri, kendi uydurduğu bir hikâyeyi anlatabileceğine dair duyduğu inancı belirttiği için, ilgili cümle “Özgüven” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Sabır değerine ait iki ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Galip Bey: Evet. Bir kediyle bir baykuşun hikâyesini anlatabilirim. Hayvanlar ülkesinde aynı ağacı paylaşan iki hayvan varmış. Biri en üst katta, diğeri alt katta.

Mine: Hangi hayvanlar?

Müge: “Dur Mine.”

Yukarıda verilen ifade, Müge karakteri kardeşi Mine karakterini babasını dinlemesi konusunda uyardığı için “Sabır” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Mıncır: “Kendimi zor tuttum.” Hikâye biraz daha uzasa ben bile uyuyabilirdim.

Bu ifadede Mıncır karakteri uykusu gelmesine rağmen hikayeyi dinlemek için kendini zor tuttuğunu (sabrettiğini) söylemektedir.

Çizgi filmde “Cesaret” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Mıncır: Kedi dünyasında bir şanım var benim. Aldıkları şu şeye bakın. Haa, olacak şey mi? “Ben ki kocaman ağaçlara tırmanmış yiğit Mıncır.”

Çizgi filmde “Temizlik” değerine ait iki ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Anne: “Bu oyuncakla tırnaklarını törpüleyebilirsin.” Çizgi filmin 2.dk.34.sn.de anne karakterinin Mıncır karakterine söylediği bu cümle, bir öz bakım becerisi olarak düşünülmüş ve “Temizlik” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Anne: “Yemekten sonra dişlerinizi fırçalayıp, hemen yatıyorsunuz.” cümlede geçen “diş fırçalama davranışı” bir öz bakım becerisi olduğu için “Temizlik” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Benzer şekilde Şeker ve Balcı (2013) tarafından yapılan çalışmada, Pepee çizgi filmini izleyen çocuklarla yapılan görüşmede sorulan “Pepee çizgi filmi sana neler öğretti?” sorusuna bazı çocukların “Tuvalet alışkanlığı, kardeşimi kıskanmamayı, diş fırçalamayı, temizliği, giyinmeyi, oyun ve şarkıları öğrendim” cevabını verdikleri

görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda, “tuvalet alışkanlığı kazanma, diş fırçalama” gibi birtakım öz bakım becerilerinin televizyonda sunulan çizgi filmler aracılığıyla çocuklarakazandırılabilceğı düşünölmektedir.

Çizgi filmde “Yardımlaşma” değeriine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değeriendirilmiştir. Bu ifade aşğıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Galip Bey: “Ama önce oyuncacıyla nasıl oynayacağını Mıncır’ a öğretelim.”

Çizgi filmin 3.dk.10.sn.de geçen bu ifadede, Galip Bey karakteri Mıncır karakterine hediye ettiğı oyuncacı nasıl oynayacağını göstermektedir. Bu sahne “Yardımlaşma” kategorisinde değeriendirilmiştir. İlgili sahne aşğıda verilmektedir:

Resim 9. Canım Kardeşim Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Paylaşma” değeriine ait iki ifade “sözel ifade boyutunda” değeriendirilmiştir. Bu ifadeler aşğıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Galip Bey: Evet. Bir kediyle bir baykuşun hikâyesini anlatabilirim. “Hayvanlar ölkesinde aynı ağacı paylaşan iki hayvan varmış.” “Mecburen aynı ağaçta yaşıyorlarmış.” Ortak bir yaşam alanının diğeriyle paylaşıldığını belirtenbu ifade “Paylaşma” kategorisine dâhil edilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Sorumluluk” değeriine ait ifadeler “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” değeriendirilmiştir. Bu ifadeler aşğıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Anne: “Müge, yemekten önce ödevlerini bitir kızım.” (Burada Anne karakteri Müge karakterine sorumluluğunu hatırlatmaktadır)

Müge: “Bitirdim zaten anne.” (Bu ifadede Müge karakteri sorumluluğunu yerine getirdiğini söylemektedir.)

Anne: “Babanıza Mıncır’ın tırmalayacağı bir oyuncak almasını söyledim.” “Ama unutmaz umarım.” (Galip Bey karakterinin aldığı sorumluluğu vurguluyor)

Mine: Bubo, birazdan babam gelecek. “Ve biz uyuyalım diye bize hikâye anlatacak.” Annem de güzel hikaye anlatır. “Ama genelde bu görev babama düşer.” (Galip Bey karakterinin üstlendiği sorumluluktan bahsedilmektedir). Ayrıca çizgi film bir bütün olarak düşünülmüş ve Galip Bey karakterinin kızları Müge ve Mine karakterlerine masal anlatması bu kategoride değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait ifadelerin tümü (n=7) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Müge: Mine, sen kiminle konuşuyorsun?

Mine: Kiminle olacak, Buboyla konuşuyorum

- Müge karakteri gülüyor.

Müge: İyi de Bubo bir oyuncak. “Seni anlıyor mu?” (Karşıdakinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade.)

Mine: Orasını bilmem. “Hem neden anlamasın.”(Karşıdakinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade.)

Müge: “Uygun mu geldi canım kardeşim?”(Kendini karşıdakinin yerine koyarak yorumda bulunmaya yönelik bir ifade.)

Mıncır: “Biz kedileri hala çözemediler.”(Kendini karşıdakinin yerine koyarak yorumda bulunmaya yönelik bir ifade.)

Mıncır: “Gerçi ben de insanları tam olarak anlayamıyorum.” (Karşıdakinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade.)

Mıncır: Galip Babanın işi zor. “Hikâye anlat deseler de ben de hemen anlatamam.” (Kendini karşıdakinin yerine koyarak yorumda bulunmaya yönelik bir ifade.)

Mine: “Mıncır oynacağı sevmedi babacım.” (Karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik bir ifade.)

4.3. “Jibber Jabber: Akıl Güce Karşı Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. “Jibber Jabber: Akıl Güce Karşı” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	5	11,11	-	-	5	10,41
Mutluluk	6	13,33	2	66,66	8	16,66
Özgüven	17	37,77	-	-	17	35,41
Cesaret	2	4,44	-	-	2	4,16
Temizlik	4	8,88	1	33,33	5	10,41
Yardımlaşma	2	4,44	-	-	2	4,16
Sorumluluk	4	8,88	-	-	4	8,33
Empati	4	8,88	-	-	4	8,33
Doğruluk (Dürüstlük)	1	2,22	-	-	1	2,08
Toplam	45	100,00	3	100,00	48	100,00

Tablo 3’ e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Özgüven, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Sorumluluk, Empati ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere dokuz değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda da “Mutluluk ve Temizlik” olmak üzere iki değer kategorisinin bulunduğu görülmektedir. Bu durum, ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı göstermektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Arkadaşlık, Sabır, Saygı, Paylaşma ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değerine ait ifadelerin tümü (n=5) “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Çizgi filmin başlangıcında Jibber ve Jabber karakterleri arasında aşağıdaki diyalog geçmektedir:

- Jibber ve Jabber bahçede oyun oynamaktadırlar.

Jibber: Bak bak! Şu göğüs kaslarıma bak Jabber. Gün geçtikçe daha da güçleniyorum.

Her şeyde galip gelmenin sebebi bu olsa gerek.

Jabber: “Kazanmanın tek yolu kaba kuvvet değildir Jibber”. Bu ifade kaba kuvvetin aksini savunmaya yönelik bir mesaj olarak değerlendirildiği için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisine dahil edilmiştir.

Jibber: Tamam. “Sana bir şans daha vereceğim.”

Jibber: “Lütfen.”

Jabber: “Hey, iltifat için teşekkür ederim.”

Cesika: “Elveda.” Bu ifadeler “selamlaşma, iltifat etme ve rica etme” anlamı taşıdıkları için, “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisine dâhil edilmişlerdir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değeri “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Cesika: “Harika. Hemen geliyorum.”

Jibber: “Kazandım.” (sevinçle zıplıyor).

Cesika: “Harika ben birazdan dönerim.”

Jabber: “Kazandım.” “Kazandım.” (sevinçle zıplıyor).

Sözel ifade boyutu açısından bakıldığında çizgi filmde “mutluluğa ilişkin bazı yanlış mesajlar” verildiği söylenebilir. Örneğin, 3.dk. 24. sn'de Jibber ve Cesika karakterleri bilek güreşi yapmaktadırlar:

Jibber: Şimdi son noktayı koyalım. (Cesika karakteri yere düşüyor ve acıyan kolunu tutuyor).

Jibber: “Kazandım” (diyerek seviniyor) Bu ifadedeki “Kazandım!” Cümlesi duyulan mutluluk neticesinde söylendiği ve görsel olarak da desteklendiği için “Mutluluk Kategorisi” ne dâhil edilmiştir. Sahnede Jibber karakterinin bilek güreşini kazandığı için mutluluk duyması başlangıçta normal bir davranış olarak düşünülmektedir. Ancak Cesika karakterinin yere düştüğü ve kolu acıdığı halde, Jibber karakterinin ona yardım

etmeyip, sadece kazanmanın mutluluğunun yaşaması ahlaki muhakeme yeteneği gelişme aşamasında olan okul öncesi dönem çocuğuna, önemli olanın yalnızca kişisel başarı olduğuna ilişkin yanlış bir mesaj vermekte, yardımlaşma ve merhamet neticesinde; sevgi değerine ilişkin yanlış anlaşılabilir bir model olarak sunulduğu düşünülmektedir.

Benzer şekilde 9.dk. 50. sn'de geçen diyalogda “Mutluluk” değeri, izleyiciye olumsuz bir davranış kalıbı olarak sunulmaktadır. Jabber ve Cesika karakterleri bilek güreşi yapmaktadırlar. Jabber karakteri rakibini yenebilmek için 9.dk. 50. sn.de yalan söylemekte ve sonuçta rakibini yenip mutluluk duymaktadır. Bu sahne, dürüst olunmadığı durumlarda bile elde edilen başarı sonrası mutluluk duymanın normal olduğuna ilişkin yanlış bir mesaj vermektedir. Ayrıca hile yaparak rakibini yenen Jabber karakteri bunu “Süper zekâ” olarak nitelendirmekte, yaptığı hile sonucu kazandığı başarıdan mutluluk ve özgüven duyabilmektedir. Bu da küçük izleyicilerin yanlış bir davranış kalıbını öğrenmelerine yol açabilecek nitelikte bir sahne olarak değerlendirilmiştir.

Jabber: “Kazandım.” “Kazandım.” (sevinçle zıplıyor). Bu cümleden sonra Jabber karakterinin sevinçle zıplama davranışı, Mutluluk kategorisinde değerlendirilmiştir. Benzer şekilde çizgi filmin 3.dk.35.sn.de Jibber karakteri de “sevinçle havaya zıplamaktadır”. İlgili sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 10. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne1

Resim 11. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne2

Çizgi filmde, en fazla frekansa sahip olduğu tespit edilen Özgüven değerine ait ifadelerin tümü (n=17) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jibber: “Bak bak şu göğüs kaslarıma bak Jabber.”

Jibber: “Gün geçtikçe daha da güçleniyorum.”

Jibber: “Her şeyde galip gelmenin sebebi bu olsa gerek.”

Jabber: “Bunu sana kanıtlayabilirim.”

Jabber: “Geri çekil ve aklımın ne işe yaradığını gör.”

Jabber: “İşte bu en güçlü kasının iki kulağın arkasında olduğunun kanıtı.”

Jibber: “ Bir tek şeyden eminim”. “İş güce gelince seni her şeyde yenebilirim.” (Cesika karakterinesöylüyor). (2.dk 15.sn.)

Jibber: “Şimdi son noktayı koyalım.”

Jibber: “Sanırım size üstün gücümü kanıtlamışımdır.” (3.dk. 23.sn)

Jibber: “Süper gücüm sayesinde her şey çok kolay.” (4.dk. 19.sn)

Jibber: Evet. “Ama yine de onu yenebilirim.”

Jibber: “Varız varız, tabii ki.”

Jibber: “İşte bu tam bana yakışır güçte bir rakip”

Cesika: “Yakında seni yeneceğim.” Bu da ne? Ne yapıyorsun sen? Bir tür hile mi? (9.dk. 25.sn)

Jabber: “Ben buna süper zekâ diyorum.”

Jabber: Sanırım sen de benden zeki olduğunu düşünüyorsun. “Ama yanılıyorsun”

Yukarıdaki ifadeler “Özgüven” değerinin tanımında verilen “Herhangi bir şeyi başaracağına dair duyulan inanç” ifadesine uymasından dolayı bu kategoride

değerlendirilmiştir. Ancak, ilgili çizgi filmde özgüvenin “yalnızca karşıdaki kişiyi yenmekle, yapılan bir mücadeleyi kazanmakla, karşıdakini aşağılamakla” elde edilebileceğine dair yanlış bir mesaj verilmektedir. Bu durum, yeni bir davranışı denemeye cesaret etme açısından; başarılarının takdir edilmesi büyük önem taşıyan okul öncesi dönemdeki çocuk için “özgüvene” ilişkin yanlış algı uyandırabilecek nitelikte bir mesaj olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jabber: Çim adam bu mücadeleye hazır mısın?

Jibber: “Süper güçlerim hiç bundan daha güçlü olmamıştı.” (Cesur olduğunu vurgulayan bir ifade)

Jibber: Tamam. Sana bir şans daha vereceğim. Ama önce bu işin adını koyalım.

Cesika: Kaybeden kazanana bir gün boyunca hizmet etsin.

Jabber: Jibber, bunu yapmak istediğine emin misin?

Jibber: Bir kere yendim. Ayrıca kolu da ağrıyor.

Cesika: Sanırım biraz buz koymalıyım. Var mısınız, yok musunuz?

Jabber: “Güçlü ol.” (Cesur olması gerektiğini vurgulayan bir ifade.)

İlgili çizgi filmde “Temizlik” değerine ait ifadeler “sözel ifade boyutunda”, ve “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Cesika: “Evin temizliğini bitirmem gerekiyor.”

Jibber: “Hain Cesika hizmetkârımız olunca bu karışıklığı temizler.”

Jibber: “Sevgili sadık kölemiz hain Cesika şimdi her yeri temizleyiverir.”

Jibber: “Hey Cesika unutma hala tuvaleti temizlemen gerekiyor.”

Filmin 1.dk.24.sn.de Cesika karakteri ev temizliği yapmakta ve elinde süpürgeyle görülmektedir. İlgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 12. Jibber Jabber Çizgi Filmi Temizlik Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jabber: “Ayrıca bir kutu süper pas çözünün de yardımı oldu.”

Cesika: “Bu cılızın yardımı olmazsa bir işe yaramazsın.” Bu ifadede “Yardımlaşma” değerine vurgu yapılmakta ancak kardeşine lakap takarak, “nezakete aykırı bir davranış” model olarak sunulmaktadır.

İlgili çizgi filmde “Sorumluluk” değerine ait ifadelerin tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jibber: “Bu tam kime göre bir iş?” (Sorumluğun kime ait olduğu vurgusu yapılıyor.)

Jibber ve Jabber: “Çim adam ve cep çocuk!!!!”(Sorumluğun kime ait olduğu vurgusu yapılıyor.)

Cesika: “Kaybeden kazanana bir gün boyunca hizmet etsin.”(Sorumluğun kime ait olduğu vurgusu yapılıyor.)

Jabber: “Çim adam, yapacak çok işimiz var.”(Üstlenilen sorumluğa ilişkin vurgu yapılıyor.)

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait ifadelerin tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jibber: Kas gücü her zaman beyni yener kardeşim.

Jabber: “Eğer bu dediğin doğru olsaydı, dünyayı yöneten lider goril olurdu.” (Jibber goril taklidi yapıyor). Karşıdaki kişinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Cesika: Harika ben birazdan dönerim. O zaman bilek güresi başlar. (gülüyor)

Jabber: “Bu sana da biraz kolay gelmedi mi Jibber.” Karşıdaki kişinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Jabber: Bana bir şeyler karıştırıyor gibi geldi.

Jabber: “Devasa kolum seni endişelendirdi galiba.” Karşıdaki kişinin duygularını anlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Jabber: “Sanırım sen de benden zeki olduğunu düşünüyorsun.” Karşıdaki kişinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Doğruluk (Dürüstlük)” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Cesika: “İtiraf et Jibber.” Bu ifadede Cesika karakteri, karşıdaki kişinin “doğru sözlü olmasını istediği” için Doğruluk (Dürüstlük) kategorisinde değerlendirilmiştir.

4.4. “Jibber Jabber: Özel Hayat Korsanları Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. “Jibber Jabber: Özel Hayat Korsanları” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	4	13,79	1	33,33	5	15,62
Mutluluk	1	3,44	1	33,33	2	6,25
Sevgi	2	6,89	-	-	2	6,25
Arkadaşlık	6	20,68	-	-	6	18,75
Cesaret	1	3,44	-	-	1	3,12
Yardımlaşma	5	17,24	1	33,33	6	18,75
Paylaşma	1	3,44	-	-	1	3,12
Sorumluluk	6	20,68	-	-	6	18,75
Empati	2	6,89	-	-	2	6,25
Doğruluk (Dürüstlük)	1	3,44	-	-	1	3,12
Toplam	29	100,00	3	100,00	32	100,00

Tablo 4’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Arkadaşlık, Cesaret, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere on değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda da “Nezaket, Mutluluk ve Yardımlaşma” olmak üzere üç değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bu durum, ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığını göstermektedir. Bununla

birlikte çizgi filmde “Özgüven, Sabır, Saygı, Temizlik ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değeri “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Cesika: “Aferin sana Jölebaz.”

Jibber: “Gemiye hoş geldin.”

Jibber: “Takdire değer bir davranış.”

Yukarıdaki ifadeler “selamlaşma, karşıdakini takdir etme” anlamı taşıdıkları için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Cesika: O zaman bana günlüğümü geri getirin. “Ben de sizi affedeyim.”

Cesika karakteri tarafından söylenen bu ifadede “affetme” “Nezaket” değerinin bir boyutu olarak düşünülüp “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Ancak, bu ifadede affetme davranışının bir şarta bağlı olarak verilmesi, yanlış bir tutum olarak değerlendirilmiştir.

Yine 12.dk.17.snde Jibber karakteri “Gemiye hoş geldin kaptan ikinci gümüş yumruk” dedikten sonra Jabber karakterine elini uzatmaktadır. Bu davranış “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. İlgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 13. Jibber Jabber Çizgi Filmi Nezaket Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değeri “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Cesika: Hımmm amiral. “Kulağa hoş geliyor.” (Cesika karakteri kendisine verilen rütbeden dolayı seviniyor) Sözel ifade boyutunda ele alınan bu ifadenin ardından ilgili

sahne Cesika karakterinin davranışı, “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. İlgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 14. Jibber Jabber Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

Çizgi filmde “Sevgi” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n= 2) “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Cesika: “Sevgili günlük o iki korsan kardeşe bakarken yine eziyet çekiyorum.”

Cesika: “Sevgili geçici günlük...” Bu cümlelerde Cesika karakterinin kullandığı “sevgili” ifadesi, Sevgi kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait ifadelerin tümü (n=6) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jibber: “İşte dostum en iyisi hepsini oku.” (günlüğü kastediyor).

Jibber: “Beni iyi dinle dostum.”

Jibber: “Köpek surat dostum, gel de bize katıl.”

Jibber: “Ha buna yemekte devam etmeye ne dersin dostum?”

Jibber: “Çek bayrağı dostum.”

Jibber: “Ne olabilir acaba dostum?”

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait ifadelerin tümü (n=1) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Çizgi filmin 1.dk.19. snde, Jibber ile Jabber karakterleri arasında geçen diyalogda “Cesaret” değerine ilişkin bulgulara ulaşılmış ancak, bu sahnenin çocuklarda “Cesaret” değerine ilişkin yanlış bir algı oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu sahne aşağıda verilmektedir:

Jibber: Düelloya var mısın ha Jabber?

Jabber: “Varım tabii.” Gardını al. (demekte ve birbirlerine sopaları sallamaktadırlar.)Sahne de geçen ifade “Cesaret” değerinin tanımında geçen ifadeler “Cesaret” değerinin tanımını karşıladığı için bu kategoride değerlendirilmiştir. Yine aynı sahnenin devamında geçen ve Jabber karakterine ait olan “Gerçek bir korsan gibi dövüş” ifadesi de tanıma uygunluğundan dolayı “Cesaret” kategorisine alınmıştır. “Cesaret” değeri, herhangi bir amaç uğruna korkusuzca davranmak olarak tanımlanır. Ancak bu sahnede herhangi bir amaç olmamakla birlikte Jibber karakteri Jabber karakterini kışkırtmaktadır. Televizyonda gördüklerini sorgulamaksızın içselleştirmekte olan, özellikle küçük yaştaki çocuklar için, bu cümlelerin ve sahnede geçen davranışın olumsuz bir model olduğu söylenebilir. İlgili diyalogda geçen davranışlar aşağıda verilmektedir:

Resim 15. Jibber Jabber Çizgi Filmi Cesaret Değerine Ait Olumsuz Davranışa Yer Verilen Sahne

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait ifadeler“davranışsal ifade boyutunda” ve “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jibber: “Onu kurtaracağız.” O da bizi hazineye götürecekt.

Tırnak içinde belirtilen ifade, “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir. Ancak ardından söylenen cümle, yapılacak yardımın bir çıkara bağlı olduğu göstermektedir. Bu ifade Kohlberg’in Ahlak Gelişim Kuramı’na göre, Saf Çıkarıcı Eğilim evresinde değerlendirilebilir. Gelenek Öncesi Dönem aşamasında yer alan saf çıkarıcı eğilim evresinde, yapılan davranışın ahlaki olma ölçütü, sağladı “çıkardır.”

Bu döneme ait davranışların model olarak sunulmasından ziyade daha üst ahlaki evrelere geçişi kolaylaştırıcı modellerin sunulmasının, çocuğun ahlaki gelişimini destekleyeceği düşünölmektedir. Dolayısıyla ilgili sahnenin, ahlaki muhakemeleri

gelişme aşamasına olan okul öncesi dönem çocuklarında, “Yardımlaşma” değerine ilişkin yanlış algı oluşturabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Yorulmaz (2013), Pepee çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından incelemeye yönelik yaptığı çalışmasında, benzer şekilde çizgi filmde sunulan bazı değerlerin, çıkara bağlı olarak verildiğini belirtmektedir. Yorulmaz (2013)’a göre, Pepee çizgi filminin “Hop Hop” isimli bölümünde “Paylaşma” değerini vurgulayıcı bir sözel ifade, menfaat değerine bağlı olarak verilmektedir. İlgili çizgi filmde şu diyalog geçmektedir:

Şuşu: Pepee, keşke onların balonuna binmesine izin verseydin. Sen de şimdi onların balonlarına binebilirdin. Sen bencillik edip balonu arkadaşlarıyla paylaşmadın. Oysa paylaşmak çok güzel bir şeydir.” demektedir. İncelenen bu çizgi filmde ise:

Jabber: “Günlüğünü almasında ona yardım edeceğiz.” Sonra onu kendimiz alacağız. İfadesini kullanmaktadır.

Jabber karakteri tarafından söylenen ifade, yardımlaşmayı vurgulayıcı bir sözel ifade olarak değerlendirilmiştir. Küçük yaşlardaki çocuklar, davranışların altında yatan asıl niyeti fark edemeyebilirler. Sahnede Jabber karakteri yardım ediyormuş gibi görünmekle birlikte asıl niyeti karşısındakini kandırmak olduğu için, ilgili sahnenin çocuklarda “Yardımlaşma” değerine ilişkin yanlış algı oluşturabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Jibber: “En iyisi ikimiz onun peşinden gidip, günlüğünüzü alalım ve size geri getirelim.”

Jabber: “Gel buraya oğlum ve kaptan gümüş yumruğu kurtar.”

Jabber: “Kurtar beni.”

Çizgi filmin 12.dk.22.snde Cesika karakteri, Jölebaz karakterinin sıkıştığı yerden çıkmasında ona yardımcı olmaktadır. Bu davranış zor durumda olan bir canlıya yardımda bulunmaya yönelik olduğu için “Yardımlaşma” değerinin “davranışsal ifade” boyutundadeğerlendirilmiştir. İlgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 16. Jibber Jabber Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

Sprafkin, Liebert ve Wicks (1975) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, düzenli olarak eğlence televizyon programı izlemenin çocuklarda, prososyal davranışların kazanımına etkisi incelenmiştir. Çalışma kapsamında çocuklar bir aile komedisi ve bir köpeğin bir çocuğa yardımını konu edinen prososyal içerikli programlar izletilmiştir. Sonuçta prososyal içerikli programı izleyen çocukların, diğer çocuklara oranla daha fazla yardım etme davranışını sergiledikleri görülmüştür. Bu yönüyle çizgi filmde verilen sahnenin yardımlaşma davranışına ilişkin olumlu bir model olduğu söylenebilir.

İlgili çizgi filmde “Paylaşma” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir. Çizgi filmin 18.dk.36. sn.de Cesika, Jölebaz (köpekleri), Jibber ve Jabber karakterleri arasında aşağıdaki diyalog geçmektedir:

Cesika: Bunu istiyorsunuz değil mi? (oyuncağı kastediyor). Ama sizde bana ait hiçbir şey yok. Günlüğümü bulursanız bunu veririm.

Jibber: Değiş tokuş yapmak istiyoruz. (Jabber kemiği köpeğe gösteriyor).

- Üçü de değişiyor. Jibber ve Jabber ise oyuncanın başında “ benim” diyerek kavga ediyorlar.

Jibber: “Tamam paylaşacağız.” Bırak hadi. (Jabber ile oyuncak için kavga ederlerken söylüyor). Bu diyaloga ait olan sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 17. Jibber Jabber Çizgi Filmi Paylaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne
İlgili çizgi filmde “Sorumluluk” değerine ait ifadelerin tümü (n=6) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Cesika: “Neyse bu arada konsere gitmek için para biriktiriyorum.”

Jibber: “Sana yol göstermek için benim burada durmam gerek.”

Jibber: “Yine de burada oturup daha hızlı kürek çek demem gerekiyor.”

Jabber: “Baş üstüne kaptan.”

Jabber: “Ama o benim işim.”

Jabber: “Peki şimdi kim kürek çekecek?”

Bu ifadelerin tümünde “herhangi bir şeyin sorumluluğunu üstlenmeye” vurgu yapıldığı için ifadeler, “Sorumluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir. Temeli okul öncesi yıllarda atılmaya başlanan Sorumluluk değeri, bireylerin ilerleyen yıllarda tüm davranışlarına yansımaları bakımından, kazandırılması gereken temel değerler arasındadır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 21). Dolayısıyla çizgi filmlerde sunulan sahnelerin çocuklarda “sorumluluk” bilinci uyandıracak nitelikte olması, bu davranışın kazanılması açısından önem taşımaktadır. Yukarıda verilen ifadelerin de bu doğrultuda olumlu mesajlar taşıdığı söylenebilir.

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Jabber: “Artık bize güvenmez.” (Karşıdakinin düşüncesini anlamaya yönelik kurulan bir cümle.)

Jabber: Zavallıya nasılda eziyet diyor. “Biz de olabilirdik”. (Jölebazı kastediyor). Bu ifadede Jabber karakteri Jölebaz karakterinin yerine kendini koyarak bir yorumda bulunmaktadır. İlgili sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 18. Jibber Jabber Çizgi Filmi Empati Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Doğruluk (Dürüstlük)” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Cesika: “Siz bana günlüğümü bulmada yardım edeceksiniz, numara yok.” Bu ifade, “dürüst olmaya, hile yapmamaya” yönelik bir uyarı olarak değerlendirilip, ilgili kategoride değerlendirilmiştir.

4.5. “Trotro: Trotro Saklambaç Oynuyor Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. “Trotro: Trotro Saklambaç Oynuyor” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	3	25	-	-	3	16,66
Mutluluk	1	8,33	2	33,33	3	16,66
Arkadaşlık	5	41,66	4	66,66	9	50
Özgüven	2	16,66	-	-	2	11,11
Doğruluk (Dürüstlük)	1	8,33	-	-	1	5,55
Toplam	12	100,00	6	100,00	18	100,00

Tablo 5’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Arkadaşlık, Özgüven ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere beş değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda da “Mutluluk ve Arkadaşlık” olmak üzere iki değer kategorisinin bulunduğu görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığını görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

Çizgi filmde “Nezaket” değerine ilişkin bulgular (n=3) “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Lily: “Merhaba Trotro.” Bu ifade karşdakine “selam verme” anlamı taşıdığı için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Trotro: “Lütfen Lily bir kez daha oynayalım.” Bu ifade karşdakinden “rica etme” anlamı taşıdığı için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Trotro: “Sen bu oyunu çok iyi oynuyorsun.” (Bu sahnede Trotro ve arkadaşı Lily saklambaç oynamaktadırlar.) Filmin 1.dk. 58. sn. de geçen bu ifade, “karşıdaki kişiye iltifat etme, onu takdir etme” gibi anlamlar taşıdığı için bir “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Marianne Neifert ‘e göre çocuklar okul öncesi yıllardan itibaren “lütfen”, “teşekkür ederim” gibi nezaket sözcüklerini kullanmaya ve diğer kişilere karşı nazik olmayı öğrenmeye başlamaktadırlar (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 18). Dolayısıyla çizgi filmde yer alan yukarıdaki ifadelerin, okul öncesi dönem çocuğununbu ifadeleri öğrenmesi açısından pekiştirici nitelikte olduğu söylenebilir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ilişkin elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Trotro: “Yaşasın! Ben kazandım.” İfadesi Trotro karakterinin saklambaç oyununu kazandığı için duyduğu mutluluğu betimlemektedir.

Çizgi filmin jenerik kısmında Trotro karakterinin “sevinçli bir şekilde dans ettiği” görülmektedir. Bu davranış “Mutluluk” değerinin “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 19. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1

Çizgi filmin 2.dk.54.sn.de Trotro karakterinin yukarıda belirtilen sözel ifadeden sonra yaptığı “dolabın içinde sevinçten zıplama” hareketi bu kategoride değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 20. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait ifadeler “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” yer almaktadır. Arkadaşlık değeri, “arkadaşlığı vurgulayıcı sözel ifadeler ve arkadaşlarıyla birlikte oyun oynama” tanımına göre değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Çizgi filmin jenerik kısmında söylenen şarkıda geçen “Küçük eşek Trotro sen ve ben çok iyi arkadaşız” ifadesi arkadaşlık kavramına vurgu yaptığı için “Arkadaşlık” kategorisi altında değerlendirilmiştir.

- “Küçük eşek Trotro sen ve ben çok iyi arkadaşız” (Bu ifade çizgi filmin jenerik kısmında geçen şarkıda yer almaktadır.)

Trotro: “Saklambaç oynayacağız.”

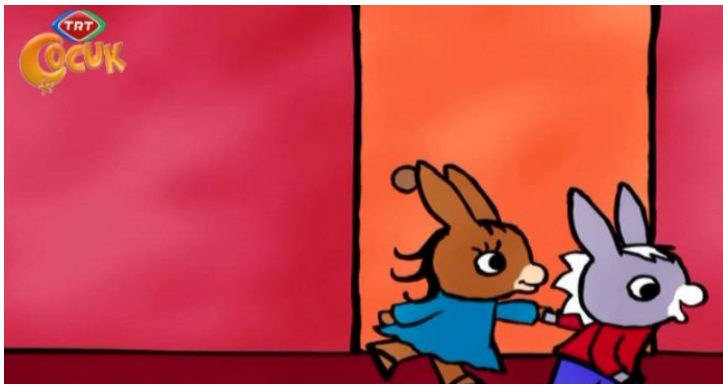
Trotro: “Pekala hadi bir daha oynayalım.” (tekrar saklanıyor)

Trotro: “Aaa hayır. Hadi bir daha oynayalım Lily.” (koşarak saklanacağı yere gidiyor).

Trotro: Pekala. “Hadi ebecilik oynayalım.”. “Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynama” davranışı “Arkadaşlık” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu davranışlara ait bazı sahneler aşağıda yer verilmektedir:

Resim 21. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

Resim 22. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 3

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Trotro: “Beni burada asla bulamaz.” (perdenin arkasına saklanıyor).

Trotro: Evet. “Buraya girersem beni asla bulamaz.” (küvete saklanıyor). Bu ifadeler, “Herhangi bir şeyi başaracağına dair duyulan inanç” tanımına uygunluğu dolayısıyla “Özgüven” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Doğruluk (Dürüstlük)” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Trotro: “10’ kadar sayacaksın ama kandırmaca yok.”

Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011)’a göre dürüstlük, “davranışları yoluyla diğerlerini yanıltmamak” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu cümlede Trotro karakteri

arkadaşına hile yapmamasını/ dürüst olmasını söylediği için, ilgili cümle “Dürüstlük” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4.6. “Trotro: Trotro’nun Güzel Sırt Çantası Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. “Trotro: Trotro’nun Güzel Sırt Çantası” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	4	33,33	-	-	4	20
Mutluluk	1	8,33	2	25	3	15
Arkadaşlık	5	41,66	4	50	9	45
Yardımlaşma	2	16,66	2	25	4	20
Toplam	12	100,00	8	100,00	20	100,00

Tablo 6’ya bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Arkadaşlık ve Yardımlaşma” olmak üzere dört değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda da “Mutluluk, Arkadaşlık ve Yardımlaşma” olmak üzere üç değer kategorisinin bulunduğu görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığını görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Özgüven, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

Çizgi filmde “Nezaket” değerine ait ifadelerin (n= 4) tümü “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Zui: “Aa, evet çantan çok güzelmiş.” Bu ifade karşıdaki kişiye iltifat etme amacıyla söylendiği için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir.

Trotro: “İsteyerek yapmadım.” Çizgi filmin 1.dk.29.sn.de Trotro karakteri arkadaşlarına yardım etmek isterken, yanlışlıkla yaptıkları kulenin üstüne düşmektedir. Bu hatasından sonra söylediği cümle, yapılan bir hatadan dolayı karşıdakinden “özür dileme” anlamını taşıdığı için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Diyalog şöyle devam etmektedir:

Zui: “Önemli değil.” Bu cümle, karşıdakini “affetmek” anlamı taşıdığı için “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Sahneye ilişkin görsel aşağıda verilmektedir:

Resim 23. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1

Trotro: “Zui, ben de yanına oturabilir miyim?” Cümlesi “izin istemek” amacıyla kullanıldığı için bir nezaket ifadesi olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait ifadeler “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Trotro: “Lily Zui bakın ne kadar güzel bir çantam var benim.” (sevinçle gülümsüyor ve çantasını arkadaşlarına gösteriyor).

Yukarıdaki ifadeye ek olarak çizgi filmin jenerik kısmında Trotro karakterinin sevinçli bir şekilde dans ettiği görülmektedir. Bu davranış da “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait görsel aşağıda verilmektedir:

Resim 24. Trotro Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait ifadeler “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

“Küçük eşek Trotro sen ve ben çok iyi arkadaşız.” (Bu ifade çizgi filmin jenerik kısmında geçen şarkıda yer almaktadır.)

Lily: “Bizimle birlikte oynamak ister misin?”

Lily: “Gelin, gidip kumda oynayalım.” (Zui ve Lily koşarak gidiyorlar).

Zui: “Hadi gidip kaydırakta oynayalım.”

Lily: “Hadi ebecilik oynayalım.”

Yukarıdaki ifadeler “Arkadaşlık” kategorisinin tanımında belirtilen arkadaşlık kavramını vurgulayıcı sözel ifadeler: “canım arkadaşım, en iyi arkadaşım, dostum, çok iyi bir arkadaşsın” ve “arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamak.” İfadelerine uygunluk gösterdiği için, “Arkadaşlık” kategorisinde değerlendirilmiştir. Buna ek olarak “Arkadaşlık” kategorisine ait dört tane davranış şekli tespit edilmiştir. Bu davranışlar sözel ifade boyutunda belirtilen cümlelerin ardından sergilenen davranışları içermektedir (Birlikte oyun oynama davranışları). Bu sahneler aşağıda yer verilmektedir:

Resim 25. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

Resim 26. Trotro Çizgi Filmi Arkadaşlık Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 3 ve Sahne 4

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait ifadeler “davranışsal ifade boyutunda”ve “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Lily: “Trotro, arkadaki yıldızı ver de kulenin üstüne koyalım.” Bu ifade, arkadaşından yardım istemeye ilişkin olduğu için “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Trotro: “Yardım edin kalkamıyorum.” (Arkadaşları Lily ve Zui karakterleri, Trotro karakterinin yerden kalmasına yardım ediyorlar).

Sözel ifadelerde boyutunda değerlendirilen cümlelerin ardından görülen davranışlar, Yardımlaşma değerine ait “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir. Bu davranışların yer aldığı sahneler aşağıda verilmektedir:

Trotro: “Yardım edin kalkamıyorum.” (Sahne 1)

Lily: “Trotro, arkadaki yıldızı ver de kulenin üstüne koyalım” (Sahne 2)

Resim 27. Trotro Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

4.7. “Çatlak Yumurtalar: Arka Kapı” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. “Çatlak Yumurtalar: Arka Kapı” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	12	42,85	-	-	12	40
Mutluluk	-	-	2	100	2	6,66
Arkadaşlık	4	14,28	-	-	4	13,33
Özgüven	4	14,28	-	-	4	13,33
Sabır	2	7,14	-	-	2	6,66
Saygı	1	3,57	-	-	1	3,33
Cesaret	1	3,57	-	-	1	3,33
Empati	3	10,71	-	-	3	10
İşbirliği	1	3,57	-	-	1	3,33
Toplam	28	100,00	2	100,00	30	100,00

Tablo 7' ye bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Saygı, Cesaret, Empati ve İşbirliği” olmak üzere sekiz değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda yalnızca “Mutluluk” değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk ve Doğruluk (Dürüstlük)” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değerine ait bulguların (n= 12) tümü “ Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Limon: “Günaydın.”

Çıt Çıt Teyze/ Babişko: “Günaydın.”(2 kez)

Limon: “Merhaba.”

Limon: “Teşekkür ederim.”

Zeytin: “Sağol Proto.”

Proto: “Lütfen acele etmeyin.”

Proto: “Yavaş yavaş lütfen.”

Proto: “Lütfen.” “Lütfen heyecanlanmayın.”

Proto: “Buyurun hanımefendi.”

Yukarıdaki ifadeler “Başkalarına karşı saygılı ve nazik davranma durumu, kibarlık” (TDK, 2013). Tanımına uygunluğu dolayısıyla “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Proto: “Kendimi bir affettireyim size.”Cümlesi yapılan bir hata sonucunda, karşıdaki kişiden “özür dileme” amacıyla söylendiği için bir Nezaket ifadesi olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmin değerlendirilmesi sonucunda “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulguların (n= 2) tümü “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Çizgi filmin jenerik kısmında Zeytin ve Limon karakterlerinin neşe içinde dans etmeleri ve filmin 5.dk. da geçen; **Çıt Çıt Teyze:** “Başımıza gelen en kötü şey bile güzel bir şeye neden olabiliyormuş demek ki değil mi?” ifadesinden sonra Zeytin, Limon, Çıt Çıt Teyze ve Babişko karakterlerinin hep

birlikte “neşe içinde gülmeleri” bu kategoride değerlendirilmiştir. Bu davranışlara ait sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 28. Çatlak Yumurtalar Çizgi Film Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait ifadelerin tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Proto: “Arkadaşlar gireceksiniz.”

“Arkadaşlık” kategorisinde ele alınan bir başka sahnede (çizgi filmin 2.dk. 25.sn.de) , Zeytin, Limon ve Proto karakterleri arasında şu diyalog geçmektedir:

Proto: İçerisi tıklım tıklım ufaklıklar. Yalnızca bir kişilik yerimiz kaldı. Yani sadece biriniz girebilir.

Zeytin: Sen gir.

Limon: Sen sen gir.

Zeytin: E onu görmek istemiyor musun?

Limon: Ama sende benim kadar istiyorsun.

Zeytin: “Canım arkadaşım.”

Limon: “Anca beraber kanca beraber.”

Proto: Ne kadar duygulandım. “Ne kadar dostça bir görüntü”

Bu diyalogda Zeytin ve Limon karakterlerinin her ikisi de konser salonuna girmek istemelerine rağmen, kendi sıralarını diğerine vermek istemektedirler. Bunun üzerine Proto karakteri onların bu davranışını “dostça” olarak nitelendirmektedir. Bu sahnenin küçük izleyicilere “dostluk (arkadaşlık)” kavramına ilişkin olumlu mesaj verdiği söylenebilir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait ifadelerin tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Proto: Hey sen, bundan sonrası giremez.

Limon: Ama niye ki?

Zeytin: Hem sen kimsin? Kimsin sen?

Proto: “Ben Proto. Özel koruma Protro. Atığım çeviğim, dikkatliyim. En önemlisi buranın hakimiyim. ”

Zeytin: “Biz giremeyecekmişiz.”

Zeytin: “Sen bizi hiç tanımamışsın Proto.”

Proto: “Benimle baş edemezsiniz.”

Yukarıdaki diyalogda geçen sözel ifadeler “Özgüven” kategorisinin tanımı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Ancak bu ifadelerde özgüven, “övünmek, kibirlenmek ya da karşıdakiyle inatlaşmak” şeklinde izleyiciye sunulmuştur. Bu ifadelerin, çocuklarda Özgüven değerine ilişkin yanlış algı oluşturabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

İlgili çizgi filmde “Sabır” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Zeytin: “Off. Biraz sıra var ama bize de sıra gelecek sonunda.”

Limon: “Ama dünden beri onu görmeyi beklemiştik.” Bu ifadeler, “üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi” (TDK, 2013) olarak tanımlanan “Sabır” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Saygı” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Proto: “Dur biraz sıradaki geçsin önce.” Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011)’a göre “saygılı kişiler, diğerlerini de dikkate alarak davranan kişilerdir.” Bu ifade diğerlerinin hakkını gözetme ve diğerlerine saygılı olmaya yönelik olumlu bir sözel ifade olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Limon: “Korkma canım, benim.”

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait ifadelerin tümü (n=3) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Çizgi filminde “Proto, Zeytin ve Limon” karakterleri arasında geçen ifadeler şunlardır:

Zeytin: “E onu görmek istemiyor musun?”(Karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik sözel bir ifade)

Limon: “Ama sende benim kadar istiyorsun.”(Karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik sözel bir ifade)

Proto: “Çocuklar ben sizi çok üzdüm.” (Karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik sözel bir ifade)

İlgili çizgi filmde “İşbirliği” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Zeytin: Biz mi giremeyecekmışiz? Sen bizi hiç tanımamışsın Proto. “Çatlak yumurtalar iş başında.”

Schiller ve Bryant (1998)’a göre işbirliği, ortak bir amaç için diğerleriyle birlikte çalışmak için enerjilerin birleştirilmesi anlamında kullanılmaktadır. İşbirliği yaparak aynı zamanda diğerlerinin arkadaşlığı da paylaşılmaktadır (Uyanık Blat ve Balaban Dağal, 2011). Çizgi filmde verilen bu ifade, yapılan tanıma uygunluğu dolayısıyla “İşbirliği” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4.8. “Çatlak Yumurtalar: Cım Tıs Tak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. “Çatlak Yumurtalar: Cım Tıs Tak” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	4	20	-	-	4	17,39
Mutluluk	3	15	3	100	6	26,08
Arkadaşlık	1	5	-	-	1	4,34
Özgüven	12	60	-	-	12	52,17
Toplam	20	100,00	3	100,00	23	100,00

Tablo 8’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Arkadaşlık ve Özgüven” olmak üzere dört değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda ise yalnızca “Mutluluk” değer kategorisinin bulunduğu görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değerine ait bulguların tümü (n= 4) “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Anne: “Benim için hava hoş da komşular rahatsız olacak.” (Yüksek sesle müzik dinleyen Zeytin ve Limon karakterlerine söylüyor.) Bu cümle, “başkalarını rahatsız edici davranışlardan kaçınmaya” yönelik bir mesaj verdiği için nezakete uygun bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Görevli: “Hoşgeldiniz.”

Görevli: “Size nasıl yardımcı olabilirim?” çizgi filmde bir satıcının müşterilerine karşı kullandığı bu ifadeler, “selamlaşma” anlamı taşıdıkları için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Anne: “Aferin size.” Bu cümle, yapılan güzel bir davranışı “takdir etmek” amacıyla söylendiği için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Çizgi filmin 4.dk.30.sn.de Çıt Çıt Teyze karakteri, Zeytin ve Limon karakterlerinin televizyonda müzik aleti çalabilmelerinden ötürü sevinmekte ve aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır. Bu ifadeler, “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir:

Anne: “İnanamıyorum.” “Harika.”

Anne: “Nasıl başardınız bu kadar kısa sürede.”

Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011) mutluluğu, “yaşamın güzellikleri ve komik yanlarını görme ve bunlara gülebilme becerisi, yaşantılardan ve ilişkilerden memnun olma durumu” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan yola çıkarak yukarıdaki ifadelerde Çıt Çıt Teyze karakterinin Zeytin ve Limon karakterlerinin başarılarından dolayı kullandığı ifadeler, “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Ayrıca çizgi filmin 36.sn. ve 4.dk.23.sn.de Zeytin ve Limon karakterlerinin çalan müzik eşliğinde “neşe içinde dans ettikleri” ve yine filmin jenerik kısmında “neşe içinde dans ettikleri” görülmektedir. Bu davranışlar “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiş olup, ilgili sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 29. Çatlak Yumurtalar Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait bir ifade “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Görevli: Hahaha ona da bateri denir. Daha isimlerini bile bilmiyorsunuz. Nasıl çalacaksınız anlamadım gitti.

Limon: “Bizim bir grubumuz bile var. Adı da Çatlak Yumurtalar.” Bu ifadede, Limon karakteri görevlinin alaycı konuşmasının ardından Zeytin karakteri ile kendisini bir grup olarak gördüğünü (gruba aidiyet duygusu) belirtmektedir.

Gülay (2009)’a göre “aynı yaş, gelişim ve olgunluk düzeyinde olan, benzer geçmiş, değer, yaşam tarzı ve sosyal bağlamı paylaşan kişiler arasında karşılıklılık ve süreklilik gösteren etkileşimler olarak tanımlanan akran ilişkileri”, okul öncesi dönemde sosyal ilişkileri şekillendirmekte ve sonrasında bireyin sosyal duygusal uyumu üzerinde etkili olmaktadır. Limon karakteri tarafından söylenen bu cümle, tanıma uygunluğu dolayısıyla “Arkadaşlık” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait ifadelerin tümü (n=12) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Anne: E öğrenirsiniz. “Hem inanırsanız yaparsınız.”

Limon: “Evet Çatlak Yumurtaların yapamayacağı hiçbir şey yoktur.”

Limon: Bence de. “Notalar korkun bizden.”

Zeytin: “Evet, en kısa zamanda grubuz için kendi şarkımızı yapacağız.”

Zeytin: “İnanıyoruz.”

Zeytin: “Bütün müzik listelerini alt üt edeceğiz.”

Zeytin: “Göreceksin.”

Limon: “Görürsün.”

Limon: “Hâlbuki çok şahane çalışıyoruz.”

Limon: “İnandık anne inandık. Başardık.”

Zeytin: “Biz bu gidişle konser bile veririz.”

Limon: “Evet Veririz.”

4.9. “Pepee: Hangisi Büyük Hangisi Küçük Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. “Pepee: Hangisi Büyük Hangisi Küçük” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	18	41,86	-	-	18	33,33
Mutluluk	8	18,60	10	90,90	18	33,33
Sevgi	11	25,58	1	9,09	12	22,22
Özgüven	4	9,30	-	-	4	7,40
Empati	2	4,65	-	-	2	3,70
Toplam	43	100,00	11	100,00	54	100,00

Tablo 9'a bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Özgüven ve Empati” olmak üzere beş değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda “Mutluluk ve Sevgi” olmak üzere iki değer kategorisinin bulunduğu görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Arkadaşlık, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” kategorisine it elde edilen bulguların (n= 18) tümü “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Şuşu: “Merhaba Pepee.”

Pepe: “Merhaba Şuşu.”

Bebe: “Merhaba.” “Merhaba.”

Anne: “Günaydın Pepee.”

Baba: “Günaydın.”

Baba: “Günaydın koçum.”

Pepe: “Günaydın baba.”

Pepee: “Güle güle uğur böcekleri.” Bu cümleler, “selamlaşmaya yönelik” ifadeler olarak “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir.

Şuşu: “Aferin sana Pepee.”

Anne: “Alkış.” “Alkış.”

Anne: “Aferin benim güzel kızıma.”

Anne: “Aferin sana”. “Alkış.” Cümleleri karşıdaki kişiyi “takdir etme ve karşıdakine karşı beğenisini belirtme” amacı taşıdığı için, birer “nezaket”değeri ifadesi olarak değerlendirilmişlerdir.

Anne: “Sen de bizimle oynamak ister misin?” Bu ifadede anne karakteri, Pepee karakterini oyuna davet etmektedir. Bu da nezakete uygun bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Baba: “Neyin var evlat?” Bu cümlede baba karakteri, Pepee karakterinin üzgün olduğu fark edip, üzüntüsünün sebebini sormaktadır. Karşıdakinin duygularını

önemseyip, onun duygularını paylaşmaya yönelik bir soru ifadesi olarak değerlendirilen bu ifade, Nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

Anne: “Bak kızım, yakışıklı abimiz geliyor.” Bu cümle “karşıdakine iltifat” anlamı taşıdığı için bir “nezaket” ifadesi olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Bebe: “Yaşasın.” “Yaşasın büyük olmak.”

Pepee: “Yaşasın Pepee.”

Pepee : “Yaşasın.”

Pepee: “Yaşasın.”

Bebe: “Yaşasın abi.”

Pepee: “Yaşasın.”

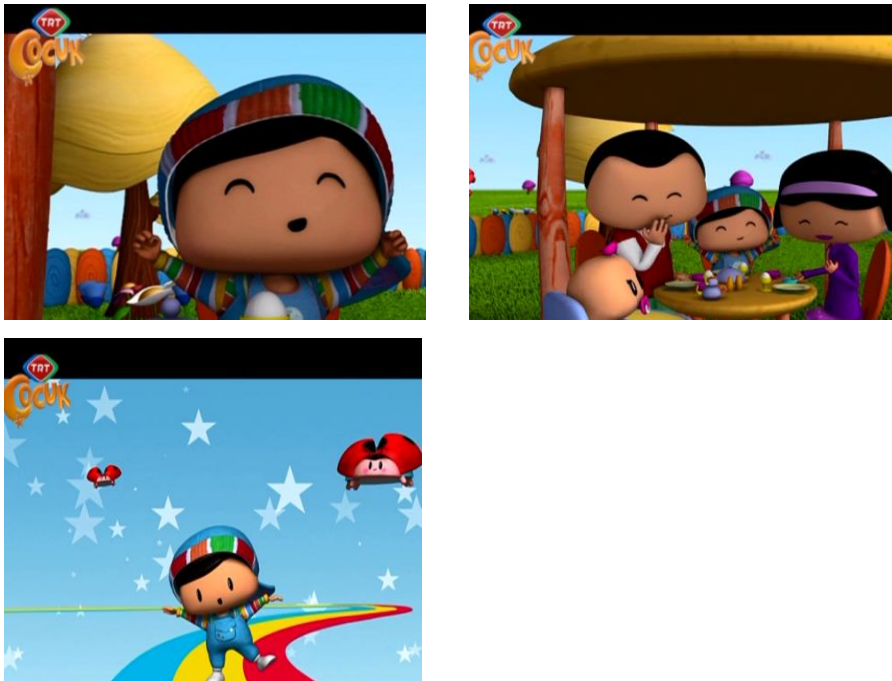
Pepee: “Kaçılın uğur böceğini yakalayacağım.” (sevinçle kollarını iki yana açıyor)

Uyanık Balat ve Balaban Dağal (2011)’a göre “gülerek, eğlenerek, şarkı söyleyerek mutlu olmak” çocukları doğal yapılarının bir gereğidir. Yukarıdaki ifadeler, yaş grubu özellikleri ve davranışları itibarıyla okul öncesi çocuğunu temsil etmekte olan Pepee karakteri tarafından mutluluğun bir söylemi olarak düşünülüp; “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Pepee karakterinin çizgi filmin 2.dk. 26. snde uçan bir uğur böceğini görüp sevinçle ellerini havaya kaldırması ve “Kaçılın uğur böceğini yakalayacağım.” ifadesi “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir. Burada Pepee karakteri kendisi uğur böceğini gördüğü için mutluluk duymakta ancak, uğur böceğini kovalayarak onu rahatsız etmektedir (uğur böceği Pepee karakterinden kaçarken ses çıkarmaktadır). Bu sahnede Mutluluk değerini görsel bir biçimde izleyiciye sunulmakta ancak başka canlılara saygı duyma davranışı göz ardı edilmektedir. “Nezaket” kategorisinin tanımında yer alan “başkalarını rahatsız edecek davranışlardan kaçınmak” durumuna uygun düşmeyen bu sahnenin, küçük izleyicilere olumsuz rol model olabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Benzer bir araştırmada Yorulmaz (2013), Pepee çizgi filminin din ve değer eğitimi açısından incelemiştir. Pepee çizgi filminin “Uç Uç Uğur Böceği” isimli bölümünde, Şıla ve Pepee karakterlerinin ilk gördüklerinde kovalayarak eziyet ettikleri uğur böceğinin annesine kavuşmasında ona yardım ettiklerini söylemekte ve bu davranışı (yardımlaşma), değerlere ilişkin görsel bir sunum olarak değerlendirmektedir.

Çizgi filmin 2dk. 2.sn ve 4 dk. 25.sn.de Pepee karakterinin “neşe içinde şarkı söyleme” ve “dans etme davranışları” ile “Sözel İfade Boyutunda” ele alınan ifadelere eşlik eden bazı davranış kalıpları ve çizgi filmin sonunda “ailecek neşe içine gülmeleri” “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir. İlgili davranışlara ait bazı sahneler aşağıda yer verilmektedir:

Resim 30. Pepee Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3

İlgili çizgi filmde “Sevgi” değerine ait elde edilen bulgular “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Anne: “Nerde benim fındık kızım.”

Anne: “Seni çok seviyorum canım kızım benim.”

Anne: “Canım benim.”

Bebe: “Seni seviyorum.”

Anne: “Canım benim ne güzel konuşuyorsun sen.”

Baba: “Annenin ikinizi de çok sevdiğinden o kadar eminim ki.”

Baba: “Bize çok ihtiyacı var. Onun kadar küçükken sen de kendi başına yürüyemiyor, kendi yemeğini yiyemiyordun.”

Dilmaç (2002)’ ye göre “Sevgiyle yaşamak, herkese merhametli olmak demektir.” Dolayısıyla filmin 7.dk.12.sn.de geçen “Bize çok ihtiyacı var” ifadesi karşısındaki kişiye “merhamet duyma” mesajı verdiği düşünülerek, “Sevgi” kategorisinde ele alınmıştır

Baba: “Bu seni sevmediği anlamına gelmez.”

Baba: “Çünkü biz ikinizi de çok seviyoruz.”

Anne: “Neden emekleyerek geliyorsun canım?”

Anne: “Evet bir tanem sen artık büyüdün.”

Çizgi filmin 4. 38. sn. de Anne karakteri Bebe karakterini kucağına almakta ve onunla oyun oynamaktadır. Bu davranış “Sevgi Değeri Davranışsal İfade” boyutunda ele alınmıştır. Çünkü ilgili sahnede anne kızına bir taraftan “Seni çok seviyorum canım kızım benim” gibi sevgi ifadeleri kullanmakta, bir taraftan da Bebe karakteriyle oyun oynayıp sarılmaktadır. Bu davranışa ilişkin sahne aşağıda yer verilmektedir:

Resim 31. Pepee Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait tüm ifadelerin tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” yer almaktadır. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Baba: “Annenin ikinizi de çok sevdiğinden o kadar eminim ki. Boşuna üzülüyorsun. Güven bana.”

Pepe: Şimdi büyük olduğuma göre burada oturup ekmeğin üzerine bal sürüp yiyebilirim değil mi?

Pepe: “Evet ben büyüğüm.”

Pepe: “Bebe küçük, ben büyüğüm.”

Pepee: “Bebe küçük ben büyüğüm.”

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait ifadelerin tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir. Çizgi filmin 6.dk 20. sn. de Pepee karakteri ile Baba karakteri arasında geçen bir diyalogda Baba karakteri Pepee karakterine:

Baba Karakteri: “Bazen sana Bebeyle daha çok ilgileniyormuşuz gibi gelebilir. Çünkü o daha çok küçük.” Bize çok ihtiyacı var. “Onun kadar küçükken sen de kendi başına yürüyemiyor, kendi yemeğini yiyemiyordun.” Bu yüzden annen senin peşinden ayrılmıyordu” demektedir.

Burada Baba karakteri Pepee karakterinin kendisini kardeşinin yerine koyarak düşünmesini sağlayıcı bir yol izlemiştir. Verilen mesaj, benmerkezci (egosantrik) düşünce yapısına sahip okul öncesi dönem çocuklarında “empatik düşünme becerisini” kazandırmaya yardımcı bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

4.10. “Pepee: Önemli Olan Oyun Oynamak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. “Pepee: Önemli Olan Oyun Oynamak” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	20	58,82	-	-	20	46,51
Mutluluk	6	17,64	9	100,00	15	34,88
Arkadaşlık	3	8,82	-	-	3	6,97
Özgüven	3	8,82	-	-	3	6,97
Empati	2	5,88	-	-	2	4,65
Toplam	34	100,00	9	100,00	43	100,00

Tablo 10’a bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Arkadaşlık, Özgüven ve Empati” olmak üzere beş değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda yalnızca “Mutluluk” değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığını görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

“Nezaket” kategorisine ait elde edilen bulguların (n=20) tümü “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Şuşu: “Merhaba Pepee.”

Pepee: “Merhaba Şuşu.”Cümleleri “selamlaşma” ifadeleri oldukları için, “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Şuşu: “Ne güzel bir kule.”

Şuşu: “Harika olmuş ellerine sağlık.”

Dede: “Evet, çok güzel olmuş Pepee.”

Dede: Bebe sen kazandım. “Aferin kızım.” “Harikasin.” Cümleleri “karşıdakine iltifat etme” anlamı taşıdığı için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Çizgi filminde Pepee, Bebe ve Dede karakterleri arasında şu diyalog geçmektedir:

Dede: Pepe sen ikinci ben de üçüncü oldum. Emeklemek düşündüğün kadar kolay bir şey değilmiş dimi evlat?

- Pepe sinirli bir şekilde dede ve bebeye bakıyor.

Dede: “Ee o zaman kardeşini tebrik etmen gerekmez mi?” Zor bir şeyi başardı. Bu ifade, “karşıdakini tebrik etme, takdir etme ve karşıdakine iltifat etme” anlamı taşıdığı için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Ancak sahne bir bütün olarak düşünüldüğünde Pepee karakterinin istenilmeyen bir durum ortaya çıktığında küsme davranışını göstermesi, bu karakterle özdeşim kuran özellikle okul öncesi çağıdaki çocuklarda yanlış bir davranış kalıbının yerleşmesine yol açabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Yorulmaz (2013)’ ın araştırmasına göre de Pepee karakteri, hoşlanmadığı bir durum ortaya çıktığında küsme davranışını sıklıkla sergileyen, rekabetçi bir karakter olması dolayısıyla izleyicilerin bazı olumsuz davranışlarının pekiştirilmesine yol açabilecek niteliktedir.

Şeker ve Balcı (2013) tarafından yapılan çalışmada benzer bir çalışmada Pepee çizgi filminin “arkadaşlık, cesaret, sevgi, sabır, temizlik, paylaşma” gibi birtakım evrensel değerleri çocuklara kazandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada “Pepee çizgi filmi sana ne öğretti?” sorusuna bazı çocukların: “Bana paylaşmayı öğretiyor” “Sabrı, yeni oyunları ve matematik işlemlerini öğrendim” ve “Kardeşimle güzel konuşmayı öğrendim” gibi yanıtlar verdikleri görülmüştür. Bu yanıtlardan, Pepee çizgi filminin, sunulan sahneler aracılığıyla çocuklarda “paylaşma, sabır ve nezaket” değerlerinin benimsenip davranış haline getirilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Dede: “Aferin benim kızıma”. “Aferin sana kız.”

Dede: “Çok şekersin ya.”

Dede: “Aferin bahçe kulesi “ (Pepee karakterine söylüyor).

Dede: “Çok akıllıca.”Cümleleri “karşıdakini takdir etme” ve “karşıdakine iltifat etme” anlamları taşıdığı için “Nezakat” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Pepee: “Lütfen dede” “Lütfen.”

Pepee: “Hadi dede, lütfen.”Cümleleri “rica etme anlamı” taşıdıkları için “Nezakat” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Çizgi filmin 9.28 sn ve 9. 42. saniyeleri arasında geçen aşağıdaki diyalogda şu ifadeler yer almaktadır:

Pepee: “Birinci olduğun için aferin sana Bebe.”

Bebe: Yaşasın Pepee.

Dede: “Sana da aferin Pepee.” “Bu yaptığın çok güzel.” “İkinize de aferin çocuklar.”

Yukarıda Dede karakteri Pepee karakterinin, kardeşini tebrik etme davranışını takdir etmektedir. Burada tebrik etme davranışı pekiştirilmektedir. Bu sahnenin küçük izleyicilere, takdir etmenin güzel bir davranış olduğuna ilişkin olumlu bir mesaj vermekte olduğu düşünülmektedir.

İlgili çizgi filmde“Mutluluk” değerine ait elde edilen bulgular (n= 15) “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Pepee: “Yaşasın abi, dede.” (alkış yapıyor).

Pepee: “Evet eğlendim.”

Bebe: “Yaşasın Pepee.”

Pepee: (Gülerek) “Çünkü oyun oynamak çok eğlencelidir.” (havaya zıplıyor).

Şuşu: “Üstelik yarışırken çok eğlendin sanki.”

Pepee: “Eğlenmek için oyun oynarız dimi?”

Yukarıdaki ifadelere ek olarak ilgili çizgi filmde Mutluluk değerine ait olan “dokuz tane davranış” saptanmıştır. Bu sahnelerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

Resim 32. Pepee Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait elde edilen bulguların (n=3) tümü “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Pepee: “Hadi bir kez daha emeklemece oynayalım.”

Şuşu: “Ama oyun oynadınız Pepee.”

Pepee: “Aaa Köpüş kediyle oyun oynuyor.”

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait elde edilen bulguların (n= 3) tümü “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Pepee: “Tabi ki ben birinci olacağım ha ha”

Pepee: “Ben bak ne güzel yürüyorum.” Zıplıyorum bile. Bebe beni yakalayamaz. Bebe beni yakalayamaz. Nanik nanik. Bebe beni yakalayamaz.

Bu ifadeler “Özgüven” kategorisinde değerlendirilmiş olup, sunulan sahnede Pepee karakteri “karşısındaki kişiyi küçümseyici” bir tavır takınmaktadır. Oysaki özgüven, “Bir görüşmede görüşmecinin araştırmayı sunarken ve sürdürürken kendisine duyması gereken güven” (TDK, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle “hayatın her alanında kendine güven duymak, yapabileceklerinin ve yeteneklerinin farkında olmak” şeklinde de tanımlanabilir (Dirican, 2013: 60).

Oysa “Özgüven” değerine ait olarak verilen bu sahnede, kendisinin değerli olduğunu belirtmek için “diğerlerini küçümseme” gibi olumsuz bir model izleyiciye sunulmaktadır. Okul öncesi dönem değerler eğitime yönelik farklı çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanılmıştır. Dirican (2013), çocuk kitaplarında yer alan

değerlere yönelik yaptığı çalışmasında, “Özgüven” değerine ilişkin gibi görünen bazı ifadelerin aslında “övünmek, kibirlenmek ya da hava atmak” şeklinde anlam taşıdığını tespit etmiştir.

Pepee: “Evet Şuşu. Tek başıma yaptım.” Güzel olmuş mu?

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Dede: “Tamam kızım korktun biliyorum.” Bu cümle, karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Dede: “Onun kadarken sen de yürüyemiyordun Pepee.” Dede karakteri tarafından söylenen bu ifade Pepee karakterinin, Bebe karakteriyle empati kurmasını sağlamaya yönelik bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

4.11. “Laura’nın Yıldızı: Cüzdan Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. “Laura’nın Yıldızı: Cüzdan” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	9	28,12	-	-	9	23,68
Mutluluk	4	12,5	3	50	7	18,42
Özgüven	3	9,37	-	-	3	7,89
Yardımlaşma	2	6,25	1	16,66	3	7,89
Paylaşma	1	3,12	-	-	1	2,63
Sorumluluk	-	-	1	16,66	1	2,63
Empati	4	12,5	-	-	4	10,52
Doğruluk (Dürüstlük)	9	28,12	1	16,66	10	26,31
Toplam	32	100,00	6	100,00	38	100,00

Tablo 11’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Özgüven, Yardımlaşma, Paylaşma, Empati ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere yedi değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda “Mutluluk, Yardımlaşma, Sorumluluk ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere dört değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Arkadaşlık, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

“Nezaket” kategorisine ait elde edilen bulguların (n=9) tümü “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Filmde Laura ve Tommy karakterleri caddede buldukları cüzdanı, sahibine vermek istemektedirler. Ve anne babalarıyla aralarında şu diyalog geçmektedir:

Anne: “Demek cüzdanı sahibine iade etmek istiyorsunuz, bu güzel bir davranış.”

Baba: “Hem de çok güzel bir davranış.” Çizgi filmin 6.dk.50.sn.de anne karakteri Tommy karakterini yaptığı güzel bir davranıştan dolayı “takdir etmektedir.” Burada Tommy karakteri bulduğu cüzdanı sahibine geri vermek istemektedir. Dolayısıyla annenin bu ifadesi aynı zamanda “dürüst davranmaya teşvik edici” bir ifade olarak değerlendirilmiştir.

Tommy: “Çok özür dilerim.”

Kadın: “Teşekkür ederim.”

Tommy: “Yalan söylediğim için özür dilerim baba.”

Arkadaş: “Merhaba”, cüzdanımı kaybettim.

Laura: “Affedersiniz, bir şey mi arıyorsunuz bayan?”

Kadın: “Çok tatlısınız kızlar.” (iltifat anlamı taşıyor)

Tommy: “Oyuncağımı tutar mısınız?” Bu cümleler “selamlaşma”, “rica etme” gibi birer nezaket ifadesi oldukları için, “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde Mutluluk değerine ait elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Arkadaşı: “Harika!”(sevinçle ve neşe içinde gülerek söylüyor)

Arkadaşı: “Tom artık zengin oldun.” (sevinçle ve neşe içinde gülerek söylüyor)

Laura: “Vay canına. İçinde tonlarca para var” (sevinçle ve neşe içinde gülerek söylüyor)

Laura: “Ve o bayan çok sevinip, Tommy’e bir paket dolusu sakız verdi.” Sözel ifade boyutunda değerlendirilen davranışlardan sonra sergilenen davranışlar (parantez içinde verilmiştir.) “Mutluluk” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=3) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tommy: “Dinle onu tek başıma alabilirim.”

Tommy: “Biliyorum yalan söylüyorsun.”

Tommy: “Bu cüzdanın senin olmadığını çok iyi biliyorum.”

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait elde edilen bulgular “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Çizgi filmin jenerik kısmında Laura karakteri tarafından söylenen şarkıda geçen ifadede:

- Dün gece penceremden bakıyordum ve bir yıldız kaydı önümde. Koşarak aşağı indim yanına gittim. “Yardım ettim evine gönderdim.” (Bu sırada önce yıldızı muayene edip ardından yıldızın kırılan kenarını yara bandıyla yapıştırmaktadır).

Laura’nın arkadaşı: “Yardım edebiliriz.”

Çizgi filmin jenerik kısmında görülen Laura karakterinin “yıldızın kırılan kenarını tamir edip, ona yara bandı yapıştırması” “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu davranışa ilişkin sahneler aşağıda yer verilmektedir:

Resim 33. Laura’nın Yıldız Çizgi Film Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Paylaşma” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Laura: Ve o bayan çok sevinip, Tommy’ e bir paket dolusu sakız verdi. “Tommy de onu bizimle paylaştı.”

“Sorumluluk” değerine ait tek bulgu “Davranışsal İfade Boyutunda” değerlendirilmiştir. Laura karakterinin, kaldırımında bulduğu bir kenarı kırılmış olan yıldız odasına getirmesi ve ardından muayene etmesi; diğer canlıların sorumluluğunu üstlenmeye yönelik bir örnek olarak değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait sahne aşağıda yer verilmektedir:

Resim 34. Laura’nın Yıldız Çizgi Filmi Sorumluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Laura: “Mutlaka bu cüzdanı kaybeden biri vardır ve muhtemelen kendini çok kötü hissediyordur.” (Karşıdakinin duygularını anlamaya yönelik bir ifade)

Laura: “Tommy bir şey bulduğumuzda onu birinin kaybettiğini ve her yerde aradığını da düşünmeliyiz.” (Karşıdakinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade)

Laura: Pekala Tommy geçen yaz korkusuz faydoyu (oyuncağının ismi) kaybettiğin günü hatırlıyor musun? Hiçbir yerde bulamamıştın. “Ya biri onu bizden önce bulsaydı? Sahiplenip geri vermemesini ister miydin?” (Karşıdakinin düşüncelerini anlamaya yönelik bir ifade)

Gülmeriç (2012)’e göre çocuklar, televizyonda gördükleri ve tanımadığı kişilere karşı da empati duyabilmektedirler. Yukarıdaki sahnede geçen diyalog aracılığıyla çocuklara, empatik bir bakış açısı ile olayları yorumlamaya yönelik mesaj verildiği söylenebilir. Yukarıdaki sahnede Laura karakterinin, Tommy karakterinin cüzdanını

kaybeden kişiyle empati kurmasını sağlayıcı bir yol izlediği görülmektedir. Dolayısıyla ilgili ifadeler “Empati” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Kadın: Her yere baktım. “Bu günlerde hiç kimsenin bulduğu cüzdanı iade edeceğini sanmıyorum.”

İlgili çizgi filmde “Doğruluk (Dürüstlük)” değerine ait elde edilen bulgular “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tommy: Topumuz dışarı kaçtı. “Ben de onu almak için bir saniyeliğine kaldırıma gittim.” Bu cümlede Tommy karakteri yaptığı yanlış davranışı itiraf etmekte, bir başka ifadeyle “dürüst” davranmaktadır.

Tommy: “Bunu hiç kimseye söylemeyeceğine söz ver.”

Laura: “Merak etme. Çenesi düşük birisi değilim bu çok yanlıştır.” Hadi açıp içindekilere bakalım.

Laura: “Tommy o cüzdanı mutlaka geri vermeliyiz tamam mı?”

Baba: “Sanırım o yalandan sonra söylediğin doğru, bir başkasının yalanını ortaya çıkardı.”

Baba: “Gördün mü doğru söyleyince güzel şeyler oldu.”

Arkadaşı: “Dürüst olmam lazım.”

Tommy: “Çünkü onu caddede buldum, Kum havuzunda değil.”

Baba: Yoksa sen dışarıya caddeye mi çıktın?

Tommy: “Evet.” Bu ifadede Tommy karakteri yaptığı yanlış davranışı itiraf etmekte, bir başka ifadeyle “dürüst” davranmaktadır.

Tommy ve Laura karakterlerinin buldukları cüzdanı sahibine geri vermeleri, Doğruluk (Dürüstlük) değerinin “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

4.12. “Laura’nın Yıldızı: Sihir Tozu Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. “Laura’nın Yıldızı: Sihir Tozu” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	9	21,42	-	-	9	18,36
Mutluluk	4	9,52	5	71,42	9	18,36
Sevgi	2	4,76	1	14,28	3	6,12
Cesaret	12	28,57	-	-	12	24,48
Paylaşma	2	4,76	-	-	2	4,08
Sorumluluk	5	11,90	1	14,28	6	12,24
Empati	4	9,52	-	-	4	8,16
Doğruluk (Dürüstlük)	4	9,52	-	-	4	8,16
Toplam	42	100,00	7	100,00	49	100,00

Tablo 12’ye bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Cesaret, Paylaşma, Sorumluluk, Empati ve Doğruluk (Dürüstlük)” olmak üzere sekiz değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda “Mutluluk, Sevgi ve Sorumluluk” olmak üzere üç değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Saygı, Temizlik, Yardımlaşma ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

“Nezaket” kategorisine ait elde edilen bulguların tümü (n=9) “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Baba: “Gerçekten çok güzel hayatım.” Haftaya vereceğin konser için mi?

Laura: “Çok güzel görünüyorlar.”

Tommy: Merdivenleri hiç ikişer ikişer inmemiştin. Ne kadar hızlı olduğumu gördün mü Laura?

Laura: “Olağanüstüydü.”

Cümleleri” iltifat” anlamı taşıdığı için Nezaket kategorisinde ele alınmıştır.

Laura: “Bakabilir miyim anne?”

Laura: “Çok güzel görünüyorlar.” “Bir kere giyip deneyebilir miyim anne?” Bu ifade bir eşyayı kullanmadan önce sahibinden “izin alma” ya yönelik olduğu için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Laura: Paketin üstünü oku anne. “Lütfen.” Bu ifade, “rica etme” anlamı taşıdığı için “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Tommy: “Merhaba oğlum.”

Laura: “Merhaba yıldız.” Cümleleri “selamlaşma” anlamı taşıdığı için, “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen ifadeler “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Tommy: “Yaşasın!” (sevinçle yatağın üzerinde zıplıyorlar).

Laura: “Sana böyle şeyleri anlatabildiğim için çok seviniyorum yıldız.”

Baba: “Sihirli toza ihtiyacınız olmadığını öğrenmenize sevindim.” “Hadi bunu kutlayalım.”

Tommy ve Laura karakterlerinin “sevinçle birbirlerine sarılma” ve “sevinçle zıplama” davranışları “Mutluluk” kategorisinin “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir. (n=5) Bu davranışlara ilişkin bazı sahneler aşağıda verilmektedir:

Resim 35. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

Sevgi değerine ilişkin sözel ifadeler” ve “sevgi değerine ilişkin davranışsal ifadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Anne: “Merak etme hayatım.”

Anne: “İyi uykular meleğim.” (Laura'nın yüzünü okşuyor) Bu ifadeden sonra Anne karakterinin Laura karakterinin “yüzünü okşama” davranışı Sevgi değerinin “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 36. Laura'nın Yıldızı Çizgi Filmi Sevgi Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=12) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tommy: “Artık hiçbir şeyden korkmadığımı hissediyorum.”

Tommy: “Her zaman her yerde cesur olalım.”

Laura: Hayvanat bahçesine gitmeden önce ayakkabıma serpeceğim. “Sonra her şeyi yapacak cesaretim olacak.”

Laura: “Köpeğin yanından korkmadan geçtik ve dondurma aldık.”

Anne: “Artık gök gürültünden korkmuyormuş.”

Anne: “Artık korkmadığını söyledi.”

Anne: “Artık korkmadığını söyledi.”

Laura: “Tommy neden korkmuyorsun?”

Tommy: “Anne sence şeker bizi cesur yapar mı?”

Baba: Sihirli toza ihtiyacınız olmadığını öğrenmenize sevindim. Hadi bunu kutlayalım. “Cesur çocuklarımıza.”

Tommy: “Anne sence şeker bizi cesur yapar mı?”

Anne: Kesinlikle yapmaz. “Çok cesurdun. ” Çünkü sihir tozu var sanıyordun. Oysa sihirli güç içinde. Bu ifadeler Cesaret değerini vurgulayan sözel ifadeler olmaları itibarıyla, bu kategoride değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Paylaşma” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n= 2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Laura: “Tamam seninle paylaşırım ama şimdi değil.”

Laura: “Tozu paylaşmamız lazım.”

İlgili çizgi filmde “Sorumluluk” değerine ait elde edilen bulgular “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Laura: “Evet ama benim sorumluluğumda olduğunu da söyledi.”

Tommy: “Benim de sorumluluğum var.”

Laura: “İdareli kullanmalıyız.”

Laura: “İhtiyacımız olan zamanlarda azar azar kullanmalıyız.”

Laura: “Benimki kadar değil.” (kardeşinin elinden tutuyor ve kaldırırda yürüyerek dondurma almaya gidiyorlar)

Çizgi filmin 1.dk.12.snde Laura karakterinin kullandığı “Benimki kadar değil” ifadesinin ardından kardeşi Tommy’nin elinden tutarak birlikte kaldırırda yürüme

davranışı, Laura karakterinin kardeşinin sorumluluğunu üzerine almaya ilişkin bir davranış olarak değerlendirilmiştir. Bu davranışa ait sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 37. Laura'nın Yıldız Çizgi Filmi Sorumluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Empati” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Laura: “Annemle babama anlatsam aptal olduğumu düşünürler.”

Laura: “Kendini yenilmez zannettiği için her şeyi yapacak.”

Anne: “Bunları kapatırsak çok daha rahat uyursun.” (Laura’ nın rüzgârdan açılan penceresini kapatıyor).

Laura: “Bana inanıyorsun değil mi yıldız?”

İlgili çizgi filmde “Doğruluk (Dürüstlük)” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=4) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Laura: Bana inanıyorsun değil mi yıldız. “Çünkü sana gerçeği söylüyorum.”

Laura: “Doğrusunu istersen o sadece şeker.”

Laura: “Seni kandırdım.” Bu ifadede Laura karakteri “itirafta” bulunduğu (doğruyu söylediği) için, ilgili cümle Doğruluk (Dürüstlük) kategorisinde değerlendirilmiştir.

Laura: “Tommy’ e doğru söylemem iyi oldu.”

4.13. “Tatonka: Boş Nehir Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. “Tatonka: Boş Nehir” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	5	35,71	-	-	5	29,41
Mutluluk	-	-	1	33,33	1	5,88
Arkadaşlık	2	14,28	1	33,33	3	17,64
Cesaret	1	7,14	1	33,33	2	11,76
Yardımlaşma	5	35,71	-	-	5	29,41
Sorumluluk	1	7,14	-	-	1	5,88
Toplam	14	100,00	3	100,00	17	100,00

Tablo 13’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Arkadaşlık, Cesaret, Yardımlaşma ve Sorumluluk” olmak üzere beş değer kategorisi, davranışsal ifade boyutunda “Mutluluk, Arkadaşlık ve Cesaret” olmak üzere üç değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Özgüven, Sabır, Saygı, Temizlik, Paylaşma, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

“Nezaket” kategorisine ait elde edilen bulguların tümü (n=5) “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Banji: “Teşekkürler baba.”

Banji: “Teşekkürler baba.”

Banji: “Bize teşekkür etmelisin.”

Pom: “Teşekkür mü edeyim?”

Pom: “Asıl siz bana teşekkür etmelisiniz.” Bu ifadelerin tümü, zor bir durum karşısında yapılan bir iyiliğe karşı duyulan “minnettarlık” duygusunu ifade ettiği için, “Nezaket” kategorisinde değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait bir bulgu “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Banji: Sinskiyle oynamaya gideyim mi anne?

Anne: Evet ama fazla uzaklaşmayın

-“Neşe içinde koşarak ormana giderler.” Bu davranışa ait sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 38. Tatanka Çizgi Film Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait elde edilen bulgular “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Serseri kurt: “Evet dostum.”

Pom: “Arkadaşlar” (Vanji ve Sinskiye sesleniyor).

-Çizgi filminde Vanji ve Sinski karakterlerinin ormanda oyun oynamaları, “Arkadaşlık” değeri “davranışsal ifade” boyutunda değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait elde edilen bulgular “sözel ifade boyutunda” ve “davranışsal ifade boyutunda” yer almaktadır. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Picasa: “Gelin çocuklar korkacak bir şey yok.” Ayrıca çizgi filmin 6.dk.15.sn.de Sinski karakteri, serseri kurtlar Vanji karakterine saldıracakken onun önüne geçip: “Onu rahat bırak” demekte ve arkadaşını korumaktadır. Bu sahneye ilişkin sahne aşağıda verilmektedir:

Resim 39. Tatanka Çizgi Filmi Cesaret Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=5) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tatonka: Sen ve arkadaşların kendinizi büyük tehlikeye attınız. “Gidip yardım getirmelisin.”

Pom: Peki Tatonka . “Yardım getireyim.” “Yardım getireyim.” “Yardım getireyim” (n=3)

Pom: “Yardım et.” Çok kötü bir şey oldu.

Klein ve Shiffman (2011)’ a göre çizgi filmlerde en sık rastlanan prososyal davranış “fiziksel ya da duygusal açıdan yardıma ihtiyacı olan karakterlere yardım etmek” şeklinde görülmektedir. Tablo 13’e bakıldığında ilgili çizgi filmde en fazla yer verilen değerlerin “Nezaket ve Yardımlaşma” olması bakımından araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

İlgili çizgi filmde “Sorumluluk” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tatonka: Sen ve arkadaşlarınız kendinizi büyük tehlikeye attınız. Gidip yardım getirmelisin. Picasaya git.

Pom: “Peki Tatonka.”

Bu ifadede Pom karakteri verilen sorumluluğu üstlendiği için, ilgili cümle bu kategoride değerlendirilmiştir.

4.14. “Tatonka: Bir Arkadaşı Kurtarmak Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. “Tatonka: Bir Arkadaşı Kurtarmak” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	5	35,71	-	-	5	29,41
Mutluluk	2	14,28	2	66,66	4	23,52
Arkadaşlık	2	14,28	-	-	2	11,76
Özgüven	1	7,14	-	-	1	5,88
Sabır	1	7,14	-	-	1	5,88
Cesaret	1	7,14	-	-	1	5,88
Yardımlaşma	2	14,28	1	33,33	3	17,64
Toplam	14	100,00	3	100,00	17	100,00

Tablo 14’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Cesaret ve Yardımlaşma” olmak üzere yedi değer kategorisi bulunmaktadır. Davranışsal ifade boyutunda “Mutluluk ve Yardımlaşma” olmak üzere iki değer kategorisi bulunmaktadır. İlgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. . Bununla birlikte çizgi filmde “Sevgi, Saygı, Temizlik, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

“Nezaket” kategorisine ait elde edilen bulguların tümü (n= 5) % 100 oranla “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” alt kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Sincap Vahiy: “Hadi yarın görüşürüz.”

Arkadaşı: “Teşekkür ederiz.”

Vanji: “Bol şans.”

Mus: “Özür dilerim baba.”

Mus’un Babası: “Teşekkür ederim Tatonka.”

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Çocuk: “Yaşasın!!!”

Sincap vahiy: “Yaşasın! Mus çığa yakalanmamış.” (sevinçle dans ediyor)

Çizgi filmde Vanji ve arkadaşlarının karın üzerinde “neşe içinde kayma davranışları” ile,

Sincap Vahiy: Yaşasın! Mus çığa yakalanmamış” sözel ifadesinden sonra Sincap Vahiy karakterinin “sevinçle dans etme” davranışları bu kategoride değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Arkadaşlık” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Sincap Vahiy: “Seni gördüğümüze çok sevindik sevgili dostum.”

Mus: “Sen çok iyi bir arkadaşsın Vahiy.”

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Picasa: “Eminim sürüsüne sığınacak bir yer bulmuştur.” Kendi fikrine olan güven.

İlgili çizgi filmde “Sabır” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Vanji: “Yarına kadar dönmezse onu aramaya gideriz.”

İlgili çizgi filmde “Cesaret” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Mus’ un Babası: “Cesaretli ol Mus.”

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait elde edilen bulgular “davranışsal ifade boyutunda” ve “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Tatonka: “Tap Tap’ın yardımıyla beyaz yosun arayacağım.”

Kadın Sincap: “Hangi kayalarda diye sorarsanız yardımcı olurum.”

-Filmin 9.dk.7.sn.de Sincap Vahiy karakteri suya düşmekte ve arkadaşı onu sudan kurtarmaktadır. Bu sahnede arkadaşının, Vahiy karakterini sudan kurtarması “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir. İlgili davranışa ait görsel aşağıda yer almaktadır:

Resim 40. Tatonka Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

4.15. “Biz İkimiz:1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 15.“Biz İkimiz:1. Bölüm” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	10	43,47	4	50	14	45,16
Mutluluk	5	21,73	3	37,5	8	25,80
Sevgi	3	13,04	1	12,5	4	12,90
Özgüven	2	8,69	-	-	2	6,45
Saygı	2	8,69	-	-	2	6,45
Yardımlaşma	1	4,34	-	-	1	3,22
Toplam	23	100,00	8	100,00	31	100,00

Tablo 15’e bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Özgüven, Saygı ve Yardımlaşma” olmak üzere altı değer kategorisi bulunmaktadır. Davranışsal ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk ve Sevgi” olmak üzere üç değer kategorisi bulunmaktadır. Bu durum, ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Arkadaşlık, Sabır, Cesaret, Temizlik, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değerine ait elde edilen bulgular “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Kitap: “Merhaba.”

Arda ve Ceren: “Merhaba.” (el sallıyorlar) (2 kez sayıldı)

Arda: “Hoşça kal.” (el sallıyorlar).

Arda: “Hoşça kal.” (el sallıyorlar).

Ceren: “Hoşça kalın arkadaşlar.”

Kitap: “Merhaba.”

Arda ve Ceren: “Hoşça kal “ (el sallıyorlar).”

Yukarıdaki cümleler “selamlaşma” ifadesi oldukları için Nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

“Anne: Aferin benim oğluma.”

Cümlesi bir duruma ilişkin “takdir etme” anlamından dolayı Nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

“Ceren: Lütfen sıkı tutun.”

Cümlesi bir duruma ilişkin “rica etme” anlamı taşıdığı için Nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

Çizgi filminde “Nezaket” kategorisinde değerlendirilen “merhaba, hoşça kal” kelimelerinden sonra karakterlerin birbirlerine “el sallama” davranışları (dört tane) bu boyutta değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde Mutluluk değerine ait elde edilen bulgular “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Arda: “Yaşasın!” (sevinçle havaya zıplıyor).

Ceren Gol atıyor. Ve sevinçle bağırıyor. “gooo!”

Arda Ceren: “Yaşasın.”

Ceren: “Bu harika bir uçak oldu.”

Arda - Ceren: “Yaşasın.” (neşe içinde gülüyorlar)

Filmin giriş müziğinde Arda ve Ceren karakterlerinin sergiledikleri “neşeyle dans etme, sevinçle havaya zıplama ve neşe içinde gülme” davranışları bu kategoride değerlendirilmiştir. İlgili davranışlara ait görsellere aşağıda yer verilmektedir:

Resim 41. Biz İkimiz Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3

İlgili çizgi filmde “Sevgi” değerine ait elde edilen bulgular “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Baba: “Aa ne oldu benim tatlı miniklerime?”

Anne: “Ne de güzel uçuyor benim minnoşlarım.”

Baba: “Peki, madem istiyor benim tatlı çocuklarım.”

Filmin 9.dk.54.sn. de Ceren karakterinin oyuncak bebeğine sevgiyle “sarıldığı” görülmektedir. Bu sahne sevgi değerine ait bir davranış olarak değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Ceren: Gerçekten uçacağız dimi Arda?

Arda: “Ne sandın. Tabi ki uçacağız.”

Ceren: Uçmadı ki.

Arda: Evet uçmadı. “Her şeyini tam yaptık oysa.”

İlgili çizgi filmde “Saygı” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=2) % 100 oranla “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Arda: “Sayın yolcularımız.” Pilotunuz arda konuşuyor. Birazdan uçağımız kalkışa geçecek. Lütfen kemerlerinizi takın.

Ceren: “Sayın yolcumuz bebek.” Pilot ceren hem konuşuyor, hem uçağı kalkışa hazırlıyor. Lütfen sıkı tutun.

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait mevcut tek bulgu “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifade aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Kitap: Bu evde bulunan e sesiyle dolu eşyaları, hayvanları, bitkileri ve daha birçok bulup, defterime not etmem gerekiyor. “Bana yardım eder misiniz?”

4.16.“Biz İkimiz: 2. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo16. “Biz İkimiz: 2. Bölüm” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Nezaket	15	40,54	3	25	18	36,73
Mutluluk	11	29,72	7	58,33	18	36,73
Sevgi	5	13,51	1	8,33	6	12,24
Özgüven	2	5,40	-	-	2	4,08
Saygı	2	5,40	-	-	2	4,08
Yardımlaşma	2	5,40	1	8,33	3	6,12
Toplam	37	100,00	12	100,00	49	100,00

Tablo 16’ya bakıldığında ilgili çizgi filmde sözel ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Özgüven, Saygı ve Yardımlaşma” olmak üzere altı değer kategorisi bulunmaktadır. Davranışsal ifade boyutunda “Nezaket, Mutluluk, Sevgi ve Yardımlaşma” olmak üzere dört değer kategorisi bulunmaktadır. Bu durum, ilgili çizgi filmde “sözel ifade boyutunda”, “davranışsal ifade boyutundan” daha fazla değer kategorisinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte çizgi filmde “Arkadaşlık, Sabır, Cesaret, Temizlik, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

İlgili çizgi filmde “Nezaket” değerine ait elde edilen bulguların (n= 18) 15’ i “Nezaket Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve 3’ü “Nezaket Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir.

Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Arda - Ceren: “Hoşça Kal.” (El Sallıyorlar) (2 Kez Sayıldı)

Anne: “Merhaba.” (Kameraya El Sallıyor).

Ceren: “Merhaba Ben Ceren.”

Ceren: “Merhaba Kedicik.”

Ceren: “Merhaba Sayın seyirci.”

Ceren: “Merhaba Şirin Köpecik.”

Ceren: “Merhaba Anne.”

Ceren: “Merhaba Anne.”

Anne: “Merhaba Minnoşlarım.”

Arda: “Hoşçakalın Arkadaşlar.”

Yukarıdaki cümleler “selamlaşma” ifadesi oldukları için nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

Anne: “Aferin Benim Çocuklarıma.”

Cümlesi bir duruma ilişkin “takdir etme” anlamından dolayı nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

Arda: “Baba biz de kamerayla oynayabilir miyiz?”

Bu ifade izin isteme davranışını model olarak sunduğu için, nezaket kategorisinde değerlendirilmiştir.

Ceren: “Nasılsın?” (Kediye Söylüyor)

Ceren: “Kolay Gelsin Anne.”

Bu ifadeler “hal hatır sorma ve karşdakine iyi dilekte bulunma” amacı taşıdığı için, nezaket ifadesi olarak değerlendirilmişlerdir.

Çizgi filmde “Nezaket” kategorisinde değerlendirilen “merhaba, hoşça kal” kelimelerinden sonra karakterlerin birbirlerine “el sallama” davranışları (n=3) bu boyutta değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulgular (n=18) “Mutluluk Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Portakal: “Yaşasın.”

Ceren: “Babam geldi yaşasın.”

Ceren: “Evet çok eğlenceli bir şeye benziyor.”

Arda Ceren: “Yaşasın.” (sevinçle ellerini kaldırıyorlar)

Ceren: “Yaşasın.” (sevinçle ellerini havaya kaldırıyor).

Ceren: “Yaşasın.”

Arda: “Çok eğlenceli bir çekim oluyor.”

Arda: “Çok eğlenceli bir çekim oldu.”

Arda: “Yaşasın.”

Ceren: “Yaşasın.”

Arda ve Ceren: “Yaşasın.”

- Filmin giriş müziğinde Arda ve Ceren karakterlerinin “neşeyle dans etme” davranışları bu kategoride değerlendirilmiştir.

-Arda, Ceren ve çiçekleri neşeyle dans ediyorlar(1.dk.15.sn.de)

Ceren: Ne kadar güzel! (lunaparka geldikleri için neşe içinde gülüyor ve sevinçle ellerini iki yana açıyor).

Arda: Hepsiyle oynamak istiyorum (sevinçle kollarını açar).

Arda: Çok eğlenceli bir çekim oluyor. (neşe içinde gülüyor).

- Arda ile Ceren neşe için gülüyorlar.

-Tüm aile kamerada çekilenleri izledikten sonra neşe içinde gülüyorlar.

Bu davranışlara ait görsellerin bazılarına aşağıda yer verilmektedir:

Resim 42. Biz İkimiz Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

İlgili çizgi filmde “Sevgi” değerine ait elde edilen bulgular “Sevgi Değerine İlişkin Sözel İfadeler” ve “Sevgi Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir.

Bu ifadeler aşağıda, “ ” işareti ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir:

Portakal: “Umarım bizimle oyun oynamayı seven çocuklar gelir.”

Anne: “Kutuyu elbette alabilirsiniz minnoşlarım.”

Arda: “Ceren bak şirin köpecik de buradaymış.”

Anne: “Minnoşlarıma sütlaç yapıyorum.”

Baba: “Tatlı miniklerim Arda ve Ceren’i çok seviyorum. “

- Ceren karakterinin filminköpeğin “başını okşama” davranışı bu kategoride değerlendirilmiştir.

İlgili çizgi filmde “Özgüven” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=2) % 100 oranla “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Arda: “Ne güzel çekim yapmışız öyle değil mi Ceren?”

Ceren: “Evet çok güzel Arda. “

İlgili çizgi filmde “Saygı” değerine ait bulguların tümü (n=2) “sözel ifade boyutunda” değerlendirilmiştir. Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterle birlikte verilmiştir.

Ceren: “Gördün mü sayın seyirci” kedi ne dedi; miyav, miyav.

Arda: “Sayın bebek şarkınız çok güzeldi.”

İlgili çizgi filmde “Yardımlaşma” değerine ait elde edilen bulgular “Sözel İfade Boyutunda” ve “ Davranışsal İfade Boyutunda” değerlendirilmiştir.

Bu ifadeler aşağıda “ ” işareti içinde ve ifadeyi kullanan karakterlerle birlikte verilmiştir.

Anne: “Canım ben hamuru çırparken bir yandan sütü dökebilir misin?” (Ceren karakterinden yardım istiyor). Ardından Ceren karakterinin annesine yardım ettiği görülmektedir. Bu davranışa ilişkin görsel aşağıda verilmektedir:

Resim 43. Biz İkimiz Çizgi Filmi Yardımlaşma Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne

Ceren: “Arda sen çekime devam et. Bak annem benim döktüğüm sütü çırpıyorum.” Bu ifade ile birlikte Ceren karakterinin “annesine yardım etme” davranışı görsel olarak sunulmaktadır. Bu yüzden ilgili ifade de “Yardımlaşma” kategorisinde değerlendirilmiştir. Yukarıda verilen görsele ait davranış, bu boyutta değerlendirilmiştir.

4.17. “Kuzucuk: 1. Bölüm Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo17. “Kuzucuk: 1. Bölüm” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Mutluluk	-	-	3	60	3	60
Arkadaşlık	-	-	1	20	1	20
Temizlik	-	-	1	20	1	20
Toplam	-	-	5	100,00	5	100,00

“Kuzucuk” adlı bu çizgi film, sessiz bir yapım olması sebebiyle sözel ifadeler içermemektedir. Dolayısıyla ilgili çizgi filmde yer alan değerler yalnızca “davranışsal ifadeler” boyutunda değerlendirilmiştir. Tablo 17’ye bakıldığında ilgili çizgi filmde

davranışsal ifade boyutunda yalnızca “Mutluluk, Arkadaşlık ve Temizlik” değerlerinin yer almakta olduğu; ancak “Nezaket, Sevgi, Özgüven, Sabır, Saygı, Cesaret, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

Çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=3) “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

-Kuzucuk karakteri, filmin 1.dk.14.sn.de yerdeki teneke kutuyu görünce sevinçle koşarak kutunun yanına gitmekte ve kutuyla oynamaktadır. Bu sahne Mutluluğa ilişkin bir davranış olarak kabul edilip, “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir.

-Filmin 1.dk.41.sn.de Kuzucuk karakteri, yerde bulduğu bir futbol topunu sevinçle yerden almakta ve onunla oynamaktadır. Bu sahne Mutluluğa ilişkin bir davranış olarak kabul edilip, “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir.

-Filmin 2.dk.45.sn.de Kuzucuk karakteri, bahçede gördüğü korkuluğun yanına sevinçle gitmekte ve onunla futbol oynamaktadır. Bu sahne Mutluluğa ilişkin bir davranış olarak kabul edilip, “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu davranışlara ait görseller aşağıda yer almaktadır:

Resim 44. Kuzucuk Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1, Sahne 2 ve Sahne 3

-Filmin 3.dk.32.sn.de Kuzucuk karakterinin arkadaş olduğu korkulukla birlikte top oynaması bu kategoride değerlendirilmiştir.

Çizgi filmde “Temizlik” değerine ait mevcut tek bulgu “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

Filmin giriş sahnesinde Kuzucuk karakterinin sabah uyanınca tüylerini kestiği görülmektedir. Bu davranış bir öz bakım becerisi olarak kabul edilip, “Temizlik” kategorisinde değerlendirilmiştir.

4.18. “Kuzucuk: 2. Bölüm” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular”

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerine ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

Tablo18. “Kuzucuk: 2. Bölüm” Çizgi Filminde Yer Alan Değerlere İlişkin Frekans ve Yüzde Tablosu

Değer Adı	Sözel İfade Boyutu		Davranışsal İfade Boyutu		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Mutluluk	-	-	3	75	3	75
Sabır	-	-	1	25	1	25
Toplam	-	-	4	100,00	4	100,00

“Kuzucuk” adlı bu çizgi film, sessiz bir yapım olması sebebiyle sözel ifadeler içermemektedir. Dolayısıyla ilgili çizgi filmde yer alan değerler yalnızca “davranışsal ifadeler” boyutunda değerlendirilmiştir. Tablo 18’e bakıldığında ilgili çizgi filmde davranışsal ifade boyutunda yalnızca “Mutluluk, Arkadaşlık ve Temizlik” değerlerinin yer almakta olduğu; ancak “Nezaket, Sevgi, Arkadaşlık, Özgüven, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği” değer kategorilerine ait herhangi bir bulguya ulaşılmadığı görülmektedir.

Çizgi filmde “Mutluluk” değerine ait elde edilen bulguların tümü (n=3) “davranışsal ifade boyutunda” değerlendirilmiştir.

- Filmin 32.sn.de Kuzucuk karakterinin rüzgar gülüyle neşe içinde oynaması, “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir.

-Filmin 2.dk.50.sn.de Kuzucuk karakteri kayığı hareket ettirmeyi başardığı için mutlu olup kendini alkışlamakta ve gülmektedir. Bu davranış “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir

- Filmin 3.dk.17.sn.de Kuzucuk karakteri, yel değirmenlerini görmekte sevinçle, gülerek ve koşarak yel değirmenlerinin yanına gitmektedir. Bu davranış “Mutluluk Değerine İlişkin Davranışsal İfadeler” alt kategorilerinde değerlendirilmiştir. Bu davranışlara ait görsellere aşağıda yer verilmektedir:

Resim 45. Kuzucuk Çizgi Filmi Mutluluk Değeri Davranışsal İfade Boyutuna İlişkin Sahne 1 ve Sahne 2

Filminde Kuzucuk karakteri havada uçan rüzgar gülünü yakalayabilmek için çabalamakta, farklı çözüm yolları denemektedir. Bu durum, sahne bir bütün olarak ele alındığında, “bir durum karşısında sebat gösterme” olarak kabul edilip, “Sabır” kategorisinde değerlendirilmiştir (n=1).

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerinde “sözel ifadelerle ilişkin”değerlerin yer verilme sıklıklarına ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.19. “Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten Sözel İfadelere Ait Bulgular”

Tablo 19. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Sözel İfadelere Ait” Genel Frekans ve Yüzde Tablosu

Yer Verilen Değerlerin Adı	Her Bir Değere Ait Frekans ve Yüzde Değeri	
	(f)	(%)
Nezaket	139	30,02
Mutluluk	64	13,83
Sevgi	27	5,84
Arkadaşlık	30	6,47
Özgüven	53	11,44
Sabır	5	1,07
Saygı	5	1,07
Cesaret	19	4,10
Temizlik	6	1,29
Yardımlaşma	27	5,84
Paylaşma	6	1,29
Sorumluluk	30	6,47
Empati	28	6,04
Doğruluk (Dürüstlük)	16	3,45
İşbirliği	8	1,73
Toplam	463	100,00

Tablo 19’a bakıldığında incelenen çizgi filmlerdeki değerlere ilişkin sözel ifadelerin yer alma sıklıklarının (frekans) en çoktan en aza doğru, “ Nezaket, Mutluluk, Özgüven, Arkadaşlık ve Sorumluluk (eşit sıklıkta), Empati, Sevgi ve Yardımlaşma (eşit

sıklıkta), Cesaret, Doğruluk (Dürüstlük), İşbirliği, Temizlik ve Paylaşma (eşit sıklıkta), Sabır ve Saygı (eşit sıklıkta)” olduğu görülmektedir.

Tablo 19’a göre “sözel ifade açısından” en fazla frekansa sahip olan değer, (n=139) % 30, 02 oranla “Nezaket” değeridir. Yapılan analizler sonucu “Nezaket” değerinde, “selamlaşma, takdir etme, özür dileme, karşıdakini tebrik etme, izin isteme” ile ilgili nezaket sözcüklerinin hemen hemen çalışma grubundaki tüm çizgi filmlerde sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Marianne Neifert’e göre kişisel farklılıklarla birlikte 18 ay ve 2 yaş civarındaki çocukların “teşekkür ederim, lütfen” gibi nezaket sözcüklerini kullanmaları beklenmektedir (Slater, 2003’ den akt. Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 18). Bu durum göz önüne alındığında genel anlamda incelenen çizgi filmlerin, çocuklarda değer gelişimine katkı sağlayıcı yönde iletileceği yer verdiği söylenebilir.

Bunun yanı sıra, bazı çizgi filmlerde senaryo gereği nazik bir davranışta bulunan karakterlerin, bir diğer karakter tarafından bu davranışı dolayısıyla takdir edilmesine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu durumun Sosyal Öğrenme Kuramı temele alındığında, çocukların nezakete ilişkin “davranış kalıpları” ve “sözel ifadeleri” öğrenmelerine büyük katkı sağlayacağı söylenebilir. Ancak çalışma grubunda yer alan çizgi filmlerin bazılarında, nezaket ifadelerinin, olumsuz sahnelerle birlikte sunulduğu tespit edilmiştir. Bu durumun çocuklarda nezaket değerine ilişkin bazı yanlış algılar oluşturabileceği düşünülmektedir.

En az frekansa sahip olan değerlerin ise (n= 5) % 1, 07 oranla Sabır ve Saygı değerleri olduğu görülmektedir. “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi ve hürmet duygusu” (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 45) olarak tanımlanan Saygı değerine ilişkin olarak saptanan ifadeler “öndekini kişinin sırsına saygı duyma ve sayın....” şeklinde sunulmuştur. “Üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi ya da olacak veya gelecek bir şeyi heyecanlanmadan bekleme” (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 141) olarak tanımlanan sabır değerine ilişkin saptanan ifadeler “Yarına kadar dönmezse onu aramaya gideriz” ya da “Off biraz sıra var ama sıra bize de gelecek sonunda” gibi, istenmeyen durumlar karşısında sabır göstermeye yönelik ifadelerdir.

Yapılan çalışmada “İşbirliği” ve “Paylaşma” değerlerinin diğer değer kategorilerine oranla daha az sıklıkta yer aldığı görülmekle birlikte, Dumova (2007)’nin yaptığı çalışmada ise Amerika’da yayınlanmakta olan çocuk televizyon dizilerinden “News Six’in” prososyal içeriğini, içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre “Yardımlaşma, Paylaşma, Bakım ve İşbirliği” gibi özgecil davranışların, programdaki hikâye temaları içinde en yaygın grup olduğunu tespit etmiştir. Bu yönüyle yapılan çalışmaların tespit edilen değer kategorileri açısından paralellik göstermelerine rağmen, değerlerin yer alma sıklıkları açısından farklılık göstermekte olduğu söylenebilir.

Yorulmaz (2013) yaptığı araştırmada Pepee çizgi filminde “Sorumluluk, Adalet, Özgüven ve Paylaşma” değerlerine ait “değerleri geliştirici görsel iletilere” yer verildiğini tespit etmiştir.

İçerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen değer kategorilerinde “davranışsal ifadelere ilişkin” değerlerin yer verilme sıklıklarına ilişkin bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.20. “Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten Davranışsal İfadelere Ait Bulgular”

Tablo 20. Çizgi Filmlerde Değerleri Belirten “Davranışsal İfadelere Ait” Genel Frekans ve Yüzde Tablosu

Yer Verilen Değerlerin Adı	Her Bir Değere Ait Frekans ve Yüzde Değeri	
	(f)	(%)
Nezaket	12	10,16
Mutluluk	68	57,63
Sevgi	8	6,78
Arkadaşlık	10	8,47
Sabır	1	0,85
Cesaret	1	0,85
Temizlik	2	1,70
Yardımlaşma	8	6,78
Sorumluluk	4	3,38
Doğruluk (Dürüstlük)	1	0,85
İşbirliği	3	2,55
Toplam	118	100,00

Tablo 20’ye bakıldığında incelenen çizgi filmlerdeki değerlere ilişkin davranışsal ifadelerin yer alma sıklıklarının (frekans) en çoktan en aza doğru “Mutluluk, Nezaket, Arkadaşlık ve Yardımlaşma (eşit sıklıkta), Sevgi, Sorumluluk, İşbirliği, Temizlik, Sabır ve Cesaret ve Doğruluk (Dürüstlük)” olduğu görülmektedir.

Tablo 20’ye göre “davranışsal ifade” açısından en fazla frekansa sahip olan değer, (n=68) % 57,63 oranla “Mutluluk” değeridir. Yapılan analizler sonucunda Mutluluk değerinde “neşe içinde gülmek, sevinçle zıplamak, neşe içinde dans etmek,

ellerini çırpma, kollarını iki yana açma, sevinçle birbirine sarılma” ile ilgili davranışların, incelenen çizgi filmlerde sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

En az frekansa sahip olan “Sabır ve Cesaret ve Doğruluk (Dürüstlük)” değerlerinden “Sabır” değerinin, sözel ifade boyutunda da en az frekansa sahip olduğu görülmektedir. “Sabır” değerine ait davranışsal ifadeler, incelenen çizgi filmlerden yalnızca bir tanesinde rastlanılmıştır. Bu değer, çizgi filmde Kuzucuk karakteri havada uçan rüzgâr gülünü yakalayabilmek için çabalamakta, farklı çözüm yolları denemektedir. Bu durum, sahne bir bütün olarak ele alındığında, “bir durum karşısında sebat gösterme” olarak kabul edilmiştir.

Tablo 20’ye bakıldığında davranışsal ifade açısından “Özgüven, Saygı, Paylaşma ve Empati” değerlerine ait hiçbir veriye ulaşılmadığı görülmektedir. Oysa ilgili değerlerin sözel ifade açısından çizgi filmlerde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, çizgi filmlerde değerlere ilişkin sunulan sözel ifadelerle davranışsal ifadelerin uyuşmadığı bir başka ifadeyle sözel olarak geçen değerlerin davranışlarla desteklenmediği sonucuna varılabilir. Sosyal hayatın önemli unsurları olan değerlere ilişkin ilk bilgilerin temellerinin atıldığı kritik bir dönem olan okul öncesi döneme ait yayınlanan çizgi filmlerde, bu değerlere ait davranışsal modellere yer verilmemesi, büyük bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı çocukta değer gelişimine katkı sağlaması bakımından, gelişimsel özelliklerine uygun birtakım sorumluluklar verilip, kendine güven duygusu kanması sağlanabilir (Cüceloğlu, 1998: 54) Değerler eğitiminde önemli unsurlardan biri olan “kendine güven” duygusu, çocukta yaşına uygun becerileri denemesine imkân tanınarak geliştirilebilir. Çocuk bir davranışı yalnız başına yaptıkça bağımsızlık duygusu gelişip; kendine güven duymaya başlamaktadır. Okul öncesi yıllarda, kendine güven duyma, “sorumluluk” becerisinin varlığıyla yakından ilişkilidir (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011: 16).

Song ve Zhang (2008) yaptıkları araştırmada The Legend of Nezha isimli programı içeriğinde bulunan baskın kültürel temalar açısından incelemeyi amaçlamışlardır. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre geleneksel değerlerin (hiyerarşi, arkadaşlık, akıl, aile, doğa, sebat, işbirliği ve yardımseverlik), geleneksel olmayan değerlere (eşitlik, güzellik/ gençlik, bencillik ve romantizm) göre daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Oysa mevcut çalışmada sabır (sebat), işbirliği ve yardımlaşma değerlerinin, inceleme kapsamındaki diğer değer kategorilerine oranla daha az

yer aldığı görülmektedir. Ortaya çıkan bu farklılığın araştırmaların farklı ülkelerde yapılması ve ülkelere ait farklı kültürel özelliklerden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2008) tarafından yapılan “Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması” isimli çalışmada Çocuk Programları ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların Taşıdığı Değerler: “Yardımseverlik, Adalet, Özgüven, Liderlik, Dostluk, Doğruluk (Dürüstlük), Saygı, Empati, Toplumsal Kurallar ve Ahlaki Kurallar” incelenmiş ve yapılan analiz sonucunda Çocuk Programlarında en fazla “Yardımseverlik” değerini geliştirici iletilere yer verildiği tespit edilmiştir. “Adalet”, “Saygı”, “Empati”, “Toplumsal kurallar” ve “Ahlâk Kuralları” na ilişkin iletilere ise fazlaca yer verilmediği görülmüştür. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen bu araştırmada en az yer verildiği tespit edilen değerler ile yapılan araştırma bulguları paralellik göstermektedir.

Yorulmaz (2013) yaptığı araştırmada Pepee çizgi filminde “sorumluluk, adalet, özgüven ve paylaşma” değerlerine ait “model almaya yönelik görsel iletilere” yer verildiğini tespit etmiştir. Oysa yapılan araştırmada özgüven ve paylaşma değer kategorilerine ait davranışsal modellere ulaşılmamıştır. Bu yönüyle elde edilen araştırma bulgularının, görsel modeller/davranışsal ifadeler açısından farklılık göstermekte olduğu söylenebilir.

“Değer kavramı, olması gerekeni ifade ettiği için bilimin konusu olan “olmuş olan”dan farklıdır. Yani değer kavramının teorikten çok, pratik bir anlamı olduğu” söylenebilir (Bolay, 2007: 60). Araştırma kapsamında incelenen çizgi filmlerde “küsmek, tepinmek, alay etmek, nanik yapmak” gibi çocuklardan beklenen davranışlara sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Oysa Bolay (2007)’ ın ifadesinden anlaşıldığı üzere ahlak, “olan”dan “olması gereken”e doğru bir geçiştir. Bu bağlamda çizgi filmlerin ahlaki bir mesaj verebilmesi için, ideal formdaki davranışların/ sözel ifadelerin yer almasının doğru bir tutum olacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırmada TRT Çocuk Kanalı'nda "Okul Öncesi" kategorisinde yayınlanmakta olan çizgi filmlerde değerlerin "sözel ifade" ve davranışsal ifade açısından" sunulma biçimleri ve tespit edilen bu değerlerin çizgi filmlerde yer alma sıklıklarını belirlemek amaçlanmıştır.

Çizgi filmlerde yer alan değerlere ilişkin ifadelerin incelenmesi sonucunda, "Nezaket, Mutluluk, Sevgi, Arkadaşlık, Özgüven, Sabır, Saygı, Cesaret, Temizlik, Yardımlaşma, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük) ve İşbirliği" olmak üzere 15 farklı değer kategorisi tespit edilmiştir. Bu kategorilerinin "sözel ifade" ve "davranışsal ifade" boyutları açısından çizgi filmlerde farklı oranlarda yer aldığı saptanmıştır.

Araştırmada yapılan frekans analizi sonuçlarına göre çizgi filmlerde yer alan değerlere ilişkin sözel ifadeler incelendiğinde, "Nezaket" değerinin en fazla frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Bu değeri sırasıyla "Mutluluk, Özgüven, Arkadaşlık, Sevgi ve Yardımlaşma (eşit sıklıkta), Empati, Sorumluluk, Cesaret, Doğruluk (Dürüstlük), İşbirliği, Temizlik ve Paylaşma (eşit sıklıkta), Sabır ve Saygı (eşit sıklıkta)" değerlerinin takip ettiği saptanmıştır.

Araştırmada yapılan frekans analizi sonuçlarına göre çizgi filmlerde yer alan değerlere ilişkin davranışsal ifadeler incelendiğinde, "Mutluluk" değerinin en fazla frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Bu değeri sırasıyla "Nezaket, Arkadaşlık ve Yardımlaşma (eşit sıklıkta), Sevgi, İşbirliği, Temizlik, Sabır ve Cesaret (eşit sıklıkta)" değerlerinin takip ettiği saptanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda incelenen çizgi filmlerde yer alan değerlerin, sözel ifade ve davranışsal ifade açısından kıyaslandığında, davranışsal modellerden çok sözel ifadeler şeklinde izleyicilere sunulmakta olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen sözel ve davranışsal toplam değer ifadelerinin (n= 581), 463' ü % 79, 70 oranla "sözel ifade

boyutunda” yer almakta iken, 118’i % 20,30 oranla “davranışsal ifade boyutunda” yer almaktadır.

Elde edilen diğer bulgulara göre “Canım Kardeşim: Zamanı Durdurmayı Denediniz mi?” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %28,57; sorumluluk %19,04; işbirliği %16,66; mutluluk %14,28; yardımlaşma %11,90; sevgi %4,76; özgüven %4,76. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %43,75; işbirliği %18,75; sevgi %12,5; yardımlaşma %12,5; nezaket %6,25; sorumluluk %6,25. “Canım Kardeşim: Baba Bize Masal Anlatsana” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; empati %19,44; mutluluk %16,66; sorumluluk %16,66; nezaket %11,11; sevgi %5,55; arkadaşlık %5,55; sabır %5,55; temizlik %5,55; paylaşmak %5,55; cesaret %2,77; özgüven %2,77; yardımlaşma %2,77. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %33,33; mutluluk %33,33; sevgi %22,22; sorumluluk %11,11.

Diğer bir çizgi film olan “Jibber Jabber: Akıl Güce Karşı” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; özgüven %37,77; mutluluk %13,33; nezaket %11,11; temizlik %8,88; sorumluluk %8,88; empati %8,88; cesaret %4,44; yardımlaşma %4,44 ve doğruluk(dürüstlük) %2,22. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %66,66; temizlik %33,33. “Jibber Jabber: Özel Hayat Korsanları” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; arkadaşlık %20,68; sorumluluk %20,68; yardımlaşma %17,24; nezaket %13,79; sevgi %6,89; empati %6,89; mutluluk %3,44; cesaret %3,44; paylaşma %3,44 ve doğruluk (dürüstlük) %3,44. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %33,33; mutluluk %33,33; yardımlaşma %33,33.

“Trotro: Trotro Saklambaç Oynuyor” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; arkadaşlık %41,66; nezaket %25; özgüven %16,66; mutluluk %8,33 ve doğruluk (dürüstlük) %8,33. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise

çoktan aza doğru şu şekildedir; arkadaşlık %66,66 ve mutluluk %33,33. “Trotro: Trotro’nun Güzel Sırt Çantası” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; arkadaşlık %41,66; nezaket %33,33; yardımlaşma %16,66 ve mutluluk %8,33. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; arkadaşlık %50; mutluluk %25 ve yardımlaşma %25.

“Çatlak Yumurtalar: Arka Kapı” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %42,85; arkadaşlık %14,28; özgüven %14,28; empati %10,71; sabır %7,14; saygı %3,57; cesaret %3,57 ve işbirliği %3,57. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yalnızca mutluluk değeri tespit edilmiş olup oranı %100’dür. “Çatlak Yumurtalar: Cım Tıs Tak” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; özgüven %60; nezaket %20; mutluluk %15 ve arkadaşlık %5. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yalnızca mutluluk değeri tespit edilmiş olup oranı %100’dür.

“Pepee: Hangisi Büyük Hangisi Küçük” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %41,86; sevgi %25,58; mutluluk %18,60; özgüven %9,30 ve empati %4,65. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %90,90 ve sevgi %9,09. “Pepee: Önemli Olan Oyun Oynamak” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %58,82; mutluluk %17,64; arkadaşlık %8,82; özgüven %8,82 ve empati %5,88. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yalnızca mutluluk değeri tespit edilmiş olup oranı %100’dür.

“Laura’nın Yıldızı: Cüzdan” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %28,12; doğruluk (dürüstlük) %28,12; mutluluk %12,5; özgüven %9,37; empati %12,5; yardımlaşma %6,25 ve paylaşma %3,12. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %50; yardımlaşma %16,66; sorumluluk %16,66 ve doğruluk (dürüstlük) %16,66. “Laura’nın Yıldızı: Sihir Tozu” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; cesaret %28,57; nezaket %21,42; sorumluluk %11,90; mutluluk %9,52; empati %9,52; doğruluk (dürüstlük) %9,52; sevgi %4,76 ve

paylaşma %4,76. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %71,42; sevgi %14,28 ve sorumluluk %14,28.

“Tatonka: Boş Nehir” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %35,71; yardımlaşma %35,71; arkadaşlık %14,28; cesaret %7,14 ve sorumluluk %7,14. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %33,33; arkadaşlık %33,33 ve cesaret %33,33. “Tatonka: Bir Arkadaşı Kurtarmak” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %35,71; arkadaşlık %14,28; yardımlaşma %14,28; mutluluk %14,28; özgüven %7,14; sabır %7,14 ve cesaret %7,14. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %66,66 ve yardımlaşma %33,33.

“Biz İkimiz: Birinci Bölüm” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %43,47; mutluluk %21,73; sevgi %13,04; özgüven %8,69; saygı %8,69 ve yardımlaşma %4,34. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %50; mutluluk %37,15 ve sevgi %12,5. “Biz İkimiz: İkinci Bölüm” adlı çizgi filmin sözel ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; nezaket %40,54; mutluluk %29,72; sevgi %13,51; özgüven %5,40; saygı %5,40 ve yardımlaşma %5,40. Bu çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda yer aldığı tespit edilen değerlerin yüzdeleri ise çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %58,33; nezaket %25; sevgi %8,33 ve yardımlaşma %8,33.

“Kuzucuk: Birinci Bölüm” adlı çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %60; arkadaşlık %20 ve temizlik %20. “Kuzucuk: İkinci Bölüm” adlı çizgi filmin davranışsal ifade boyutunda saptanan değerlerin yüzde oranları çoktan aza doğru şu şekildedir; mutluluk %75; sabır %25.

Bandura ve kitle iletişim uzmanları tarafından medyanın izleyiciler üzerindeki etkisini açıklamak amacıyla da kullanılan Sosyal Bilişsel Öğrenme Teorisine göre

çocuklarfilmlerden modelleme yoluyla yeni davranış şekillerini ve duygusal tepkileri öğrenmektedirler (Ker Dinçer ve Yılmazkol, 2009: 198)

Bu açıdan bakıldığında, toplumsal ve evrensel değerlere ilişkin ilk algıların oluşmaya başlayıp, değerlere ait temel bilgilerin kazanıldığı kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde, sıklıkla izlenen program türlerinden çizgi filmlerde değer ifadelerinin davranış modelleriyle çocuklara sunulması, davranışın kazanılması açısından büyük önem taşımaktadır. Oysa yapılan analizler sonucunda değerlere ilişkin “davranışsal modellerin” az sayıda olduğu ve sözel ifade yoluyla sunulduğu tespit edilen “Özgüven, Saygı, Paylaşma, Sorumluluk, Empati, Doğruluk (Dürüstlük)” değerlerine davranışsal açıdan hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Yorulmaz (2013), “Pepée Çizgi Filminin Din ve Değerler Eğitimi Açısından İncelemesi” başlıklı çalışmasında Pepée çizgi filminin 40 bölümünü içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Araştırmada ele alınan değerler “değerleri geliştirici sözel iletiler” ve “değerleri geliştirici model almaya yönelik görsel iletiler” alt başlıkları halinde ele alınmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda incelenen Sorumluluk, Adalet, Özgüven, Paylaşma vb. değerlerin, “değerleri geliştirici sözel iletilerin” “değerleri geliştirici model almaya yönelik görsel iletilerden” daha çok olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle yapılan araştırma sonucu, Yorulmaz (2013) tarafından yapılan araştırma ile sonucu ile paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda çizgi filmlerde yer alan değerlerin, hem niteliksel (kategori) hem de niceliksel (sayı) açıdan, davranışsal ifadelerden çok sözel ifade biçiminde izleyiciye sunulduğu görülmüştür. Benzer çalışmaların da desteklediği bu sonuç, çizgi film senaryolarında toplumsal yaşamın düzeninde etkili olan evrensel ve toplumsal değerlere ilişkin olumlu davranış modellerine daha sık yer vermeye yönelik düzenlemelerin yapılmasının önemini ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre program yapımcıları ve ailelere yönelik aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Bu araştırma TRT Çocuk Kanalı’nda Okul Öncesi kategorisinde yer alan, “01.01.2013 ve 30.01.2013” tarihleri arasında, hafta içi “09:40 – 20:55” ile hafta sonu “08:10 – 20:55” saatleri arasında yayınlanmış olan çizgi filmlerden

oluşmaktadır. Aynı araştırma farklı televizyon kanallarındaki çocuklara yönelik programlar incelenerek de yapılabilir.

- Yapılan araştırma, sözel ve davranışsal açıdan “olumlu değer ifadeleri” üzerine kurulmuştur. Çocuklara yönelik hazırlanan programlarda değer ifadelerine ilişkin “olumsuz sözel ifadeler ve davranış kalıplarının” da incelenmesi, değerlere ilişkin daha kapsamlı bir yargıya varmayı sağlayacaktır.
- Çizgi filmlerde sunulan cinsiyet rolleriyle değerlerler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapılabilir.
- Hayal ile gerçeği ayırt etmede zorluk yaşayan ve gelişimsel açıdan kritik bir dönemde bulunan çocuklara yönelik program hazırlayan yapımcılara, bu konuda hassas davranmaları ve programların yapım aşamasında çocuk gelişimi uzmanlarıyla birlikte çalışmaları önerilebilir. Programların senaryoları hazırlanırken, programda yer alan özellikle ana karakterlerin evrensel ve toplumsal değerlere yönelik olumlu mesajlar verecek şekilde kurgulanması önerilebilir.
- Ailelere çocuklarının ekran başında kaldıkları zamanı kontrol etmeleri ve onlarla birlikte programları izleyip, gereken durumlarda verilen mesajlara ilişkin açıklama yapmaları önerilebilir. İçerik olarak çocuğun gelişimsel özelliklerine uygun televizyon programlarının izlenmesi, çocukların gelişimi ve yeni davranış kalıplarını öğrenmeleri açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla ailelere, içeriği uygun olmayan çizgi filmler hakkında devletin denetleme mekanizmalarını durumdan haberdar etmeleri önerilebilir.
- Özellikle okul öncesi eğitim kurumları aracılığıyla aileler çocuk programlarının içeriği hakkında bilgilendirilip, ailelere çocukların ekran başında kaldıkları süreyi sınırlandırmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Ahammer, I. M. ve Murray, J. P. (1979). Kindness in the kindergarten: the relative influence of role playing and prosocial television in facilitating altruism. *International Journal of Behavioral Development*, 2(2), 133-157.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim u. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Alisinanoğlu, F. ve Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atay, M. ve Çelebi Öncü, E. (2009). Elektronik Bakıcı: Televizyon. *Çocuk ve Medya*, (Edt.) İçin Akçalı, S. (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Yeni Bakış Dergisi*, 19, 39-45.
- Aydın, M., Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. (1.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ayrancı,Ü., Köşgeroğlu, N., Günay,Y. (2004). Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(3), 133-140.
- Bacanlı, H. (2011). Değer değer midir? *Eğitime Yeni Bakış Dergisi*, 19, 18-21.
- Balat Uyanık, G. ve Dağal, Balaban, A. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. Kök Yayıncılık: Ankara
- Bandura, A., Ross, D. and Ross, S. A. (1961). Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 575-582.
- <http://psychclassics.yorku.ca/Bandura/bobo.htm> (adresinden 20 Temmuz 2013 saat: 15.00 tarihinde ulaşılmıştır.)

- Batuş, G. (2003). Sanal dünyanın kurbanı çocuklar. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17, 191-197.
- Bolay, S. H. (2007). Aşkın değerler buhranı. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Kitabı*, 55-69. İstanbul: Dem Yayınları.
- Bulut Pedük, Ş. (2012). A study on characteristics of parents' tv viewing and children's opinions on the cartoons they watched. *International Journal of Business and Social Science*, 3(1), 224- 233.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31- 44.
- Cesur, S., Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İçimizdeki çocuk*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Çamlıbel İrkin, A. (2012). *Çocukların gelişim süreci ve televizyonun etkileri*. Uzmanlık Tezi, RTÜK, Ankara.
- Demirhan İşcan, C. ve Senemoğlu, N. (2009). Effectiveness of values education curriculum for fourth grades. *Education and Science*, 34(153), 1-14.
- Demirutku, K. ve Sümer, N. (2010). Temel değerlerin ölçümü: portre değerler anketinin türkçe uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 17-25.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dirican, R. (2013). *3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2012). Tematik televizyon ve çocuk: ilköğretim öğrencilerinin televizyon izleme alışkanlıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 194, 5-30.
- Doğanay, A. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi. Öztürk, C. (Edt). *Değerler eğitimi*. Birinci Baskı. Ankara. Pegem Akademi Yayınevi, ss. 225-256.
- Dökmen, Ü. (2005). *Küçük şeyler* (5.Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dumova, T. (2007). Prosocial content in a local children's television program. *International Journal of Technology, Knowledge and Society*, 8(2), 129- 139.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79- 96.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elpeze Ergeç, N. (2007). Televizyonlardaki çocuk programlarının eğlence ve eğitim kapsamında değerlendirilmesi.
- http://www.academia.edu/1582767/Examining_of_Childrens_Programs_from_Telelevision_in_the_Scope_of_Entertainment_and_Education (adresinden 13 Mayıs 2013 saat: 11.00 tarihinde ulaşılmıştır.)
- Ertunç, F. (2011). *Çocuk dünyasında reklamın rolü: televizyon reklamlarında çocuklara yönelik düzenlemeler*. Uzmanlık Tezi, RTÜK, Ankara.
- Ertürk, Y., D. ve Akkor G, A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin*. (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eskandari, M. (2007). *İran'da tv'de yayınlanan çizgi filmlerin ilkökul öğrencilerinin eğitimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Forge K.L.S., ve Phemister, S. (1987). The effect of prosocial cartoons on preschool children. *Child Study Journal*, 17 (2), 83-88.
- Gerding, A. (2011). *Be-tween two worlds: a content analysis of tween television programing*. Yüksek Lisans Tezi, The University of Delaware in Partial Fulfillment of the Requirements for of Arts in Communication, ABD.
- Götz, M. (2007). What constitutes a good preschool programme? *Televizion*, s.18.
- Gunter, B. and McAleer, J. (1997). *Children and television*. (Second Edition). London: Routledge.
- Gülay, H. (2009). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 82-93.
- Gülmeriç, Ö. (2012). Empati. *Minik Pdr*. 3, 1- 6.

- Günaydın, B. (2011). *Çocuklara yönelik programlarda toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu: trt çocuk kanalı ve yumurcak tv*. RTÜK Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Hastead, J. M. and Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 169-202.
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler psikolojisi ve eğitimi*. (1. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Erdem, A., Güllüoğlu, Ö., Akbaba, E. ve Işık, M., (2007). *Televizyon ve Çocuk. 6-12 Yaş Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma*. 1.Baskı (Edt. Metin Işık). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarındadeğerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ker Dinçer, M. ve Yılmazkol, Ö. (2009). Televizyon: Çocuklara Gerçek Hayatı Şiddetle Öğreten Çağdaş Masal Anlatıcı. Selda İçin Akçalı. (Edt.). *Çocuk ve Medya*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Klein H. ve Shiffman, K.,S. (2008). What animated cartoons tell viewers about assault. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*. 16(2),181-201.
- Klein H. ve Shiffman, K., S. (2011). *Prosocial content of animated cartoons. media and communications – technologies, policies and challenges*. New York: Nova Science Publishers.
- Strasburger, V. C., Wilson, B. J., Jordan, A. B. (2009). Prosocial Effects of Media (Chapter:4).*Children, Adolescents, and the Media*. (Second edition). New Deplhi: Sage Publication.
- Klinger, L. J. (2006). *What are your children watching? a dpics-u analysis of parent-child interactions in television cartoons*. Doktora Tezi, Auburn University in Partial Fulfillment of the Requirements, Alabama.

- Medrano S., C ve Pascual,C.A. (2007). The teaching and learning of values through television. *Review of Education*, 53,5-21.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,24(1),213-228.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Öztürk, C. ve Karayağız, G. (2007). Okul öncesi dönemdeki çocukların televizyon izleme durumları ve bunu etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 175, 116- 128.
- Öztürk, C. ve Karayağız, G. (2007). Çocuk ve televizyon. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*,10(2), 81-85.
- Paulson, F. L. (1974). Teaching cooperation on television: an evaluation of sesame street social goals programs. *AV Communication Review*, 22, 229-246.
- Puente, A. E., Awkard,J., Tesh, T. ve Southard, D. (1986). Values of psychology and nonpsychology majors. *Psychological Reports*, 59, 880- 882.
- Öztürk Samur, A. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- San Bayhan, P. ve Artan, İ. (2011). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*,2(1), 1-20.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim* (23.Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.

- Song, Y. ve Bing Zhang, Y. (2008). Cultural values in chinese children's animation: a content analysis of the legend of nezha. *China Media Research*, 4(3), 18- 27.
- Sprafkin, J. N., Liebert, R. M. ve Poulos Wicks, R. (1975). Effects of a prosocial televised example on children's helping. *Journal of Experimental Child Psychology*, 20(1), 119-126.
- Strasburger, V. C., Wilson, B. J., Jordan, A. B. (2009). *Prosocial effects of media* (Chapter:4). *Children, Adolescents, and the Media*. (Second edition).New Deplhi: Sage Publication.
- Şeker, T. ve Balcı, E. V. (2013). Yeni türk çocuk dizi fenomeni “pepee” çizgi dizisinin alımlama analizi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,33, 243-263.
- Şengün, M. (2007). Ahlaki gelişimin psiko sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23,201-221.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri* (1.Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2008). *Çocuk Programları ve Bu programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması*. İstanbul: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü TRT Genel Yayın Planı (2006).
- Türk Dil Kurumu. (2013). *Güncel Türkçe Sözlük*. (Erişim Tarihi: 09.08.2013, <http://www.tdk.gov.tr>.)
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Yayın Planı. (2006). (https://www.google.com.tr/search?q=TRT+YAYIN+PLANI&oq=TRT+YAYIN+PLANI&aqs=chrome..69i57j0.2788j0j7&sourceid=chrome&espv=210&es_sm=93&ie=UTF-8#es_sm=93&espv=210&q=TRT+YAYIN+PLANI+2006) (Erişim Tarihi: 10.11.2012)
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.

- Ulusoy,B. (2002). İletişim nedir? nasıl olmalıdır? *İstanbul Üniversitesi İletişimFakültesi Dergisi*, 13, 233-239.
- UNESCO and Living Values: An Educational Program (2000). (<http://www.livingvalues.net>). (Erişim Tarihi: 17.11.2012).
- Uyanık Balat, G. (2012). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi. G.Uyanık Balat. (Edt.). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*. Birinci Baskı. Ankara. Pegema Yayıncılık, ss. 1-36.
- Uyanık Balat ve Balaban Dağal. (2011). *Okul öncesinde değerler eğitimi etkinlikleri*. (3.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ünalp, N. ve Durualp, E. (2012).Televizyonun okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,3(2), 93-104.
- Yalçın, F. (2012). *Rtük kararları çerçevesinde televizyon yayınlarında şiddet*. Uzmanlık Tezi, RTÜK, Ankara.
- Yalçın, S. S., Tuğrul, B., Naçar, N., Tuncer, M. ve Yurdakök, K. (2002). Factors that affect television viewing time in preschool and primary school children. *Pediatrics International*,44(6), 622–627.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. (2.Baskı). Ankara: AkçağYayınları.
- Yazıcı,A.(2011).*Televizyon yayınlarının olumsuz etkilerinden çocukların korunmasına yönelik düzenlemeler*. Uzmanlık Tezi, RTÜK, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Ersoyol, H. (2013). Medyanın değişen çocukluğa etkisi konusunda veli, öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri. *International Journal of Social Science*, 6(4), 759-777.
- Yorulmaz, B. (2013). Pepee çizgi filminin din ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(24),438- 448.

EKLER

EK-1: TRT Çocuk Kanalı Kanalı'nda Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanmış Olan Programlar ve Bu Programların Yayınlanma Saatleri (14.01.2013- 20.01.2013)

HAFTA İÇİ:

07: 00 Karagöz Dünyayı Geziyor

07: 30 Kuzucuk

07: 50 Biz İkimiz

08: 10 Trotro

09: 40 Pepee

11: 30 Laura'nın Yıldızı

12: 30 Pepee

14: 35 Totanka

15: 10 Çatlak Yumurtalar

15: 30 Trotro

15: 40 Biz İkimiz

17: 20 Canım Kardeşim

18: 40 Pepee

20: 35 Kuzucuk

20: 55 Bizim Ninniler

HAFTA SONU – CUMARTESİ

07: 10 Karagöz Dünyayı Geziyor

07: 30 Kuzucuk

07: 50 Biz İkimiz

08: 10 Trotro

09: 40 Pepee

11: 30 Laura'nın Yıldızı

12: 30 Pepee

15: 15 Jibber ve Jabber

17: 15 Canım Kardeşim

18: 40 Pepee

20: 35 Kuzucuk

20: 55 Bizim Ninniler

HAFTA SONU- PAZAR

07: 10 Karagöz Dünyayı Geziyor

07: 30 Kuzucuk

07: 50 Biz İkimiz

08: 10 Trotro

09: 40 Pepee

11: 30 Laura'nın Yıldızı

12: 30 Pepee

15: 15 Jibber İle Jabber

17: 15 Canım Kardeşim

18: 40 Pepee

20: 35 Kuzucuk

20: 55 Bizim Ninniler

EK-2: Araştırma Kapsamında İçeriği İncelenen Çizgi Filmler ve Bölümleri

Çizgi Film Adı	Bölüm Adı
Canım Kardeşim	Zamanı Durdurmayı Denediniz Mi?
Canım Kardeşim	Baba Bize Masal Anlatsana
Jibber Jabber	Akıl Güce Karşı
Jibber Jabber	Özel Hayat Korsanları
Trotro	Trotro Saklambaç Oynuyor
Trotro	Trotro'nun Güzel Sırt Çantası
Çatlak Yumurtalar	Arka Kapı
Çatlak Yumurtalar	Cım Tıs Tak
Pepee	Hangisi Büyük Hangisi Küçük

EK-2' den devam

Pepee	Önemli Olan Oyun Oynamak
Laura'nın Yıldızı	Cüzdan
Laura'nın Yıldızı	Sihir Tozu
Tatonka	Boş Nehir
Tatonka	Bir Arkadaşı Kurtarmak
Biz İkimiz	1. Bölüm (Bu bölüme ait özel bir isim bulunmamaktadır)
Biz İkimiz	2. Bölüm (Bu bölüme ait özel bir isim bulunmamaktadır)
Kuzucuk	1. Bölüm (Bu bölüme ait özel bir isim bulunmamaktadır)
Kuzucuk	2. Bölüm (Bu bölüme ait özel bir isim bulunmamaktadır)

